

Evangelio según SAN LUCAS

Quéechanacu sái

¹ Íchaba chóniwenai natána liá'a quéecha sáimi bésunacoo wáibi. ² Chaléjta néewidaumi náa'a chóniwenai cábenai quéechanacumi, ya narríshibia liá'a libánuani namédaca náiiwa liá'a sáica chuánshica Jesucristo shínaaca. ³ Nuyá Lucas, lécchoo nujúnicaí cawéni wérri Teófilo, nunísa nuá léenaa quinínama sáica quéechanacu sáimica, nucába lirrúnaacoo nácu íchaba nutána jirru quinínama liáni nuchúni jirru sáicani, ⁴ quéewikue'e jicúnusia sáica liá'a yáawaiyiica néewidani jiyá nácu.

Báqueerri ángel úwa Juan Bautista jiácta'inaacoo

⁵ Liyáali éerrimi liwánacaala'inaami liá'a rey Heródesca líta'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Judea, yéerri néeni báqueerri sacerdote jí'ineerri Zacarías, báqueerri Abías táqueerri éenaami. Líinu liá'a Zacaríasca rují'inaa Isabel Aarón táquetoomi. ⁶ Chámatanaa nayá majíconaani Dios náneewa ya naméda liwánacaala liá'a Dios wánani namédaca, táda jiní éewa liá najícona. ⁷ Ne jócai nawáalia néenibiu, jiníwata Isabel jócau éewa quéenibica; ya mawíjani salínai cáí. ⁸ Áabai éerri arrúnaa naméda nashínaa tráawaju náa'a Zacarías máanabaca Dios náneewa, ⁹ léjta séewirrinaa nawíte

nayáwacoo náa'a sacerdotébinica, naníwani náibiú tánashia wárruerri'inau templo rícula, jáiwa lijiáwai Zacaríasru arrúnaa liwárruacoo Dios shínaa templo rícula quéewique'e léema juménibee nafrésiani Diosru. ¹⁰ Nácula léema liá'a juménibeeca Diosru, quinínama chóniwenai na'óraa nayáca bináaweji. ¹¹ Liyáalimija báqueerri ángel Dios shínaa iyadau Zacaríasru, bárruerriu altar éema nácu sáicaquictejica néemactaca juménibee jí'ineerri incienso. ¹² Jái'inaa Zacarías cába ángel, jáiwa licáarrudawai. ¹³ Ne ángel má'ee lirrú:

—Zacarías, ocáarru jiyá, jiniwata Dios éemerri jisátau'u liúcha, ya ruá'a jíinu Isabelca wáaleecho'inaa rucúuleu, jáicta samálita jáiujoo jíani'inaa jí'inaa Juan. ¹⁴ Iyá sáictai wérr'i'inaa iwówa, ya íchabaminaa sáicta wówajoo jáicta lijiáujoo. ¹⁵ Jiniwata jicúulee cadánani'inaa wítee Dios náneewa. Jócai'inaa írra írracaishi cáiwii, cashiámui'inaa Espíritu Santoyu jóctanaa lijiájau. ¹⁶ Liwánaminaa íchaba éejueda nawíteu nashínaa Diosru, náa'a chóniwenai Israel rícu sánaca. ¹⁷ Liéni Juan yáairri'inau, Wawácali béecha, Espíritu dánaniyu ya liwítee léjta liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báiñacu jí'ineerri Elías, quéewique'e néejocoo áabenaawówa nasálijinaa néenibi yáajchau ya náa'a máashiinica néewidaque'iu naméda sáicai. Cha licábacanaa lichúni náa'a chóniwenai narríshibia'inaaque'e Wawácali. —Limá'ee liáni ángelca.

¹⁸ Zacarías sáta léemiu ángelca:

—¿Chíta quéewau'inaa nuá léenaa nuéewa nuwáalia nucuúleu níwata nuyá bájjialai salírranica ya nuínu lécchoo.

¹⁹ Ángel éeba'ee lichuáni:

—Nuyá Gabriel ya nutráawajaa Diosru; liyá bánuerri nuyá nutáaniaque'e jiájcha, ya nufiwa jirru líani saícai chuánshica. ²⁰ Ne wáalee, níwata jócai jéebida líani chuánshica numáni nácuha jirru, jiyá manúmai'inaa; jócuminaa jéewa jitáaniacojoo, cáashia libésunacoo quinínama líani.

²¹ Nácula, náa'a chóniwenai nanénda Zacarías bináaweji ya nasáta néemiu nayá jájiu táda lidécudau bájjiala lijiácoo templo ricucha. ²² Lijiá'inaawai, jócai éewa litáania nalí; néenee náa léenaa jini licábaca lituirricu saíu templo rícu, litáania nalí señalyu; cha lisíguiacoo jócu litáania.

²³ Linísa'inaa liméda lishínaa tráawaju Diosru templo rícu, Zacaríasca jáiwa léejoo líibana néerrawai. ²⁴ Liáwinaami líani, ruá'a líinu Isabelca ruáwi rícuí, ya nácula cinco quéerri jócau jiáu rúbana yúchau, rupénsaa rumá ruliwoo: ²⁵ “Liá'a Nuwácali chóque'e liméda nulí líani, quéewique'e náa'a chóniwenai jócubecha nacháani nuyá mawiá.”

Báqueerri ángel úiwa Mariarru linácu liá'a Jesús jiácta'inaacoo

²⁶ Ruwáalia'inaa seis quéerri ruáwi rícucai ruá Isabelca, néenee Dios bánua báqueerri ángel jí'ineerri Gabriel, lirrícula liá'a chacáalee jí'ineerri Nazaret, yéerri áabai

cáinabi ita'aa judíobini shínaa jí'ineerri Galilea, ²⁷ quéewique'e litáania ruájcha ruá'a miyácau jócai yáacaji washíalicuerri yáajcha, jí'ineechoo María, comprométechoo rucásacoo báqueerri washíalicuerri yáajcha jí'ineerri José, litáqueerrimi liá'a rey David. ²⁸ Néenee liwárruau ruyáctala liá'a ángelca limá rulí:

—¡Nutáa jirru, Dios wówairri liméda jirru áabai saícabee máanui! Wawácali yéerri jiájcha. Dios méderri saícai mawí náucha náa'a íina quinínama.

²⁹ Ne rucába'inaa ángel ruá'a Mariáca, jáiwa rucáarrudau ruéemi lichuáni, rumá rulíwoo tádashia línu limá rulí cháji'i. ³⁰ Néenee liá'a ángel ma rulí:

—Ocáarru jiyá, María, níwata Dios wówairri liméda jirru saícai. ³¹ Jiáwi rícuminaajoo, jiwáaliaminaa jicúuleujoo, jiáminaa lijí'inaa Jesúsjo. ³² Liyá saícai'inaa chóniwenai yúcha, jí'ineerri'inaa Licúulee liá'a Dios yéerri áacairra wéerri, ya Wawácali Dios méderri'inaa liyá reyyui liwánacaalaque'e léjta liwéerri David. ³³ Liwánacaalamináa náa'a israelítacujoo Jacob éenibimica mamáarraca éerri, liá'a liwánacaalau'uca jócai'inaa amáarra.

³⁴ Néenee ruá'a Mariáca rumá ángelrru:

—¿Chítai'inaa libésuna'inou líani? nuyá jócai yáacaji washíalicuerri yáajcha.

³⁵ Néenee limá rulí liá'a ángelca:

—Liá'a Espíritu Santoca ínuerri'inaa jináculajoo ya lidánani liá'a Dios yéerri áacairra wéerri liúrrucominau lidájida jiyájoo

léjta áabai sáanai. Tándawa liá'a samálita jiéirri'inaacoo jí'ineerri'inaa majíconai Dios Cúulee. ³⁶ Ya jéemite liáni: —Ruá'a jéenajetoo déecucheji jí'ineechoo Isabelca, ruyá jáu yáawi rícu lécchoo, báawita salítueni ruyá. Namánimi nácucha jócala éewa quéenibi ruyá, ne chóque'e ruáwi rícu, ruwáalia seis quéerri, ³⁷ “níwata Dios éewerri liméda quinínama.”

³⁸ Néenee rumá ruá'a Mariaca:

—Nuyá yéerri Dios wánacaala nácu. Dios méda'aa nulí léjta jimáyu'u nulí.

Néenee ángel jiáu rúchai.

María yáau rupáshia Isabel néerra

³⁹ Liyáali éerrimica, María yáau madéjcanaa áabai chacáalee rícula yéerri dúuli namáctalaca Judea shínaa cáinabi ita'aa.

⁴⁰ Ruwáaroo Zacarías íbana rícula ya rutáa Isabelru. ⁴¹ Jái'inaa Isabel éemi María taa rulí, liá'a samálita ruáwi rícu sáica jáiwa lichúnuniwai, ya Isabel máacau cashiámu Espíritu Santoyu. ⁴² Néenee Isabel rumá cadánani chuánshiyu: —¡María, Dios túya jiyá mawí náucha náa'a quinínama ínaca, ya litúya jicúulee!

⁴³ ¿Tána nuyái? Nuyá jócai cawéni quéewique'e jíinu jipáshia nuyáctalaca Nuwácali túwaca. ⁴⁴ Nuéemi'inaa jitáa nulí, nucúulee chúnuniu liwówa chúnicaú nuáwi rícu. ⁴⁵ ¡Sáicta jiwówa jiyá jéebidacala liá'a cúmplerri'inaacoo Wawácali máni nácucha jirru!

⁴⁶ María má'ee:

“Nucáwica méda sáicai lirru liá'a Nuwácali máanui wérrica;

47 nushínaa espíritu saícta liwówa Dios nácu liwáseda nuyá.

48 Jiniwata Dios cába nulí saíca, nuyá imíyau, cashírruedacau jirrú, ya chóquejoo chóniwenai ma nunácucha saíctau wówa;

49 jiniwata liá'a Dios éwerri liméda quinínama liméda nulí máanui wérri saícaica majiconaa lijí'inaa.

50 Dios wáalia séewirrinaa carrúni jináata licába náa'a cawáunta liyá.

51 Dios méda íchaba quinínama liwítee dánaniyu,

licáarralia náucha nashínaa náa'a fachósunica.

52 Liúrrucueda náa'a reyebini náarrubai ítachau ya limáaca áacai náa'a imíyanica.

53 Dios yáa saícai nalí náa'a sáamuni wówa ya liwána náacoo macáaji rícu sái náa'a rí cubinica.

54 Liyúda nayá chóniwenai Israel shínaaca sírbeerri lirrú, ya jócai limíya máecha nayá liméda saícaica carrúni jináataca licába nayá.

55 Dios íwanimi báinacu wawérrinaimirru, ya Abrahámru ya náa'a jitáqueenemi jíenecoo liáwinaami liéni."

56 María máacau ruájcha ruá'a Isabelca matálicua quéerri, liáwinaami ruéejoo rúbana néerrau.

Juan Bautista jiácta'inaacoo

57 Línu'inaa liá'a éerrica, Isabel
cúlicuctála'inaaca, jáiwa ruwáalia

rucúulewai. ⁵⁸ Naa'a yéenai urrúni ya naa'a ruéenajinai náau nawána saícta ruwówa naa'inaa léenaa Dios méda ruli saícai, liá rucúulee. ⁵⁹ Liwáalia'inaa ocho éerri natée liá'a samálitaca namédaque'e lirrú náiju nachíipi juáta líimana, ya nawówai naa lijí'inaa léjta lisálijinaa, Zacarías. ⁶⁰ Ne litúwa rumá nalí:

—Jócai. Arrúnaa yáa lijí'inaa Juan.

⁶¹ Néeba'eerru chuáni:

—Jiní jéenajinai wáaleerri lijí'inau chárra.

⁶² Néenee natáania nacáajiyu samálita sálijinaarru, náaque'e léenaa tánashia jí'inaashi liwówai licúuleerru. ⁶³ Zacarías sáta náucha áabai tablero píitui litánaque'e ya jáiwa litána: 'Lijí'inaa Juan'. Ya jáiwa báawata liyá nalí quinínama. ⁶⁴ Liyáalimi rímija Zacarías léewa litáania báaniuwai, ya lichána liá saícai Diosru. ⁶⁵ Quinínama naa'a yéenai urrúni báawatai wérri yájnali, ya quinínama liá'a cáinabi yéenai dúuli íibi Judea shínaaca, náiiwadedá liá'a bésuneerricoo. ⁶⁶ Quinínama naa'a éemenai liáni nasáta néemiu nayá jájiu: “¿Tánashia liméda liáni samálitaca jáicta máanui jini?” Níwata yáawaiyi Dios íyada liwítee dánaniu liájcha liáni samálitaca.

Zacarías shíma

⁶⁷ Zacarías, samálita sálijinaaca, cashiámui Espíritu Santoyu, ya litáania lijí'inaa nácu, limá:

⁶⁸ “¡Nuá lirrú saícai nuwácalica, Dios Israel shínaaca, jiníwata línuca quéewique'e lishínaa chóniwenai éewaqué'e náacoo áacairra!

- 69 Libánua walí báqueerri cadánani wítee
wásedeerri'inaa wayá wajíconaa yúchau,
báqueerri David táqueerrimi sírbeerrimi lirrú.
- 70 Liyáwa limánimi liá'a walí báinacu,
náiiwanimi náa'a majíconaani
íiwadedenai Dios chuáni báinacu.
- 71 Liwásedaque'e wayá wajínai yúcha,
ya quinínama náucha náa'a máashiini cába
wayá,
- 72 ya licába carrúni jináataiyu wawérrinaimica,
ya jócai limíya máecha liá'a limánimi limédaca
wawérrinaimi yáajcha.
- 73 Liyáwa liéni yáawaiyi Dios máni nácucha
lirrú liá'a wasálijinaa Abrahámmica:
- 74 Liwásedacala'inaa wayá náucha náa'a
wajínaica,
quéewique'e wasírbia lirrú jócu cáarru wayá,
- 75 ya wayá lináneewa machácaniyu ya
majíconaani,
ya quinínama éerri jútainchu wacáwica.
- 76 Ya jiyá, nucuúlee rími, jiyá jí'ineerri'inaa
cáiiwadedaca Dios chuáni,
lishínaa liá'a Diosca máanui wérri yéerri
áacairra wérri,
níwata yáairri'inau libéecha liá'a Wawácali
jichúnique'e libéecha iníjbaa.
- 77 Quéewique'e jiwána náa léenaa náa'a
lishínaa chóniwenaica Dios méetuerrri
najíconaa ya línáa nawárruacoo
liyáctalaca.
- 78 Jiníwata washínaa Dios, carrúni jináataca
wérri,

liwána jucámarra wawítee, újni líndachu cáiwia chaléjta éerri wáalii.

⁷⁹ Quéewique'e liá nalí cámarashi náa'a yéenai dujíwala catáwacabee rícu, quéewique'e litée wayá lirrícuba liá'a iníjbaa sáictactaca wawówa."

Limá liá'a Zacarías.

⁸⁰ Liá'a samálitaca lidáwinau ya liwíteu cadánani liwítee Dios wíteeyu, ya liyá jiníctala yéerri, cáashia línu liá'a éerri líyadactacoo nacába náa'a israelítabinica.

2

Jesús jiáctau

(Mt 1:18-25)

¹ Liyáli éerrimi, liá'a wánacaleerri íchaba cáinabi jí'ineerri Augusto César, liwána, natána nají'inau quinínama náa'a chóniwenai cáashta íta'aa lijútadaque'e nayá. ² Liáni quéechanacu sái natána najiá'inau chóniwenai quéecha'inaa Cirenio ya lishínaa wánacaleerri liá'a cáinabica jí'ineerri Siria. ³ Quinínama arrúnaa náacoo natána nají'inau chúnsai nashínaa chacáalee rícula. ⁴ Tándawa José jiáu liúcha liá'a chacáaleeca jí'ineerri Nazaret yéerri áabai cáinabi rícu jí'ineerri Galilea, ya liáque'iu áabai chacáalee néerra jí'ineerri Belén, yéerri áabai cáinabi jí'ineerri Judea rey David jiáctamicoo, Josécala David táqueerrimi. ⁵ Liáu néerra quéewique'e litána lijí'inau cáashta íta'aa ruájcha ruá'a línu'inaa Maríaca comprométechoo rucásacoo liájcha, liyáli éerri jáu yáawi rícucai. ⁶ Néenee

nácula nayá'inaa Belénra, línu liá'a éerdi María cúlicucta'inaaca, ⁷ jáiwa lijiáu néenii quéechanacu sái rucúuleeca, jáiwa rudájida jíni wáarruma shídami íibi, rurrúwaida cuéshinai íibana rícu jíni, jinícala náarrui nayácta'inaa cuíta rícu.

Ángelbini ya pastorbini

⁸ Urrúni Belénru áabi washiálicuenai catúyacani ovejas, nají'inaa pastorbini, nayá bésunedenai táayebee bacháida rícu túyenai nashínaa ovejaca. ⁹ Cawíquinta báqueerri ángel Dios shínaa íyadacoo nalí náa'a pastorbinica ya Dios shínaa cámarashi quéena natéeji, jáiwa cáarru bájiala nacábacani. ¹⁰ Ne ángel ma nalí: “Ocáarru iyá, nuínda irrú áabai chuánshi sáicai, quéewique'e sáicta wéerri iwówai quinínama chóniwenai. ¹¹ Wáalee lijiáu irrú, David shínaa chacáalee rícu jí'ineerri Belén, báqueerri cawásedacai iyá cáarrunatai ijíconaa yúchau, Iwácali Cristo'inaaca. ¹² Ne quéewique'e yáa léenaa tánashia jíni, íinuminaa iyájoo linácu liá'a quirrácuaca dájiderriu wáarruma shídami íibi ruwáirriu cuéshinai íibana rícu.”

¹³ Liyáalimi cawíquinta, íchaba ángel áacai sána íyadacoo mawí liájcha liá'a ángelca náa Diosru sáicai namá'ee:

¹⁴ “¡Wáa lirrú sáicai liá'a Diosca yéerri áacai! ¡Sáictaque'e nawówa quinínama yéerri áani cáinabi íta'aa, sáicaque'e chóniwenai!”

¹⁵ Quéecha'inaa jáyaali néejoo áacairra náa'a ángelmica, náa'a pastorbini namá'ee nalí wáacoo:

—Wáateu Belénra, wacába liáni bésuneerricoo Wawácali fiwani walí.

¹⁶ Néenee náau madéjcanaa náiiinu María ya José ya quirrácua ruwáirriu cuéshinai íibana rícu. ¹⁷ Nacába'inaa jíni, náiiwadedá liá'a

ángel máni nalí linácu liáni samálitaca. ¹⁸ Ya quinínama náa'a éemenaicani nacáarrudau néemi nachuáni namáni náa'a pastorbinica.

¹⁹ Né'e ruá'a Maríaca ruwáalia ruwówa lícuu quinínama liáni rupénsani'e nácu séewirrinaa.

²⁰ Náa'a pastorbinica néejua'inaa'eewoowai náa'ee saícai Diosru quinínama linácu'e liá'a néeminica yá'ee liá'a nacábanica, ne quinínama bésunau léjta náa'a ángelbini máyu'u nalí.

Liá'a samálita Jesús náyadani templo rícu

²¹ Liwáalia'inaa ocho éerri nacírcuncida* liá'a samálitaca, ya ná'ee lijí'inaa Jesús, liyá'ee jí'inaashica liá'a ángel máni Maríarru jóctanaa quéenibi ruyá.

²² Línu'inaa liá'a éerrica arrúnaa naméda léjta Moisés wánau'mi namédaca masáculaque'e nayá, natée liá'a samálitaca Jerusalénra náyadaque'ini Diosruni. ²³ Cha

namédaqui jíni, jiníwata ley lishínaa liá'a wácalishica tánerriu: “Quinínama quéechanacu saí samálitaca arrúnaa nashírri Wawácalirruni.”

²⁴ Néenee náawai nafirésia sacrificio liá'a libánua naméda liá'a ley Wawácali mánica: Chámai paloma wérri o chámai paloma éenibi.

* **2:21** Nacírcuncida: Nawíchua lichípi íimanaa dácu

25 Liyáali éerrimi liyá Jerusalén rícu báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Simeón. Liéni washiálicuerri machácani ya saícai wítee, ya yáairri saícai Diosru, ya liméda léjta Dios wówau'i, ya linénda liwásaida Israel táqueenaimi. Liá'a Espíritu Santo liyá Simeón yáajcha. 26 Espíritu Santo wána liá léenaa jóctanaa máanali liyá libéecha, cáashia lijiáctala'inaa ya licába liá'a Mesíasca, liá'a Dios bánuani'inaaca. 27 Espíritu Santo bánua Simeón liáque'iu templo rícula; ya jái'inaa litúwanai liá'a samálitita Jesúsca natée liyá lécchoo, nacúmpliaque'e léjta ley wánacaalau'i, náiiinu Simeón nácu. Nawíchua lichípi ímanaa dácu. 28 Néenee Simeón liwína liná lícu liá'a samálitaca, liá Diosru saícai limá chá'a:

29 “Ya ta, Nuwácali, jinísa jiméda léjta jimáyumi; ya ta jéewa jimáaca máanali nuyái jishínaa cha liwíteemija'a, nuyá cashírruedacaica jirru.”

30 Jiníwata nunísa nucába liá'a wásedeerri'inaa wayá Dios shínaa máashii yúcha,

31 lichána limédacoo quinínama chóniwenai tuími rícula,

32 liá'a cámarrashica liquénaminaa nawítee rícuejjoo quinínama chóniwenai, yáminaa liwánaque'e cawáunta nayá Israel táqueenaimi. Limá liáni Simeónca.”

33 Néenee José ya litúwa liá'a Jesús nacáarrudau néemi liá'a simeón máni linácucha liéni samálitaca. 34 Néenee Simeón liá nalí saícai, ya limá Mariárru, Jesús túwaca:

—Jéemite, liéni samálitaca Dios wínani quéewique'e liméda íchaba chóniwenai israel néenee sána nacáu o nabárroo. Liyá'inaminaa áabai señal, íchabaminaa cháani liyá,
³⁵ quéewique'e liá'a yéerri íchaba wówa lícu líyadaque'iu. Ne quinínama liéni jirrú'inaa cáiwí wérri'inaa, chaléjta áabai espada dúurruerri jicáwica íbeeji.

³⁶ Cha lécchoo ruyá néeni báquetoo ínetoo jí'ineechoo Ana, rutáania Dios jí'inaa nácu, limíyacaulamí liá'a Panuel, litáqueerrimi liá'a Aser. Ana bájialau salítuenica, ya rucása'inaamiu miyácau wáaliu rími, ya rúnirri máanali nawáalia'inaa náajcha wáacoo siete camuí; ³⁷ liyáalimi éerri ruwáalia ochenta cuatro camuí, ruyá máanirri. Jócau jiáu templo rícuha, rusírbia Diosru táayenaa ya éerrinacu ayúnoyu ya oraciónyu. ³⁸ Ana ínu liyáalimi jáa, ya ruchánaa ruá Diosru saícai, ya rutáania linácu liá'a samálita Jesúsca ya quinínama náa'a chóniwenai néndenai liwásaida, náa'a chóniwenai yéenai Jerusalén rícu.

Néejoo Nazaret néerra

³⁹ Liáwinaami nanísa'inaa nacúmplia quinínama léjta libánua liá'a ley Wawácali shínaa, jáiwa néejoo Galilea néerra, nashínaa chacáalee jí'ineerri Nazaret. ⁴⁰ Ya liá'a samálita Jesús lidáwinau cadánani ya mawí cawíteeca, ya Dios yáa lirrú saícai mamáarraca.

Liá'a samálitaca Jesús yáairri templo rícu

⁴¹ Jesús túwanai yáaineu Jerusalén néerra camuí jútainchu lirrú liá'a fiestaca jí'ineerri

pascua. ⁴² Quéecha'inaa Jesús cúmplia doce camuí, yáaineu Jerusalénra naméda fiesta lójta nawíteeyu. ⁴³ Ne amáarrai'inaa fiestai, néejoowai, ne liá'a samálita Jesús máaquerriu Jerusalén rícu, jócani litúwanai yáa léenaa. ⁴⁴ Namáta'ee Jesús yáairri chóniwenai íibi, najínactacoo áabai éerri iníjbaa lícu. Quéecha'inaa namúrruqui jíni náibi náa'a néenaaca náa'a nacúnusianica lécchoo, ⁴⁵ jócai náinu linácu liá'a Jesúsca. Néenee néejoowai Jerusalén rícula báaniu namúrruque'e néerrani.

⁴⁶ Liáwinaami matálli éerri rícula, náinu linácu templo rícu, wáairriu liyá náibi náa'a éewidenaica Moisés chuáni, éemerri liyá nalí ya sáteerri liyá léemiu nayá. ⁴⁷ Ya quinínama náa'a éemenai Jesúsru nacáarrudau néemi liwítee ya léebaca nachuáni. ⁴⁸ Litúwanai cába'inaa jíni, nacáarrudau nacábaque'e jíni, litúwa ma lirrú:

—¿Nucúulee rími, táda jiméda walí liarra? Jicá'ateni, jisálijinaa yáajchau urrúni wawówa wamúrru jiyá.

⁴⁹ Jesús ma nalí:

—¿Táda imúrru nuyá? jócai yáa léenaa arrúnaa báwatui nuyáca linácu liá'a nusálijinaa wówainica?

⁵⁰ Né'e jócai náa léenaa néemi liá'a limáni nalí.

⁵¹ Néenee Jesús léejoo náajcha Nazaret néerra, lisíguia liméda nawánacaala. Quinínama liáni litúwa jócai rumíya máecha, ruwáaliani ruácoo ruwówa lícuu. ⁵² Ya Jesús mamáarracai dáwinacoo linánaica, ya liwítee,

ya sáicta liwówa Dios yáajcha chóniwenai
yáajcha lécchoo.

3

Juan Bautista yáairri jiníctala yáa
(Mt 3:1-12; Mr 1:1-8)

¹ Jái'inaa quínse camuí liwánacaala liá'a chún-sai wánacaalaca jí'ineerri Tiberio, liyáali éerrimi Poncio Pilato liwánacaala cáinabi jí'ineerri Judea, Herodes liwánacaala cáinabi jí'ineerri Galilea, ya léenajirri Felipe liwánacaala cáinabi jí'ineerri Iturea ya Traconite, ya liá'a Lisinias liwánacaala cáinabi jí'ineerri Abilinia. ² Anás ya Caifás sacerdotébini wácanai. Liyáalite Dios táania Juanru licúulee liá'a Zacaríasca yáairri jiníctala yáa, ³ ya Juan libésunau quíninama cáinabi urrúni méeda jí'ineerri Jordán, limá liácoo chóniwenairru arrúnaa néesooco Diosru ya nawána nabáutisa nayá, quéewique'e Dios méetua najíconaa. ⁴ Liáni bésuneerriu léjta litánaumi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaías:

“Báqueerri chóniwerri máidaderri'inaa
jiníctala yáairri:

‘Ichúni liá'a iníjbaaca Wawácalirru,
iméecu áabai iníjbaa machácani.

⁵ Quíninama sájaba máanui wérri
báyeerri'inau,

quíninama dúuli wérri ya dúuli rími naquénini
nabáyaque'e liyáque'e áabee,

náa'a iníjbaa cúwaneerricoo arrúnaa
machácanicani,
ya áabee naméda iníjbaa dujíwanamaica.

⁶ Quinínama chóniwenai nacábaminaa liá'a
Dios bánuani wáseda wayá.' "

⁷ Najiá'inau náa'a chóniwenai quéewique'e
Juan báutisa nayá, limá nalí: "¡Iyá léjta áai
éenajinai! ¿Tána ma irrúi ibáutisaacalau
iwásedacaalau liúcha liá'a carrúnatai
rúneerricoo liácoo? Ipénsacta chárta iyá
yúquenaiu iyáca. ⁸ Iyá sáica, nacábaque'e
yáawacta éejoo Wawácalirru, ya ówa imá
irruwoo: '¡Wayá Abrahám táqueenaimi
wásedeenai'inau!' Ne yáawaiyi numá irrú,
Dios éewerri lináwida náani íibaca Abrahám
táqueenaimiyu. ⁹ Ya mawí, liá'a chúushi jái
ya cái quéewique'e liwíchua áicuba lijíchu
yáajchau. Quinínama áicuba jócai yáa lítau
sáica, wíchuerru ya náuca chichái rículani."

¹⁰ Néenee chóniwenai sáta néemiu liyá:

—¿Tána wéewa wamédacai?

¹¹ Juan éeba nachuáni:

—Liá'a wáaleerri chámai íibalashi, jiá lirrú
áabai liá'a jiní wáaliani; ya liá'a wáaleerri
iyacaishi, jishírrida liájcha liá'a jiní wáaliani.

¹² Néenaa náa'a cóbrenai impuesto Romarru
narrúniu Juanru quéewique'e nabáutisacoo ya
nasáta néemiu liyá:

—Quéewidacai, ¿tána wéewa wamédacai?

¹³ Juan ma nalí:

—Jócai cobra bájjala liúcha liá'a léjta
nawánau icóbraca.

14 Néenaa náa'a soldado nasáta néemiu lécchoo:

—Ya wayá ¿tána arrúnaa wamedacai?

Juan éeba nachuáni:

—Jiní éedani náucha cháji'i, jiní ibáulidaca nayá, uyáa najíconaa cháji'i jócai naméda; ya sáicta iwówa liájcha liérta iwénica napáida iyá.

15 Náa'a chóniwenai nanénda nacábau tána'inaa bésunawai, nasáta néemiu nayá wáacoo Mesías liá'a Juanca; 16 Ne Juan ma nalí quinínama: “Nuyá yáawaa nubáutisa shiátaiyu; ne báqueerri ínuminaa báutiseerri'inaa Espíritu Santo wíteeyu, ya chicháiyu. Liyá mawí cadánani wítee núcha, jócai sáicaminaata nutájiacoo nuwáseda lishínaa cotiza báji. 17 Línda licáaji rícuu léjta áabai pala, quéewique'e liáwaqueda trigo ya lishírrini máashiibee liúcha. Liwáaliaminaa trigo líibana rículau, ne léemaminaa liá'a máashiibeeca chichái rícula jócai chácacajiu.” Liáni wówerri limáca lishírri náa'a sáicanica, ya máashii liúcani'inaa chichái rícula jócai chácacajiu.

18 Cháwate Juan íwa nalíni, ya áabi íchaba wítee lécchoo, Juan íwa nalí sáicai chuánshi chóniwenairru. 19 Ya lécchoo licáita Herodes wánacaleerri Galilea shínaa cainabi, jiníwata liwáaliaca línuyu ruá'a Herodíasca, léenajirri Felipe ínucoo, ya lécchoo quinínama máashii limédanica; 20 Ne Herodes jócai méda liwánacaala liá'a Juanca, litúculeda áabai máashii mawí: liwárrueda Juan cuíta manúmai rícula.

Juan Bautista bautiseerri Jesús

(Mt 3:13-17; Mr 1:9-11)

²¹ Jóctanaa Juan yáa cuíta manúmai rícula, bautisa'inaa quinínama chóniwenai, Jesús bautisau lécchoo; ya nácula li'óra, liá'a Jesús éerri méecu lirrú, ²² ya Espíritu Santo yúrrucóo linácula léjta áabai paloma, ya nacábani; ya léemi áabai chuánshi áacai méerri lirrú:

—Jiyá Nucúulee nuwówaini, jiyáwa nuwínani.

Náa'a nawérrinaibimica Cristo béecha sánamica

(Mt 1:1-17)

²³ Jesús wáalia'inaa újni treinta camuíca lichánau liméda lishínaa tráawajo.

Léjta néebidau'u José cúuleecani.

José Elí cúuleemi,

²⁴ Elí Matat cúuleemi,

Matat Leví cúuleemi,

Leví Melqui cúuleemi,

Melqui Jana cúuleemi,

Jana José cúuleemi,

²⁵ José Matatías cúuleemi,

Matatías Amós cúuleemi,

Amós Nahum cúuleemi,

Nahum Esli cúuleemi,

Esli Nagai cúuleemi,

²⁶ Nagai Maat cúuleemi,

Maat Matatías cúuleemi,

Matatías Simeí cúuleemi,

Simeí Josec cúuleemi,

Josec Judá cúuleemi,

²⁷ Judá Joanán cúuleemi,

Joanán Resa cúuleemi,

Resa Zorobabel cúuleemi,
Zorobabel Salatiel cúuleemi,
Salatiel Neri cúuleemi,
²⁸ Neri Melqui cúuleemi,
Melqui Adi cúuleemi,
Adi Cosam cúuleemi,
Cosam Elmadam cúuleemi,
Elmadam Er cúuleemi,
²⁹ Er Jesús cúuleemi,
Jesús Eliezer cúuleemi,
Eliezer Jorim cúuleemi,
Jorim Matat cúuleemi,
³⁰ Matat Leví cúuleemi,
Leví Simeón cúuleemi,
Simeón Judá cúuleemi,
Judá José cúuleemi,
José Jonam cúuleemi,
Jonam Eliaquim cúuleemi,
³¹ Eliaquim Melea cúuleemi,
Melea Mena cúuleemi,
Mena Matata cúuleemi,
Matata Natán cúuleemi,
³² Natán David cúuleemi,
David Isaí cúuleemi,
Isaí Obed cúuleemi,
Obed Booz cúuleemi,
Booz Sala cúuleemi,
Sala Nahasón cúuleemi,
³³ Nahasón Aminadab cúuleemi,
Aminadab Admin cúuleemi,
Admin Arni cúuleemi,
Arni Esrom cúuleemi,
Esrom Fares cúuleemi,
Fares Judá cúuleemi,
³⁴ Judá Jacob cúuleemi,
Jacob Isaac cúuleemi,

Isaac Abrahám cúuleemi,
 Abrahám Taré cúuleemi,
 Taré Nacor cúuleemi,
³⁵ Nacor Serug cúuleemi,
 Serug Ragau cúuleemi,
 Ragau Peleg cúuleemi,
 Peleg Heber cúuleemi,
 Heber Sala cúuleemi,
³⁶ Sala Cainán cúuleemi,
 Cainán Arfaxad cúuleemi,
 Arfaxad Sem cúuleemi,
 Sem Noé cúuleemi,
 Noé Lamec cúuleemi,
³⁷ Lamec Matusalén cúuleemi,
 Matusalén Enoc cúuleemi,
 Enoc Jared cúuleemi,
 Jared Mahalaleel cúuleemi,
 Mahalaleel Cainán cúuleemi,
³⁸ Cainán Enós cúuleemi,
 Enós Set cúuleemi,
 Set Adán cúuleemi,
 Adán Dios cúuleemi.

4

Wawásimi wówai Jesús méda lijíconau
(Mt 4:1-11; Mr 1:12-13)

¹ Jesús Espíritu Santo cápusheda liwítee, léejoo méeda Jordán néenee, ya Espíritu litée jiníctala yáairri. ² Néerra liyá cuarenta éerri, ya liá'a Wawásimi wówai Jesús méda lijíconau. Jesús jiní íyani narrícu náa'a éerrica, táda cha liáwinaami lisíntia ínaaishi. ³ Néenee Wawásimi ma lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jiwánate lináawacoo liéni íbaca páaniyu.

⁴ Jesús éeba'ee:

—Limá'ee liá'a Dios chuáni jái tánacuwai: 'jócai bácai íyacaishiyu liyá liá'a washiálicuerrica.'

⁵ Néenee Wawásimi írrida Jesús ya líyada lirrú quinínama náa'a país éerri rícu, ⁶ limá lirrú:

—Nuá jirru quinínama jiwánacaalake'e éerri rícu cawéninica. Níwata nuyá nunísani nurríshibiaca, ya nuá tánashia nuwówaini nuárru jini. ⁷ Jitúyactau nulí ya jiá nulí saícai, quinínama jishínaaminaa.

⁸ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Nuyá jócai túyau jirru, jiniwata limá liá'a tánerricoo: 'Jitúyau Diosruja, ya jisírbia lirrú bácai.'

⁹ Liáwinaami Wawásimi téé Jesús chacáalee Jerusalénra, lírrida liyá templo ítala mawíta áacaica ya limá lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jicáteu cáinabi rícula wayéji áani; ¹⁰ Jiniwata limá liá'a tánerricoo: 'Dios bánuaminaa lishínaa ángelbini nayúda ya natúya jiyá.

¹¹ Nanácudaminaa jiyá nacáaji rícuu, jócubecha jíinuau íiba nácula'.

¹² Jesús éeba'ee Wawásimi chuáni:

—Limá léchho liá'a tánerricoo: 'Ujimáca máashii Diosru jiwówaini limédaca.'

¹³ Quéecha'inaami Wawásimi jócu léenaa liwána Jesús méda lijíconau, néenee Wawásimi dáanau liúcha íchaba éerri.

Jesús chánau liméda lishínaa tráawaju Diosru Galilea rícu

(Mt 4:12-17; Mr 1:14-15)

¹⁴ Liáwinaami Jesús éejoo lishínaa cáinabi ítalau jí'ineerri Galilea Espíritu Santo dánaniyu, néenee natáania linácu quinínama lirrícu liá'a cáinabica yéerri litéeji. ¹⁵ Ne léewida nayá narrícu náa'a cuíta jí'ineenai sinagoga, ya náa lirrú quinínama saícai.

Jesús Nazaret néeni

(Mt 13:53-58; Mr 6:1-6)

¹⁶ Jesús yáau Nazaret néerra, chacáalee lidáwinactamicoo. Léerdi nawówa íyabactacoo liwáaroo sinagoga rícula, léjta liwíteeja, jáiwa libáruawai quéewique'e liliá Dios Chuáni. ¹⁷ Náa liliá cáashta litánanimi liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu Isaíasca, limécu'inaamini línu linácu liá'a tánerricoo chá'a:

¹⁸ “Espíritu nuwácali shínaa yáairri nunácu, jiníwata liníwaca nuyá quéewique'e nutée chuánshi wáalii nalı náa'a carrúni jináatanica;

libánua nuyá núiwadeda chítashia éewau'inaa mabáji náa'a presoca ya nuéejueda natuí náa'a matuínica;

nuchánaa nuéda nabáji náa'a nabádadanica;

¹⁹ núiwa liá'a camuí saíctaica Wawácali shínaaca.”

²⁰ Liáwinaami Jesús támu liá'a cáashta, jáiwa liá lirrú jini liá'a yúderri nayá sinagoga rícu, jáiwa liwáawai. Quinínama náa'a yáaine néeni nacába lirrú. ²¹ Jáiwa lichánau litániacai limá'ee:

—Wáalee éerri linísa licúmpliacoo liéni tánerricoo ináneewa.

²² Quinínama natáania Jesús nácu sáica ya nacáarrudau nacába liá'a limánica sáictaica. Nasátada'ee néemiu nayá wáacoo:

—¿Jócaita le José cúulee léji liéni?

²³ Jesús éeba'ee nalí:

—Yáawaiyi numá irrú, imáminaa nulí léju liéni chuánshica: ‘Médico, jichúni jiyá jájiu.’ Mawí imáminaa nulíjoo: ‘Liá'a wéeminica jimédani Capernaúm rícu, jiméda lécchoo ája áani chúnsai jicáinabeerra íta'au.’

²⁴ Ne mamáarraca limá'ee: —Ne yáawaiyi jiní báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, jócai sáica narrishibia lishínaa cáinabi íta'au.

²⁵ Yáawai méetaa íchabate máanirriní Israel rícu, éerri liyá'inaami liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Elíasca, quéecha'inaamite jócu liúwau matálii camuí ya béewami mawí, jáiwa íchaba ínaishi quinínama Israel cáinaberra íta'aa; ²⁶ ne Elías Dios jócai libánua nalí náa'a máanirrinica Israel rícu, ne ta chaléjani Sarepta néerra, urrúni lirrú liá'a chacáalee Sidónca.

²⁷ Chacábacanaa íchabate bálinenaiu liyú liá'a chorrówa íyeerri náinaa Israel rícu, éerrimi liyá liá'a cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu Eliseoca, ne jiní éeneerri lichúnicoo néenaaca bácai rími Naamán, chéesaicani Siria sáica.

²⁸ Quéecha'inaami néemi quinínama liéni, náa'a yáaine sinagoga rícu íwirri wérri nawówa bájalanaa.

²⁹ Nabárrua'inaamiu, jáiwa najéda chacáalee rícuha Jesús, natée'e wáni dúuli áacai ítala chacáalee yáctaca,

quéewique'e najúsunedacani cáinacula
néenini. ³⁰ Ne Jesús bésunau nadécumi
quinínama, jáiwa liáu néenee.

*Báqueerri washiálicuerri wáalierrri áabai
espíritu máashii*

(Mr 1:21-28)

³¹ Jesús yá'eewoo Capernaúmra, áabai
chacáalee Galilea sái, ne léerdi nawówa
iyabactacoo léewida náa'a chóniwenaica.

³² Ne náa'a chóniwenai nacáarrudau nacába
léewidacalaca, jiníwata táanierrri quinínama
wánacaalashiyu.

³³ Sinagoga rícu báqueerri washiálicuerri
yá'ee wáalierrri demonio, jáiwa'ee limáidada
lidánaniyuwai:

³⁴ ¡Jimáaca wayá! ¿Tánda jiníquiu wáajcha,
Jesús Nazaret néenee sái? ¿Jiyá ínuerrri'e
jimárda wayá? Nuyá cúnusierrri jiyá, nuá léenaa
jiyá majíconaica Dios shínaaca.

³⁵ Jesús cáita'ee liá'a demonioca limá'ee lirrú:

—¡Manúmata ya jimáaca líeni
washíalicuerrrica! Néenee liá'a demonio
liúca liá'a washíalicuerrrimica cáinabi rícula
nanáneewa quinínama, ya jáiwa lijiáu liúchai
jiní limédacta lirrú máashii. ³⁶ Quinínama
nacáarrudau'eewoo, ya namá'ee nalí wáacoo:

—¿Tána chuánshiqui jiliéni? Quinínama
liá'a wánacaleerrrica ya liwítee dánani líeni
washíalicuerrrica liwána najiácoo náa'a espíritu
máashiinica, ¡ya nayá jíáneu!

³⁷ Ya natáania sáica Jesús nácue quinínama
líta'aa liá'a quinínama cáinabica.

*Jesús chúni Simón Pé'eru néerru**(Mt 8:14-15; Mr 1:29-31)*

³⁸ Jesús jiá'inaamiu sinagoga rícuha ya jáiwa liwárroo líibana lícula liá'a Simónca. Linéerru liá'a Simónca bálinechoo'eewoo ruyáca, máanui wérri licámuna, nasáta Jesús yúcha runácuí. ³⁹ Jesús tájia'eewoo ruyáctaca ya jáiwa licáita liá'a licámunacaa, jáiwa licámuna éedawai, liyáalimi, jáiwa rubárruawai ya ruchánau rushírrueda nalí.

*Jesús chúni íchaba Chóniwenai bálíneneu**(Mt 8:16-17; Mr 1:32-34)*

⁴⁰ Éerri wárruau'inaami liyá cáí, quinínama náa'a nawáalia bálínacaalashi, matuínaami bálínacaalashi natée'e nayá Jesúsru; ne jáiwa licháanaa licáajiu nanácuí bácaínaa, jáiwa lichúni nayái. ⁴¹ Ne náiiibicha náa'a bálínenaicoo íchaba léchchoo najiáu náa'a demonioca, namáidadaca namá'ee: —¡Jiyáwa lierra Dios Cúuleeca! Ne Jesús cáita náa'a demonioca, ya jócu línda natániaca, jiníwata náaca léenaa liyá liá'a Mesíasca.

*Jesús úwa liá'a chuánshica sinagoga rícu**(Mr 1:35-39)*

⁴² Jucámarra'inaami, Jesús jiáu chacáalee rícuha, áabai yáarruishi jiníctala yáairri. Ne náa'a chóniwenai namúrru liyá, jáiwa náiiinu liyáctala liyáca. Nawówai náayabedacani jócubechata láú, ⁴³ ne Jesús má'ee nalí:

—Léchchoo arrúnaa núíwa liáni chuánshi sáicaica linácue sái liá'a Dios wánacaalactalaca nalí náa'a áabi chacáaleeca, linácueji liéni Dios bánua nuyá máyala áani.

44 Cháwa'ee Jesús íiwa liácoo liá'a chuánshica sinagoga rícuba cáinabi nashínaa náa'a judíobinica.

5

Natésu jócai nacába cáji
(Mt 4:18-22; Mr 1:16-20)

¹ Áabai éerrite, Jesús yáa liyáca litácoowa liá'a manuí jí'ineerri Genesaret, lisíntia nabádeda liyá náa'a chóniwenai máanabanaamica wówenai néemi Dios chuáni.

² Jesús cába chámai lancha cáina nácu. Máisananiyaca níwata náa'a catésucanica yúrrucuenaiu lirrícucha nabádeda nashínaa máayau. ³ Jesús yúrrucoo áabai lancha rícua, Simón shínaaca, jáiwa liwána lidáanaa píituita litácooweji bachátairra. Jáiwa liwáau lirrícu liá'a lanchaca néenee lichánau léewida náa'a chóniwenai. ⁴ Linísa'inaami litáaniacai, limá'ee Simónru:

—Jitée liá'a lanchaca chaléeni bachátala dujíwactalaca, ya ta yúca ishínaa máayawai itésuque'e.

⁵ Simón éeba'ee:

—Quéewidacai, táayenaa watráawajaaca watésuca, ne jíní wérri wajédani; ne jiyáctaca bánuani, nuá'au nudáquinia numáayaniu.

⁶ Ne naméda'inaami jíni, náawaqueda bájjalanaa cubái liá'a namáayani atéwanamai súbirriacoo. ⁷ Néenee namáida náa'a nashínaa najúnicaica máinecoo áabai lancha rícu, quéewique'e náacoo nayúda nayá. Néenee náau néerrai, nacámusheda náa'a chámai

lanchaca atéwa namácta natámucoo. ⁸ Simón Pé'eru cába'inaami liéni, litúyau liúrruimiyu Jesús náneewa limá'ee lirrú:

—¡Jishírriu núcha, Nuwácali, níwata nuyá cajíconai!

⁹ Jiníwata Simón ya quinínama cáarrudenaiu nacába liá'a najédau cubái, máanaba náami jócai nacába cáji. ¹⁰ Lécchoo cáarrudenaiu náa'a Santiago ya Juan, Zebedeo éenibica, Simón máanabacaca. Ne Jesús má'ee Simónru:

—Ocáarru jiyá; léjta jinísau jitésucai, chacábacanaa jimúrru nulí chóque'e chóniwenai nasíguia nuyá.

¹¹ Néenee natée lanchami litácoowalai, namáaca quinínama, jáiwa náau Jesús yáajchai.

*Jesús chúni báqueerri bálinerriu lepra
(Mt 8:1-4; Mr 1:40-45)*

¹² Áabai éerrite, Jesús yáa liyáca áabai chacáalee rícu, línu báqueerri washiálicuerri bálinerriu chorrówa íyeerri náinaa jí'ineerri lepra; licába'inaami Jesús litájiau linánimiyu cáinabi nácula, lisáta'ee liúcha:

—Nuwácali, jiwówaicta, jichúni nuyá nubálinacaala yúcha.

¹³ Jesús dúnu'e licáajiyu wáni, limá'ee:

—Nuwówai, ¡jichúnicoo! Liyáalimi libálinacaala'ee chorrówa íyeerri línaa éedau liúcha, ¹⁴ Jáiwa Jesús ma lirrú:

—Jiníwaa jíiwani jiyárrujoni; bácai rímii jiáu jíyadacoo sacerdote náneewa, ya jitée jishínaa jiméetua'inau jiyáu, liá'a Moisés wánanimi

imédaca, quéewique'e quinínama yáa léenaa jáica saíca jiyái jibálinacaala yúchau.

¹⁵ Ne mamáarraca, Jesús íiwanaa cáarraliacoo quinínama matuínaami, ya íchaba chóniwenai yáawacau néemique'e lichuáni ya lichúnique'e nabálinacaala. ¹⁶ Ne Jesús lishírriu jiníctala yáairri quéewique'e li'óracoo.

Jesús chúni báqueerri macáwai

(Mt 9:1-8; Mr 2:1-12)

¹⁷ Áabai éerri Jesús éewidacta liyáca, nawáau nayá néeni náa'a áabi fariséobini ya quéewidacánica ley shínaabinica íinuenai quinínama chacáalee rími Galilea shínaaca, ya Judea ya Jerusalén néenee. Ya Dios wítee iyadau Jesús nácu lichúni náa'a bálinenaicoo. ¹⁸ Néenee áabi washiálicuenai íinu indenai báqueerri macáwai liárrubai íta'au. Nawówaicta'ee nawárrueda cuíta licúlani ya náyada Jesús náneewani; ¹⁹ Ne jócu náiiinu táshia nácuha nawárrua jíni, jiníwata bájjalaca íchaba chóniwenai; jáiwa náirda liyá cuíta íteeji, néeda bájjirra cuíta báinaa ya náurrucuedaque'e liyá néenee bálinerricoo liárrubai íta'au, néeni béewami nalí quinínama, Jesús náneewa. ²⁰ Quéecha'inaami Jesús yáa léenaa néebida'inaa linácu, limá'ee lirrú liá'a bálinerricoo:

—Nujúnicaí, jijíconaa jái méetuacuwai.

²¹ Néenee náa'a quéewidacánica ley shínaabinica ya náa'a fariséobinica nachánau napénsaaca: “¿Tána léji liéni éeneerri limá chá'a chuánshi máashii Dios nácula? Bácai rími Dios éeneerri liméetua jíconaashi.”

²² Ne Jesús yáirri léenaa liá'a napénsaani nayáca, lisáta'ee léemiui nayá:

—¿Tána ipénsa irrúwoo chárra? ²³ —¿Tána mawí jócu tráawajui, wamácai: 'Jijíconaa máaquerriu liméetuacuwai', o numáca: 'Jibárroo jijínau?' ²⁴ Ne nuyadaminaa irrú, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca wálierri wánacaalashi cáinabi ita'aa liméetua'inaa jíconaashi.

Néenee limá lirrú liá'a macáwaica:

—Numá jirru, jibárroo, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jíibana néerrau.

²⁵ Liyáalimi, liá'a macáwaica léenuu libárruacoo quinínama náneewa, liwína liárrubaiu lirrú wánimicoo ita'aa, jáiwa liáu líibana néerrawai liá saícai Diosru. ²⁶ Quinínama nacáarrudau nacábacani, jáiwa náa saícai Diosrui ya bájjialanaa nacáarrudacoo namá'ee:

—Wáalee wacába watuíyu jócai wacába cáji.

Jesús máida Levírru

(Mt 9:9-13; Mr 2:13-17)

²⁷ Liáwinaami liéni, Jesús jiáu, jáiwa licába báqueerri cacóbracai impuesto Romarru. Jí'ineerrimi Leví, wáairriu liyáca yáarrubaishi ita'aa licóbra liyá impuesto. Jesús má'ee lirrú:

—Jisíguia nuyá.

²⁸ Néenee Leví bárroowai, limáaca quinínama, jáiwa liáu Jesús yáajchai.

²⁹ Táicala'inaami mawí, Leví méda áabai fiesta máanui wérri líibana néeniu Jesúsru; ya íchaba náa'a cóbrenai impuesto Romarru, náajcha náa'a áabi chóniwenai, wáaineu nayáca

mesa nácula náajcha. ³⁰ Ne náa'a fariséobinica ya náa'a quéewidacanica ley shínaabinica néenaacajaa, nachánau nacáida Jesús shínaa éewidenaicoo. Namá'ee nalí:

—¿Tánda iya ya írra náajcha nárra cacóbracani impuesto ya cajíconaánica?

³¹ Jesús éeba'ee nachuáni: —Náa'a saícanica, jócani rúnaa médico, ta nayá náa'a bálinenaicoo. ³² Nuyá jócai ínu numáida náa'a saícanica, nuínu numáida náa'a cajíconaánica, quéewique'e néejueda nayáu Diosru.

Linácue saí liá'a ayúnoca

(Mt 9:14-17; Mr 2:18-22)

³³ Néenee namá'ee Jesúsru:

—Náa'a casíguiacani Juan ya fariséobini shínaaca yúnenai bájjialanaa ya naméda bájjialanaa oración, ne jishínaa éewidenaicoo jiájcha éerri jútainchu náaya ya náirra.

³⁴ Jesús éeba'ee nalí:

—¿Léewaminaatau éewa iwána nayúnaa náa'a namáidani áabai matrimóniorru, nácula liyá náajcha néeni liá'a novioca? ³⁵ Ne línuminaa liá'a éerrica, natécta'inaa liá'a novioca; jáicta línu liá'a éerrica, liyáaliminaa nayúnaajoo.

³⁶ Chá'a lécchoo líwa nalí áabai licábacanaa:

—Jiní dáulerrí áabai íibalashi wáalii quéewique'e lichánaida áabai íibalashi dánumimi. Ne limédactacala cháni'i, ya táminaa líuca liá'a íibalashi wáliimica; mawíyi liá'a shídanaamica wálii, jócai saícta máacacoo íibalashi dánumimi yáajcha. ³⁷ Ne jiní lécchoo wanuácala vino wálii áabai

íimanaashi salírrani rícula, níwata liá'a vino wáaliica wáneerri lisúbirriacoo liá'a íimanaashi dánumimica, léjta liá'a íimanaashi ya liá'a vinoca jái liúcawai. ³⁸ Tádawa arrúnaa wanuá vino wáalii lirrícula liá'a íimanaashi wáaliica. ³⁹ Ne liá'a írrerri vino salírrani, jócai wówai liáwinaami vino wáalii, jiníwata jái limái: 'Liá'a vino salírranica mawí saíctaca.'

6

*Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha
éerruedenai trigo ita léerdi nawówa
íyabactacoo*

(Mt 12:1-8; Mr 2:23-28)

¹ Áabai éerri nawówa íyabactacoo Jesús jínaniu nabáanacaala íibi. Lishínaa éewidenaicoo liájcha néerrua líta liá'a trigoca, ya ta nacárra nacáaji rícuu jíni ya ta náaya líimii. ² Jáiwa áabi fariséobini nacába'inaami liáni, nasáta néemiu:

—¿Tánda iméda iyá lierra jócai wéewa waméda éerdi wawówa íyabactacoo? Jiníwata jócai ley índa wamédaca.

³ Jesús éeba'ee nachuáni:

—¿Jócai iliá icábau Dios chuáni nácu báitate David ya náa'a limánabaca nawáliate ínaaishi? ⁴ Jáiwate liwárruawai Dios íibana rícula, jáiwa liwína náji náa'a páanica nashírrini Diosru, líya liyái ya liá náaya lécchoo náa'a limánabaca, báawita bácai rími ta náa'a sacerdotébinica éewata náayacani bácai liá'a páanica.

⁵ Néenee Jesús ma mawí:

—Nuyá Washiálicuerrri Dios Cúuleeca, nuwáalia wánacaalashi linácu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo.

Liá'a washiálicuerrica máacarrai cáaji
(Mt 12:9-14; Mr 3:1-6)

⁶ Áabai éerri nawówa íyabactacoo náa'a judíobinica, Jesús wárruerrri sinagoga rícu ya lichánau léewidaca. Báqueerri washiálicuerrri yáairri néeni máacarrai cáaji ché'e sáicaquictejica. ⁷ Néenee néeda lituínaa liá'a Jesúsca náa'a éewidenaica Moisés shínaa ley ya fariséobini lécchoo, nacábaque'e lichúnicta liá'a máacarrai cáaji, lirrícu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo, néewaque'e náa lijíconaa liá'a Jesúsca. ⁸ Ne liá'a Jesúsca, liá léenaa chítashia nawítee jíni, limá lirrú liá'a washiálicuerrica máacarrai cáaji:

—Jibárroo, jimédau béewami.

Néenee libárruawai. ⁹ Néenee Jesús ma nalí náa'a áabica:

—Nuwówai nusáta nuéemiu iyá áabai chuánshi rími: ¿Lirrícu liá'a éerrica wawówa íyabacoo, wéewa waméda sáicai o máashii? ¿Wawáseda cáwicaishi o wamárdacani?

¹⁰ Linísa litáania náajcha, liá'a Jesúsca licába quinínama litéejiu limá lirrú liá'a washiálicuerrica:

—Jidúcu jicáajiu.

Liméda jíni, sáicai báaniu jíni licáajica. ¹¹ Ne náa'a áabica íiwirrini wérri nawówa. (Namáctacala'ee Jesús méda lijíconau litráawajaaca lirrícu liá'a éerrica nawówa

iyabactacoo). Táda natáania nali wáacoo tánashia néewa namédaca Jesús júnta.

Jesús níwa náa'a doce éewidenaicoo
(Mt 10:1-4; Mr 3:13-19)

¹² Liyáli éerrite, Jesús yáau áabai dúuli ítala li'óracoo, libésuneda quinínama táayebee li'óracoo Diosru. ¹³ Quéecha'inaami jucámarra cái, limáida lishínaa éewidenaicoo, jáiwa liwína doce néenaa, liá nají'inaa apóstolu. (Wówerri limá bánuani naméda áabai tráawajuca). ¹⁴ Léewa nají'inaa liáni: Simón, liá liéni jí'inaa Pé'eru; Andrés, Simón éenajirrica; Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Santiago, licúulee liá'a Alfeo; Simón liá'a Celote, ¹⁶ Judas, Santiago cúuleeca, ya Judas Iscariote, liá'a náawiderriu liwítee máashii éejuederri'inaa Jesús.

Jesús éewida íchaba chóniwenai
(Mt 4:23-25)

¹⁷ Jesús yúrrucoo dúuli ítacha lishínaa apóstolu yáajcha, jáiwa limáacau áabai bacháida lícui. Néeni náawacau íchaba náa'a síguianai liyá, ya íchaba chóniwenai Judea shínaa cáinabi ítesanaca ya Jerusalén ya litácooweji liá'a Tiroca ya Sidón. Ínuenai néemique'e Jesús chuáni ya quéewique'e lichúni nashínaa bálínacaalashi. ¹⁸ Ya náa'a carrúni jináata nanácueji náa'a espíritu máashii, máaquenai lécchoo sáica. ¹⁹ Chacábacanaa quinínama Chóniwenai wówenai nadúnu Jesús nácu, níwata

lichúnicala nayá quinínama liyú liá'a Dios wítee jíairricoo linácucha.

Liá'a sáictacta nawówa ya máashicta nawówa

(Mt 5:1-12)

²⁰ Jesús cába'ee lishínaa náa'a éewidenaicoo liájcha, ya limá'ee nalí:

“Sáicta iwówa iyá carrúni jináatanica,
níwata liá'a Dios wánacaalactalaca
ishínaa.

²¹ Sáicta iwówa iyá chóque'e ínaaishinirru,
jiníwata imáacaminajoo cáawai.
Sáicta iwówa chóque'e iyá íchenaica,
jiníwata liáwinaamiminaa icáidaminaajoo.

²² “Sáicta iwówa iyá jáicta máashii chóniwenai cába iyái, jáicta nawáana yáacuwai, jáicta máashii nanúma irrúí ya jáicta nacháani iyái jicá'a náa'a máashiinica, nunácueji nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca,

²³ Sáicta wérri iméda iwówau, cashiámu iméda iwówau liyú liá'a sáicai liyáali éerri, níwata iyá ríshibianai'inaa máanui wérri sáicai áacairra; cháwa cábacanaa náiinueda náa'a nawérrinaibimi chóniwenai náa'a íiwadedenaimi Dios chuáni báinacu nabéecha.

²⁴ “Ne, jái éenaa já'a carrúni jináata'inaa iyá rícubinica, jáni nísa sáicta iméda iwówawai!

²⁵ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináata iyá chóque'e nísenai cáawaica, ne liáwinaami'inaa ínaaishi irrújoo!

“¡Ái éenaa já'a carrúni jináata'inaa iyá chóque'e cáidenaica, ne liáwinaami'inaa ícha irrúwoo máashii'inaa iméda iwówau!

26 “¡Ái éenaa já'a carrúni jináata'inaa iyá quinínama cáinabi ítesana náa irrú sáicai, ne cháwa cábacanaa nabésunacoo náajcha náa'a chóniwenai ibéecha sánaca, náajcha náa'a íiwadedenai Dios chuáni jócai yáawaiyi!

Caníinaa wacába wajínaiu

(Mt 5:38-48; 7:12)

27 “Ne iyá éemenai nulí numá irrú: Caníinaa icába ijínaiu, iméda nalí sáicai náa'a máashiini cába iyá. 28 Yáa nalí sáicai náa'a mándisieni iyá, i'óra nanácu náa'a máashiini numá inácucha. 29 Áiwee báseerri jiwídani já'a, jináawida lirrú béema; ne áiwee éederri jisácuni já'a, jimáaca lécchoo litée jicámisani. 30 Ne matuínaami tánashia nasátani jiúcha, jiá lirrúni, ne léedacta jishínaa, ujisáta liúchani. 31 Iméda náajcha náa'a chóniwenai, chaléjta iwówa naméda yáajcha náa'a áabica.

32 “Ne iyá caníinacta icába iyá jájiu liá'a caníinai cába iyá, ¿tána iwáalia mawí sáicacai? Áawita náa'a cajíconaanica caníinaa nacába yáacacoo. 33 Ne imédacta nalí sáicai náa'a médenai irrú sáicai iyá jájiu, ¿tána iwáalia mawí sáicacai? Áawita náa'a cajíconaanica naméda sáicai nalí wáacoo. 34 Ne ipréstacta nalí bácai náa'a ipénsani éejueda irrú lijúnta náa'a sái, ¿tána íyada néenii iwíteecoowai? Léccchoo náa'a cajíconaanica préstenaí nashínaa wáacoo bácaínaa napénsaa narríshibia lijúnta sái náucha wáacoo. 35 Iyá éewenai caníinaa icába ijínaiu, ya iméda nalí sáicai, ya éewa iprésta ishínau jiní inéndacala

néejueda irrú lijúntanaa sái. Cháminaa máanui ishínaa saícabee ya iyáminaa léenibi liá'a Dios áacai saíca, liá'a lécchoo saícaica náajcha náa'a chóniwenai cháaninica, ya náa'a máashiinica. ³⁶ Arrúnaa iyá carrúni jináata icába áabi, léjta carrúni jináata isálijinaa Dios cába iyá.

Ujiúca áabi máashiiquictala

(Mt 7:1-5)

³⁷ “Ojiúca áabi máashiquictala, jócubeecha Dios yúca jiyá máashiquictala lécchoo. Jócu jiá áabi jíconaa, ya Dios jócuminaa liá ijíconaa lécchoo. Jimíya máecha áabi jíconaa, ya Dios pérdonaminaa iyá. ³⁸ Yáa áabirru, ya Dios liáminaa irrú lécchoo. Liáminaa ishínaa cháacala rícu áabai léenedayu'inaa saícai wérri, libádadani, licúsudani ya cashiámunaa. Dios éenedaminaa iyá lécchoo léjta cábacanaa éenedau'u áabibi.”

³⁹ Jesús máaca nalí liéni licábacanaa: “¿Léewaminau báqueerri matuíyii lijíneda báqueerri matuíyii wítabii? ¿Jócuminaa nacáu chámatanaa útawi rícula? ⁴⁰ Jiní báqueerri éewiderricoo mawíyii lishínaa quéewidacai yúchau; jáicta limárda lishínaa estúdiowai línuminaa limédacoo léjta lishínaa quéewidacai.

⁴¹ “¿Tánda jicába jéenajirri tuí rícu catábibee, ne jócu jicába liá'a áicuba dánumimi yáairri jituí rícu? ⁴² Ne jócta jiá léenaa jiwáalia'u áicuba dánumimi chúnsai jituí rícu, ¿chíta jéenau'u jimá jéenajirrirru jíni: ‘Nuéenajirri, jínda nujéda'aa jituí rícuha liérta catábibeeca’?”

¡Chámai wítee! Jijédau quéechanacu liérra áicuba dánumimi yáairri jituí rícu, táminaa cha jéewa jicába sáica quééwique'e jéewa jijéda jéenajirri tuí rícuca catábibee.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu
(Mt 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ “Jiní banácali sáicai éewa liá lítau máashii, jiní banácali máashii éewa liá lítau sáica. ⁴⁴ Quinínama banácali wáa léenaa wacába líta nácuejiu: Jócu wéewa wawína ítashi sáicai áabai túwirri náanai ítacha, jiní wéewaca wawína uva catícali ítacha. ⁴⁵ Liá'a washíalicuerri sáicaica, táanierri chuánshi sáicai, níwata sáicacala liá'a yáairri liwówa lícu, liá'a washíalicuerri máashiica, táanierri chuánshii cacháninai, jiníwata máashii liá'a yáairri liwówa lícu. Ne tándawa liá'a cashiámui ya liwówa lícu, léewa linúma táaniani liérra.

Náa'a chámai cuíta dánanica
(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “¿Tánda imá nulí, ‘nuwácali, nuwácali’, ne jócani méda léjta numáyu'u irrú? ⁴⁷ Nuíwa'ee irrú liá'a cháí cábacanaa ínuerri nulí léemi nuchuáni ya limédani liá'a numáni lirrú: ⁴⁸ cháí cábacanaa léjta báqueerri washíalicuerri, jáicta libárueda líbanawai, quéechanacu liméda dujíwala útawi, ya ta limáaca lidánani íiba íta'aa. Quéecha'inaami manútaa méedai, unésaca ínu linácula liá'a cuítaca, ne jócu léenaa lichúndaqui jíni, níwata bárruerri sáica íiba íta'aa. ⁴⁹ Ne liá'a éemerri nuchuáni, ya jócu liméda liá'a numáni lirrú, cháí cábacanaa léjta báqueerri

washiálicuerri bárruederri líbanau cáina ita'aa, jáiwa jócu liá'a lidánani dujíwalai; quéecha'inaami manútaa méedai unésaca íinu lítala liá'a cuítamica, jáiwa licáuwai limáacacoo licáarraliacoo.”

7

Jesús chúni báqueerri shírruederri lirrú liá'a wánacaleerri romano sái
(Mt 8:5-13)

¹ Jesús nísá'inaami litáania náajcha náa'a chóniwenaica, jáiwa liáwai Capernaúm néerra. ² Néeni báqueerri yáa Roma sái nawácali náa'a soldádoca, wálierri báqueerri shírruederri lirrú canínai wéri licábaca, bálinerriuminaatanaa atéwacta máanalicani. ³ Quéecha'inaami romanobini wácali éemi natáania Jesús nácu, libánua áabi salínai judíobini shínaaca, quéewique'e nasáta liúcha liácoo lichúni liá'a shírruederri lirrú liá'a romano wácalica. ⁴ Jáiwa náinu Jesús yáctalai nasáta liúcha cáiwinaa namá'ee lirrú:

—Liéni wawácalica sáicanatai jiyúdaca, ⁵ jiniwata canínai licába washínaa chóniwenai quinínama, ya liwána naméda walí washínaa sinagoga.

⁶ Jesús yáau náajchai, ne quéecha'inaami urrúni línu cuítarrui, liá'a nawácalica libánua áabi lijúninaiu namá lirrú: “Nuwácali, chajjiwitemija, jiniwata nuyá jócai sáicanata jiwárruacoo núbana rícula; ⁷ tándawa, jócu nuáu nuyá jájiu numúrru jiyá. Bácai rími jiá wánacaleerri chuánshi quéewique'e jichúni shírruederri nulí. ⁸ Jiniwata nuyá

jájiu yáairri nuwánacaala nácu lécchoo, liyáalimi lécchoo nuwáalia náa'a soldado nuwánacaalaninica. Jáicta numá néenaa báqueerrirruí jiáyu, arrúnaa liácoo; jáicta numá báqueerrirruí jíinuu, arrúnaa línuca; ya jáicta nubánua nushínaa shírruederri nulí liméda nuwánacaala, jái liméda jíni.”

⁹ Jesús cáarrudau léemi jiliéni, licábadeda nalí náa'a chóniwenai yáaineu líshiirricu, limá'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, jiníwita Israel rícu nuínuni nácu ébiderri wérri léjta liáni washiálicuerrica.

¹⁰ Quéecha'inaami néejoocoo cuíta néerra, náa'a libánuanimica náiiinu linácu liá'a cashírruedacaica, jái saícacai.

Jesús cáweda rucúulee ruá'a báquetoo íinetoo máanaliu íinirrimi

¹¹ Liáwinaami Jesús yáau áabai chacáaleerra jí'ineerri Nain, náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo ya íchaba chóniwenai liájcha mawí. ¹² Línu'inaa urrúni chacáalee numá lícula, licába náinda náacoo báqueerri máanalii naquénique'inini. Liyámi'e bácairrimi rucúuleeca ruá'a máanaliu íinirrimi, ya íchaba chóniwenai chacáalee rícu sána yáaineu ruájcha. ¹³ Jesús cába'inaa ruyái, néenee carrúni jináata licába ruyái limá rulí:

—Ujícha.

¹⁴ Néenee Jesús rúniu lidúnu cajón nácu, néenee nabárruawai náa'a índenai náacoo liá'a máanalica. Néenee limá lirrú liá'a máanalica:

—Icúlrirrijuí, numá jirrú: ¡jibárroo!

¹⁵ Néenee libárrueda liá'a máanalimica ya ta litániaca, néenee Jesús éejueda litúwarru jíni.

¹⁶ Nacába'inaa liáni, cáarru quinínama náa'a chóniwenai naa Diosru saícai namá'ee:

—Báqueerri cawénii cáiiwadedacani Dios chuáni jiárriu wáibi.

Namá'ee lécchoo:

—Dios ínuerri liyúda lishínaa chóniwenai.

¹⁷ Néenee náiiwadedá liá'a namáni Jesús nácucha quinínama lirrícu liá'a Judeaca rícu lécchoo liá'a cáinabi yéerri Judea tééji.

Náa'a Juan Bautista bánuanica

(Mt 11:2-19)

¹⁸ Juan éemi quinínama liá'a Jesús médanica, náiiwacala lirrúnini náa'a máinecoo liájcha. Limáida chámata néenaa, ¹⁹ jáiwa libánua Jesús néerra jíni, nasátaque'e néemiuni liyácta yáawaa liá'a nanéendani nayáca, o wanéendawee báqueerri. ²⁰ Náa'a Juan bánuanica narrúni'eewoo Jesúsru namá'ee lirrú:

—Juan liá'a Bautístaca libánua wayá wasátaque'e wéemiu, jiyácta liá'a wanéendani wayáca o arrúnaawee wanéenda báqueerri.

²¹ Liyáalimi nanáneewa Jesús chúni íchaba chóniwenai bálinaicoo ya liá'a máashii yáairri nanácu, ya náa'a wáalianai espíritu máashii, jáiwa liwána íchaba matuíni cábaca.

²² Néenee léeba nachuánii: —yáayu Juan néerra íiwa lirrú liá'a icábanica ya liá'a éeminica. Íiwadedá lirrú náa'a matuínica éewenai nacábaca, náa'a macáwanica éewenai najínacoo, náa'a cacháunanica

méetuerriu náucha liá'a nabálinacaalaca, náa'a mawíbanica éewenai néemica, náa'a máanalinimica éejueneu nacáwíacoo, ya nalí náa'a carrúni jináatanica náiiwa liá'a chuánshi wásedeerri'inaaca. ²³ Sáicta liwówa liá'a chóniwerri éebiderri nunácu mamáarraca, jócai náawida liwíteu núcha.

²⁴ Quéecha'inaami náacoo náji náa'a Juan bánuanimica, Jesús chánau litáania chóniwenairru Juan nácu, limá'ee nalí: “¿Tána ijiáu icábacai iyá chaléeni jiníctala yáairri? ¿Áabai basué cáuli cúsudani? ²⁵ Ne jócta, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Báqueerri washiálicuerri cawéni namái íbala? Iyá yáine léenaa náa'a súwedenai íbalashi cawena namái yáainei nawíteeyu, yáainai nábana rícu náa'a wánacaleenaica. ²⁶ Ne cháctani, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Báqueerri íwadedeerri Dios chuáni? Jajá, yáawaiyii, ne báqueerri ta mawíyii máanui liúcha liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacu. ²⁷ Juan liá'a litáanianimi nácu liá'a cáashtaca:

‘Nubánua catéecai nuchuáni jibéecha,
 quéewique'e lichúni jibéecha iníjbaa.’

²⁸ Ne yáawaiyi numá irrú, náiiibicha quinínama náa'a washiálicuenaica, jiní máanui Juan yúcha mawí; ne áawita liá'a mawí pítui Dios wánacaalactalaca mawíyii máanui liúcha.”

²⁹ Quinínama náa'a éemenai Juan chuáni, áawita náa'a cacóbracani impuesto Romarru, wánenai Juan báutisa nayá, néebidacala yáawaa Dios machácanii; ³⁰ Ne náa'a fariséoca ya náa'a quéewidacánica ley shínaaca, jócani

índa Juan báutisa nayá, nacháani quinínama liéni Dios wóweni liméda nawícaubali.

³¹ “¿Chíta nacábacanaa náa'a chóniwenai chóque'e sánaca? ¿Chíta nacábacanaa jíni?

³² Cháni cábacanaa léjta náa'a sámánaica wáainecoo naséwicaca plaza rícu ya ta namáidada najúnicaírruwai:

‘Wáiiunate irrú butútu,
ne iyá jócani báaweda;
warrábate shímashi cáiwii wítama,
ne iyá jócani ícha.’

³³ Áawita Juan Bautista ínuca, jócai íya páani jíní lírraca vino, ne iyá máinai jáica liwáalia áabai demonio. ³⁴ Néenee liáwinaami nuínu nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, íyeerrica ya nuírra, ne iyá máinai jáica yawíqui jíni ya cáírracalai, najúnicaí náa'a chóniwenai máashiini íwanaa ya náa'a cacóbracani impuesto Romarru. ³⁵ Ne Dios íyada quinínama líwiteu linácueji liá'a limédanica.”

Jesús líibana néerra liá'a Simón fariséoca

³⁶ Báqueerri fariseo cúmida Jesús íya liájcha, jáiwa Jesús yáau líibana néerrai. Liwáau liyá mesa nácula, ³⁷ jáiwa báquetoó ínetoo máashiu íwanaa yáichoo lírrícu léja liá'a chacáaleeca, jáiwa ruá léenaa Jesús yáacoo líiya líibana néerra liá'a fariséoca, ruíinda áabai frasco jí'ineerri alabastro* cashiámu juménibee. ³⁸ Ruchánau ruíchaca Jesús íiba néeni, rusábida rutuí yáabiyu. Jáiwa rumácarra ruwíta báinayu, ya ta rushíshi líibai,

* **7:37** Áabai íiba namédau náa'a frascoca.

jáiwa runuádeda juménibee linácuí. ³⁹ Liá'a fariseo cúmidetherri Jesús, licába'inaamini liéni limá'ee lirrúwoo: “Liéni washiálicuerrica yáawaictata báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, liá'aca ta léenaa tánashia chóniwetoooca róji ruarra dúnuechoo ruyá linácu: báquetoo ínetoo máashiu íwanaa.” ⁴⁰ Néenee Jesús ma lirrú liá'a fariséoca:

—Simón, nuwáalia áabai chuánshi nuíwani'inaa jirrú.

Léeba'ee liá'a fariséoca:

—Jíiwate nulíni, quéewidacai.

⁴¹ Néenee Jesús má'ee lirrú: —Chámata washiálicuenai mówiniate warrúwa báqueerri caprétacai warrúwa. Báqueerri mówiniate léjta liwéni liéni quinientos éerrictaca, ya liá'a báqueerrica cincuenta éerrictaca; ⁴² ne jócala néenaa napáida lirrúni, liá'a caprétacai nalíni, jáiwa jócu liwána néējueta lirrúni liérumirrai náa'a chámataca jíni. Ya ta jíiwa nulí jíni, ¿tána néenaa caníinaa licába mawí?

⁴³ Simón éeba'ee lichuáni:

—Nulí tá'ee liá'a washiálicuerri mawíyii mówiniaca.

Jesús má'ee lirrú:

—Yáawaiyi jimácaa.

⁴⁴ Néenee licába rulí ruá'a ínetoooca, Jesús má'ee Simónru: —¿Jicába róji ruáni ínetoooca? Nuwárroo jíibana rícula, ne jócu jiá nulí shiátaí nubádeda'inaa nuíbau; ne ta rója ruáni ínetoooca bádedeechoo nuíba rutuí yáawiyu, ya ta rumácarra ruwíta báinayu jíni. ⁴⁵ Jócai shíshi nuyá, ne ruyá rícue ruwárruacuwai jócau máaca rushíshi nuíba. ⁴⁶ Jóca jíinu

nuwíta nácu aceite, ne ruyá nuádedeechoo juménibee nuíiba nácu. ⁴⁷ Tándawa numá jirrú íchaba wérri rujíconaa méetuerriu, níwata bájalaca caníinaa rucábaca; ne liá'a chóniwerri piitui mówiniaca, piitui líyada caníinau'u licá'aca.

⁴⁸ Néenee Jesús má'ee rulí ruá'a ínetooca:

—Jijíconaa jái méetuacuwai.

⁴⁹ Náa'a áabi yáainai nayá néeni, nachánau nasáta néemiu nayá jájiu:

—¿Tána léji liéni éneerri liméetua jíconaashi?

⁵⁰ Ne Jesús má'ee mawí, rulí ruá'a ínetooca:

—Jéebidacala jiyá'au jíconaa méetuacuwai; jiáu chaiwíteemija'a.

8

Náa'a únaca yúdenai Jesús

¹ Liáwinaami liéni, Jesús jínaniu íchaba chacáalee rícu ya náa'a júbininica, lichánau léewidaca ya líiwadeda Dios wánacaalactaca. Náa'a doce apóstolu natálideda liyá. ² Ya lécchoo áabi ína tálideda liyá, náa'a liwásedani espíritu máashii yúcha ya áabata bálinaaalashi; náibicha lécchoo ruáu ruá'a María jí'ineechoo Magdalena, siete demonio jíanimicoo yúcha; ³ lécchoo Juanaca, líinu liá'a Cúzaca, liá'a wánacaleerrimi Heródesru; ya Susana, ya áabi íchaba mawí náa'a yúdenaimi nayá liyú liá'a nawáalianica.

*Liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica
(Mt 13:1-9; Mr 4:1-9)*

⁴ Íchaba jiáu chacáalee rícuha quéewique'e nacába Jesús, jáiwa náawacawai íchaba chóniwenai. Néenee líiwa nalí liéni áabai licábacanaa: ⁵ “Báqueerri cáabanacai jiáu licása líimi liá'a liáabanani'inaaca. Licása'inaamini, áabata líimi cáu iníjbaa lícu, jáiwa nabáweda jíni ya ta míshiidu íyaqui jíni. ⁶ Áabata lénaa cáu íiba íibi; ne quéecha'inaami lipáquiacoo, jáiwa máacarra jíni cháuctacala lirrú shiátai. ⁷ Áabata lénaa liá'a líimica cáu túwirri íibirra; ne quéecha'inaami lipáquiacuwai túwirri yáajcha, jáiwa lisácumeda jíni. ⁸ Ne áabata cáu saícai cáinabi íta'aa; jáiwa lidáwinawai, liá lítau manuába, cáashia liá cien líimiu líta nácuu.” Léewa Jesús máni liéni, jáiwa limá mawí cadánani: “¡Náa'a wáalianai nawíbau, néemique'e!”

*Tánda Jesús léewida chacábacanaayu
(Mt 13:10-17; Mr 4:10-12)*

⁹ Néenee lishínaa éewidenaicoo sáta néemiuni, chítashia liwówau'u limá léji liá'a licábacanaa. ¹⁰ Jesús má'ee nalí: “Iyá Dios iyadani irrú liá'a báyeerricoo liwánacaalactalaca; ne áabimi nutáanianirru licábacanaayu; ya áawita nacábaca jócai néenaa nacába saíca, ya áawita néemica jócai néenaa náa lénaa.

*Jesús chúni líiwa liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica
(Mt 13:18-23; Mr 4:13-20)*

¹¹ “Léewa liwówau'u limá liéni licábacanaa: Liá'a banácali íimica wówerri limáca léewa

Dios chuáni liérria; ¹² ne liá'a áabata líimi liá'a banácalica cáirricoo injbaa lícu, wówerri limáca náa'a éemenai Dios chuáni, ne Wawásimi íinu, jáiwa lijéda Dios chuáni nawówa rícuha, jócubeecha néebida ya jócu néewa nawárruacoo Dios yáctalaca. ¹³ Liá'a líimi cáirricoo íiba íibi wówerri limáca, náa'a éemenai Dios chuáni narríshibia nawówa yáajcha wáni, ne jócani wáalia sáica najíchu; néebida áabata éerri rími, ne jáicta carrúnatai íinu náatalai jái namáaca Dios chuáni. ¹⁴ Liá'a líimi cáirricoo túwirri íibirra, wówerri limáca, náa'a éemenai Dios chuáni, ne arrájuatayu náinda lisácumacoo nawówa lícu Dios chuáni nafánacalau éerri shínanaa nácu, namúrru warrúwa ya sáicta nacába liá'a éerri íyadanica, chacábacanaa jócu néewa náa'a naméda sáicai Diosru. ¹⁵ Ne liá'a líimi cáirricoo sáicai cáinabi íibirra, náwa chóniwenai méecuenai nawówau sáica máaqueneu nayáu néemi Dios chuáni namédaque'e léjta liwówau'u, ya ta nayá machácanii náayada nayáu léjta banácali yáairri lítau sáica.

*Jesús táania licábacanaa liá'a lámparaca
(Mr 4:21-25)*

¹⁶ “Jiní túculeerri áabai lámpara ya ta libáyaqui jini o limáaca cama yáajbalani, litúculiactani limáacani áacai, quéewique'e nawáalia jucámarrabee náa'a wárruenaicoo. ¹⁷ Ne cháwa cábacanaa, jiní báyeerriu néenaani'inaa náa lénaa, jiní liá'a cabáyaintaica éeneerri'inaa náa lénaa ya limáacacoo jucámarranaa. ¹⁸ Cháwa jáni, éemiu sáica, liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa

léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi saíca, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a píitui rími liáni léenaa nácu."

Jesús túwa ya léenajinai
(Mt 12:46-50; Mr 3:31-35)

¹⁹ Jesús túwa ya léenajinai náiiinu liyáctalaca, ne jócu néenaa narrúnicoo lirrú, íchabaca wérri chóniwenai. ²⁰ Áabi náiiibicha íiwa Jesúsruni:

—Jítúwa ya jéenajinai náa'a yáa bináawa, wówenai nacába jiyá.

²¹ Jesús éeba'ee:

—Náa'a éemenai Dios chuáni, ya naméda liwánacaala, náwa nutúwa ya nuéenajinai nárra.

Jesús iyabaida cáuli ya marrádaca
(Mt 8:23-27; Mr 4:35-41)

²² Áabai éerri, Jesús yúrrucóo áabai lancha rícula lishínaa éewidenaicóo yáajchau, limá'ee nalí:

—Wáau bajiála manuá. Jáiwa náawai.

²³ Nácula nachuáu manuá íiwalirricu, Jesús máairri. Liyáalimi áabai cáuli wérri íinu manuá yáacoo, jáiwa'ee liá'a lanchaca lichána cashiámu shiátaiyu, ya atéwacta natámucóo.

²⁴ Néenee náau nacáweda Jesús namá'ee lirrú:

—¡Quéewidacai! ¡quéewidacai!
¡Watámucóo wayácai! Jesús bárrua'inaamiu litáania cáulirru ya marrádacarru, jáiwa machúnucunaa limáacacoo quinínama chawítemija'a. ²⁵ Néenee limá lishínaa éewidenaicóo liájcha:

—¿Ta liáu éebidaumi jíni?

Ne nayá, cárdaneeneu nacábadedanica, nasátada'ee néemiu nayá wáacoo:

—¿Tánashia léji liéni, táanierri cáulirru ya shiátairru ya léewida lichuáni?

Jesús chúni báqueerri Gerasa néeni sái wálierri íchaba espíritu máashiini

(Mt 8:28-34; Mr 5:1-20)

²⁶ Déecu'inaami wáli náinu licáinaberra ítala liá'a Gerasaca, yáairri bajiála manuá, lijúntami liá'a Galileaca. ²⁷ Jesús yúrrucue'inaamiu lancha rícuha cáinabi ítala, báqueerri washíalicuerri jiáu chacáalee rícuha, wálierri demonio, jáiwa lirrúniwai Jesúsru. Íchaba wérri éerri jócai súwa líibalau jiní liyácala cuíta lícu, níwata yáairri útawi rícuha máanalini yáarruica. ²⁸ Quéecha'inaami licába Jesús, licáu liúrruimiyu Jesús náneewa, limáidada'ee:

—¡Ujníquiu nuájcha, Jesús Dios Cúulee áacai sáica! ¡Nusátani wérri jiúcha jócubeecha jiwána nusúfria bájiala!

²⁹ Limá liáni jiníwata Jesús wáneerri lijiácoo liá'a espíritu máashiica liúcha. Íchabachu liá'a demoniöca wáarroo lirrú; áawita chóniwenai bájida liná ya líba cadénayu quéewique'e nawínacani, liyá léenaani lisúbirriaca, ya liá'a demonio wána licánacacoo liácoo jiníctala yáairri. ³⁰ Jesús sáta'ee léemiu wáni:

—¿Tána jijí'inaa?

Liyá'ee léeba'ee:

—Nují'inaa legión. Limá liáni jiníwata íchaba wérri demonio cha wáarruacoo lirrú. ³¹ Naa'a demonio nasáta Jesús yúcha jócubeecha libánua nayá liwítabami rícula chaléeni cástigu yáctala'inaa nalí. ³² Ne néeni íchaba puíti íyenai namáacoo dúuli nácu, náa'a espíritu nasáta Jesús yúcha líndaque'e nawáarruacoo puítirru; jáiwa Jesús índa nawárruacoo nalí. ³³ Néenee najiáu náa'a demonioca liúcha liá'a washiálicuerrica, jáiwa nawáarroo puítirru, najiáu nacánacau najúsunacoo cáinacula shiátai yáacula, jáiwa néeni nasácumacuwai.

³⁴ Naa'a túyenai nayá puíti, quéecha'inaami nacába liá'a bésuneerricoo, najiáu nacánacacoo, jáiwa náau náiiwadedá chacáalee rícula jíni ya litéejibaa. ³⁵ Naa'a chóniwenai najiáu nacábaca liá'a bésuneerricoo. Ne quéecha'inaami náiiu Jesús yáctalaca, náiiu linácu liá'a wálierrimi demonio, wáairriu liyáca Jesús íiba néeni, jái cáabalacai, jócai mawítee mawiá, jáiwa cáarru nayái. ³⁶ Naa'a cábenai liá'a bésuneerricoo, náiiwadedá chítashia liwásedau'u jiníni liá'a wálierrimi demonio. ³⁷ Quinínama náa'a chóniwenai yáainai Gerasa cáinaberra íta'aa, nachánau nasáta Jesús yúcha quéewique'e liácoo nacáinaberra ítacha, níwata bájjialaca cáarru nayá. Jócala nacába cáji liá'a bésuneerricoo. Jáiwa Jesús yúrruacoo lancha rículai, jáiwa liáwai. ³⁸ Liá'a washiálicuerri demonio jiánicoo yúcha, lisáta Jesús yúcha quéewiquini'e liácoo liájcha, ne Jesús wána'ee limáacacoo limá'ee lirrú:

³⁹ —Jéejoo jíibana néerrau ya jíiwadeda quinínama liá'a Dios médani jirru.

Liá'a washiálicuerrica, jáiwa liáwai ya líiwadeda quinínama chacáalee rícu liá'a Jesús médani liájcha.

Jairo míyacula ya báquetoo ínetoo dúnuechoo Jesús íbala nácu

(Mt 9:18-26; Mr 5:21-43)

⁴⁰ Quéecha'inaami Jesús éejuacuwai báaniu bajiála manuí, náa'a chóniwenai sáicta nawówa níwata nanéndacala nayácani.

⁴¹ Liyáalimi báqueerri ínu jí'ineerri Jairo, liwácali liá'a sinagogaca. Liéni washiálicuerrica litúyau Jesús íba néeni, lisáta liúcha liáque'iu líibana néerra, ⁴² níwata liwáaliacala bácau rími limíyacalau, wáliachoo doce camuí, wówechoo máanali ruyáca. Nácula Jesús yáau, lisíntia nabádeda liyá náa'a chóniwenai íchabanica yáaineu líshiirricu. ⁴³ Náíibicha

náa'a chóniwenai báquetoo ínetoo rícuete doce camuí ruwáalia bálínacaalashi írrai éechani, [ya rugástaa quinínama ruwáalianica nanácula náa'a médicoca,] ne jiní éeneerri lichúni ruyá. ⁴⁴ Ruáni ínetooca rurrúniu Jesúsru liwójuna itéeji, jáiwa rudúnu líibala númacua, liyáalimi libárruau rúcha liá'a írrai éechau'u ruyá. ⁴⁵ Néenee Jesús sáta léemiu:

—¿Tána dúnu nunácuí?

Ne quinínama nabáyaca liúchani, nadúnu, Pedro má'ee:

—Quéewidacai, náa'a chóniwenai nabádeda jiyá, ya nadáanai jiyá matuínaami.

⁴⁶ Ne Jesús má'ee mamáarraca:

—Ái dúnuerri nunácu já'a, nuáca léenaa nunácucha jiérriu liá'a cadánani wíteeshica.

⁴⁷ Ruá'a ínetooca ruá'inaa léenaa jócu ruéenaa rubáyaqui jíni, jáiwa ruchéchinau ruácoo rutúyacoo Jesús íiba néeni. Rúiwa quinínama náneewani tánashia rudúnu jíni, chítashia saícau ruchúnicoo liyáalimi jíni.

⁴⁸ Jesús má'ee rulí:

—Numíyacaula, jéebidacala Dios nácu saíca jiyái, jiá namówai chaijiwítemija'a.

⁴⁹ Jesús táaniacta liyá újnibi, báqueerri ínu índeerri chuánshi limá'ee lirrú liá'a sinagoga wácalica:

—Jimíyacaula máanaliuyii; ujijódia mawiá liérra quéewidacaica.

⁵⁰ Ne Jesús éemi'inaamini limá'ee:

—Ucáarru jiyá, bácai rími jéebida Dios nácu, ya jimíyacaula saícaminaa ruyájoo.

⁵¹ Quéecha'inaami náinu cuíta néerra, jiní líndani wárruacoo liájcha bácai rímii Pé'eru ya Santiago ya Juan ya rusálijinaa ya rutúwa ruá'a samáshtaca. ⁵² Quinínama íchenai nayáca ya cáwi wérri nacábacoo runácueji ruá'a samáshtaca, ne Jesús má'ee nalí:

—U'ícha, ruárta samáshta jócauwa máanali ruárta, máichoo ruyá cháji'i.

⁵³ Quinínama nacáida'ee Jesús, níwata náa'aca'ee léenaa máanali ruyá. ⁵⁴ Néenee Jesús wína rucáaji nácu, limá'ee danáanshiyu:

—¡Miyácau, jibárruau!

⁵⁵ Jáiwa rucáwica éejoo rulí; liyáalimi rubárruawai, néenee Jesús bánua náa rúyai. ⁵⁶ Rusálijinaa ya rutúwa nacáarrudau

nacábacani; ne Jesús wána'ee jiníbeechea náiiwadedanirruni liá'a bésuneerricoo.

9

Jesús bánua náa'a lishínaa éewidenaicoo náiiwa Dios wánacaalactalaca

(Mt 10:5-15; Mr 6:7-13)

¹ Liáwinaami, Jesús yáawacaida náa'a lishínaa doce éewidenaicoo liá nali néewaquee'e najéda quinínama demonio ya nachúnique'e bálínacaalashi. ² Libánua náiiwadede chítashia Dios wówau'u liwánacaala cáinabi ita'aa jini, ya nachúni náa'a bálíneneecoo. ³ Limá'ee nali:

—Jini itéeni iníjbaa lícujoo, jini áicuba icháqui'inaa, jini chácala, jini íyacaishi, jini warrúwa, itée áabai rími íbalashi, jini mawiá. ⁴ Tánashia cuíta ínuni nácu, iyá néenijoo cáashia ijiácoo néenee. ⁵ Ne tánashia chacáalee jócai wówai narríshibia iyá, ijiáu lirrícucha lierra chacáaleeca ya itútuda liá'a pucúpucubee yéerri íiba nácu, quéewique'e náa léenaa jáicala jócu saíca nayá náa'a chóniwenaica jóca narríshibia iyá.

⁶ Néenee najiáu nawárruanicoo narrícula náa'a chacáaleeca quinínama, náiiwa liá'a Dios chuánica nachúni chóniwenai lécchoo.

Herodes jócai éenajta éebidaca

(Mt 14:1-12; Mr 6:14-29)

⁷ Liá'a rey Herodes éemi natáania Jesús nácu quinínama liá'a limédanica, ne jócai éenajta éebidaca, áabi mácala Juancala éejoo licáwiacoo, ⁸ áabi ma jáicala'ee liá'a cáiiwadedacaimi Dios chuáni bálnacu Elíasca

cha íyadacuwai, ya áabi ma jáicala'ee cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu wérri cha éejoocoo licáwiacoo. ⁹ Ne Herodes má'ee:

—Nuyá jájiu nuwána nawíchua Juan wíta liwáa númami. ¿Tánashia léji liérri, cha nuéemi náiiwadedada íiwanaa bájjiala?

Tándawa'ee Herodes wówerri licába Jesús.

Jesús yáa náaya náa'a cinco mil washíalicuenaica

(Mt 14:13-21; Mr 6:30-44)

¹⁰ Quéecha'inaa'ee néējuacoo Jesúsru náa'a éewidenaicoo, náiiwadedada'ee lirrú liá'a namédanica. Néenee'e litée'e nayái náa'eewoowai báawachala chaléeni urrúni lirrú liá'a chacáaleeca jí'ineerri Betsaida.

¹¹ Quéecha'inaa'ee chóniwenai yáa léenaa jíni, náa'eewoo líshiirricu, jáiwa Jesús lirríshibia nayái, litáania nalí chítashia Dios wówau'u liwánacaala nayá jíni ya lichúni náa'a bálinenaicoo.

¹² Quéecha'inaa táicala liácuwai, narrúni'e náacoo Jesúsru náa'a doce éewidenaicoo liájcha namá'ee lirrú:

—Jiwána chóniwenai yáacuwai, náaque'iniu nawówa íyabacoo ya namúrruque'e náayau chacáalee júbini rícu ya bacháida urrúnii nalí, níwata áani wayáctaca jinícta yáairri.

¹³ Néenee'e Jesús ma nalí náa'a éewidenaicoo:

—Yáa náaya iyá.

Néenee namá'ee lirrú:

—Wawáalia rími cinco páani ya chámacua cubái, yáshiwá wáacoo wawéni náaya'inaa náani quinínama chóniwenaica.

¹⁴ Léjta'ee cinco mil washiálicuenai máanabaca. Ne Jesús má'ee nalí náa'a lishínaa éewidenaicoo:

—Iwána nawáacoo cincuéntanaa namáanabaca.

¹⁵ Chá'ee namédaqui jíni, jáiwa nawáau quinínamai. ¹⁶ Néenee'e Jesús wína náa'a cinco páanica ya náa'a chámacua cubáica ya licába'ee áacairra, liá'ee Diosru saícai linácueji liá'a iyacaishica. Linísa'inaami liá Diosru saícai, lisúbirreda jíni, jáiwa liá nalí jíni náa'a lishínaa éewidenaicoo quéewique'e nachújida chóniwenai íyani. ¹⁷ Náa'a chóniwenai náaya quinínamai cáashia cáawai nayá, ya néenaa náawaqueda doce canasta liá'a máacaderricoo léenaamica.

Pedro íiwa jucámarranaa Jesúsca liá'a Mesíasca

(Mt 16:13-19; Mr 8:27-29)

¹⁸ Áabai éerri Jesús óractau liyá bácai ya lishínaa éewidenaicoo yáainai liájcha, lisáta'ee léemiu nayá:

—¿Tána chóniwenai ma nunácuchai tánashia nuyái?

¹⁹ Néeba'ee lichuáni:

—Áabi máinei jiyáca'ee Juan Bautista, áabi máinei jiyáca'ee Elías, ya áabi máinei jiyáca'ee liá'a báqueerri íiwadedeerrimi Dios chuáni báinacu éejuerri'eewoo licáwiacoo.

²⁰ Ne Jesús éejoo'e lisáta léemiu nayá:

—Ya iyá, ¿tána imácai tánashia nuyái?
 Jáiwa'ee Pé'eru éebai:
 —Jiyáwa liérra Mesías* Dios shínaaca.

Jesús úwa limáanalicau
(Mt 16:20-28; Mr 8:30-9:1)

²¹ Ne Jesús má'ee nalí jiní béecha úwerri liyácani liyáwa Mesías. ²² Limá'ee nalí linácu cháú:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, arrúnai'inaa nusúfria bájjalanaa, ya nacháaniminaajoni náa'a salínaica, ya nawácanai náa'a sacerdotébinica, ya náa'a quéewidanica ley shínaabinica. Náinuaminaajoni, ne matálii éerri rícula nucáwiaminaujoo.

²³ Néenee limá nalí quinínama:

—Ne áicta wówerri já'a limédacoo nushínaa ewidenaicooyu, limíya máechau liyá jájiu liwánacaalacoo, ya línda Dios wánacaala licáwica nácu éerri jútainchu, liyá lichúni carrúni jináatau'inaa ya máanali liyá nunácueji. ²⁴ Jiníwata liá'a caníinai cába licáwicau líta'aa liéni éerrica, liúca licáwicau jócai amáarra, ne liá'a jócai caníinaa cába licáwicau lítacha liéni éerrica nunácueji, ligáanaminaa lirrúwoo liá'a cáwicashi jócai amáarra. ²⁵ ¿Tána lishírbia lirrú liá'a washíalicuerrica ligáanacta quinínama éerri rícu sái yáca, ya liúca lishínaa licáwicau ya licáarraliau liyá jájiu? ²⁶ Ne tánashia báiyii

* **9:20** Mesías Cháwa limá Cristo hebreo chuániyu, cháí wówa limá léchchoo 'Liá'a Dios níwani quéewique'e liwánacaala'.

nunácueji ya nuchuáni nácueji, nuyá lécchoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca báiminaa nuíiwa lináawa lécchoo, jáicta nuínujoo quinínama nucáamarra yáajchau, ya nusálijinaa cáamarra ya liwítee yáajchau, ya náa'a majíconaa ángelbini shírruedenai nulí. ²⁷ Ne yáawaiyii numá irrú áabi néenaa náani yáainai áani nunáneewa, jócuminaa máanali nayá cáashia nacába liá'a Dios wánacaalactaca.

Jesús bawachactau
(Mt 17:1-8; Mr 9:2-8)

²⁸ Liáwinaami ocho éerri néenee litániactami liyá nalí, Jesús írrau áabai dúuli ítala li'óracoo, natálideda liyá Pé'eru, Santiago ya Juan. ²⁹ Ne nácula li'óracta liyáca, lináni cábacanaa bawachau, ya líbala náawau cabálai ya úcuni lécchoo. ³⁰ Jáiwa najiáu lirrú chámata washiálicuenai natáania nayá liájcha. Náawa'ee Moisés ya Elías. ³¹ Yáainai nayáca natéji áabai cáamarrashi úcuni saíctai wérri, ya natáania linácu liá'a Jesús máanalicaica licúmpliani'inaaca Jerusalén néerra. ³² Áawita Pé'eruca ya náa'a limánabacaca cadájuni wérri nayá, jáiwa cáwi nayácai, nacába Jesús cáamarra ya náa'a chámata washiálicuenai yáainai liájcha néeni. ³³ Quécha'inaami náacoo náacuwai náa'a washiálicuenaica Jesús yúcha, limá'ee Pé'eruca Jesúsru:

—Quéewidacai, ¡saíctai walí wayáca áani!
Waméda'aa matálíi cuíta rími: áabai jirrú,
áabai Moisésru ya áabai Elíasru.

Ne Pé'eru jócai yáa léenaa tánashia limácai.
³⁴ Nácula litáania liyáca, áabai sáanai yúrrucóo libáya nayái, nacába'inaami sáanai dájida nayái, jáiwa cáarru nayái. ³⁵ Néenee sáanai íbeeji lijiáu áabai chuánshi máirri'e: "Léewa Nucúulee, nuníwani, éemiu lirrú."

³⁶ Linísa'inaa néemi liá'a chuánshica, Jesús máacau bácai. Jáiwa'ee náa'a éewidenaicoo jiní wérri náiiwadeducta liá'a nacábanimica liyáali éerri.

Jesús chúni báqueerri icúlirrijui wálierri espíritu máashii

(Mt 17:14-21; Mr 9:14-29)

³⁷ Áabai éerri rícula cajójchanaami, náurrucoo'inaamiu dúuli ítacha, chóniwenai máanabanaami jiáu najúnteda Jesús. ³⁸ Ya báqueerri washiálicuerri máidada náiiibicha limá'ee cadánani wérri:

—Quéewidacai, jiméda nulí saícai, jicábate nucúulee bácai rímii nuwáalianica. ³⁹ Áabai espíritu winani, liwána limáidadaca ya liwána licúcunacoo ya cacálibee jiáu linúma licuéji, liwána línuedacoo jócai liwówai limáacaca.

⁴⁰ Nusáta jishínaa éewidenaicoo yúcha, najédaque'e liúchani liérta espírituca, ne jócai néenaa najédaca.

⁴¹ Jesús éeba'ee:

—¡Wóo, chóniwenai jiníni éebidacta ya máashiicani! ¿Chacálita iwówai nuyá yáajcha mamáarraca jini ya nuwánta yáajcha jiníni? Jínda liérta jicúuleecoo áani.

42 Quéecha'inaami lirrúnicoo liá'a icúlirrijuica, liá'a demonio yúca cáinabi ricúla, liwána licúcunacoo báaniu; ne Jesús cáita liá'a espíritu máashiica, jáiwa lichúni léji liá'a icúlirrijuimica, ya ta léejueda lisáljinaarru jíni.

43a Ya quinínama namáacau nacáarrudacoo nacába Dios wítee máanuica.

Jesús íiwa chámaichu limáanalicau nácula quinínama

(Mt 17:22-23; Mr 9:30-32)

43b Nacáarrudau nacábacani liá'a Jesús médanica, limá'ee lishínaa éewidenaicoo:

44 —Éemi sáica liéni ya u'imíya máechani: Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregaani'inaami náa'a nacáaji rícula náa'a washiálicuenaica quéewique'e naméda nuájcha léjta nawówau.

45 Ne nayá jócai náa léenaa néemica liá'a limánica, níwata Dios báya nawítee nájbeechea léenaa néemicani; mawí lécchoo cáarru nayá nasáta néemiu Jesús líiwaquinicta nalíni jucámarranaa.

¿Tánashia néenaa liá'a mawíyii cawéni náibichá?

(Mt 18:1-5; Mr 9:33-37)

46 Ya néenee náa'a éewidenaicoo nachánau najútacoo naliwaacoo tánashia néenaa liá'a mawíyii cawéni náibichai. 47 Jesús, yá'inaami léenaa liá'a nédacanicoo nácu nayáca, liwína'ee báqueerri samálita, libárrueda'ee léema nácuu wáni. 48 Jáiwa limá'ee nalí:

—Liá'a ríshibierri samálitaca nují'inaa nácu, lirríshibiaminaa nuyá, ne liá'a ríshibierri nuyá, lirríshibiaminaa lécchoo liá'a bánuerri nuyá áaqueji. Tándawa liá'a mawíyii mawéni icábaca quinínama íbichau, léewa cawénii wérri liérta.

Ne liá'a jócaita ya wajúntani, léewa wáajcha sái liérta
(Mr 9:38-40)

⁴⁹ Juan má'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, wacába báqueerri jédeerri demonio jijí'inaa nácu, jáiwa jócu waínda limédaqui jini, jiníwata jóca wáajcha sáini.

⁵⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—U'imáisaniani liúchani, jiníwata liá'a jócai médau wajúnta, léewa wáajcha sái liérta.

Jesús cáita Santiago ya Juan

⁵¹ Quéecha'inaami urrúni liá'a éerrica Jesús írractala'inaacoo áacairra, liá'a liwówa dánaniu liácoo Jerusalénra. ⁵² Libánua libéechau catéecani chuánshi, náaque'iu áabai chacáalee júbini rícula yáainai Samaria, quéewique'e namúrru liárrui limáacacta'inaacoo. ⁵³ Ne náa'a samarítánobinica jócai nawówai narríshibiaca, náaca léenaa liácoo Jerusalénra. ⁵⁴ Quéecha'inaami lishínaa éewidenaicoo Santiago ya Juan cába léji liéni, namá'ee lirrú:

—Wawácali, ¿jivówai jiwána wáurruacueda chichái áaqueji, quéewique'e wamánda nayá quinínama?

⁵⁵ Ne Jesús náawau nanácula, jáiwa licáita nayái máashiica nawítee. ⁵⁶ Néenee Jesús má'ee: Nuyá jócai ínu nuá chóniwenai jíconaa, nuyá ínuerri nuwáseda nayá najíconaa yúchau. Néenee náau áabata chacáalee júbini rículai.

Náa'a wówenai nasíguia Jesús

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Nácula náau náacoo iníjbaa lícu, báqueerri washiálicuerri má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówaicta nusíguia jiyá táshia jiáctalau jíni.

⁵⁸ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Náa'a iyáliduca wáalianai útawi nayácta'inaa nawówa iyabacoo ya náa'a míshiiduca wáalianai namúrrubeu; ne nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jíní wíta wáliacta nuwíta yáarrubai nuwówa iyabacta'inaacoo.

⁵⁹ Jesús má'ee báqueerrirru:

—Jínu nuíshirricu.

Ne léeba'ee:

—Nuwácali, jínda nuáacoo quéecha nuquéni nusálijinau.

⁶⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Jínda máanalini quénicoo nayá jájiu, ne jiyá jiáu jíiwadeda Dios wánacaalactaca.

⁶¹ Báqueerri má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai méetaa nusíguia jiyá, ne quéecha jínda nuáacoo nuíwa nunáawau nuéenajinairru.

⁶² Jesús éeba'ee lichuáni:

—Liá'a caníinai cába éerri shínanaa, cháí jicá'a liá'a tráawajeerricta liácuwani, ya licába liwójunalau, jócai éewa lipíqueda cáinabi, cháwa limédacoo chóniwerri jírra jócai'inaa sírbia Dios wánacaalactalaca.

10

Jesús bánua náa'a setenta y dosca

¹ Liáwinaami liáni, Wawácalica, liwína lécchoo áabi setenta y dos éewidenaicoo, ya libánua nayá libéechau chámataanaa, quinínama chacáalee ya júbini arrúnactala'inaa liácoo.

² Limá'ee nalí: “Chái cábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca léjta áabai finca, íchabacta banácali náawaquedani'inaa, ne náa'a tráawajadorbinica áulabani, tándawa isáta liúcha liá'a banácali wácalica, libánuaque'e íchaba tráawajadorbini náawaquedacani.

³ Yáau iyá, icábateni, nubánua iyá léjta oveja béewami cháawirru. ⁴ U'itée chácala

ya warrúwa yáarrui, jiní zapatos; ya jócu íbárrroo itáa déecu ijúntacta báqueerri iníjbaa lícu. ⁵ Jáicta iwárrroo áabai cuíta lícui, itáa íbéechau quéechanacu ya ta imácai: ‘sáica iyáca quinínama lirrícu liáni cuítaca’.

⁶ Ne áicta néeni chóniwenai sáicani wítee já'a, liá'a nawítee sáicaica licúmpliaminau liyá náajcha; ne jócta sáica nawítee, jócuminaa licúmpliau nalí. ⁷ Imáacau néeni já'a lirrícu

liá'a cuítaca, ya íya ya írrau liá'a nawáaliani néeni, níwata liá'a tráawajeerrica íwerri Dios chuáni, rúni jínerrri liwéníu. U'ijínaniu

cuíta jútainchu. ⁸ Jáicta íinu áabai chacáalee rículai narríshibiacta iyá sáica, íyau tánashia náani íyai; ⁹ ichúni náa'a bálinaicoo néeni, ya imá nalí: 'Liá'a Dios wánacaalactaca jái ya urrúni irrúi.' ¹⁰ Ne ínuacta áabai chacáalee rícula ya jócu narríshibia iyá, ijiáyu imáidada cáaye rícula chá'a: ¹¹ '¡Áawita liá'a pucúpucubee yáairri ishínaa chacáalee rícu, liá'a cháneerricoo wáiiiba nácu, watútuda ináneewani! Yáaque'e léenaa linácu liéni, Dios wánacaalactaca jái ya urrúni irrúi.' ¹² Numá irrú liyáli éerriminaa liá'a carrúnatabeeca lirrú liéni chacáaleeca mawí'inaa cacháninaca, náucha náa'a chóniwenai bini yáainai Sodoma rícu.

Náa'a chacáalee jócani éebida
(Mt 11:20-24)

¹³ "¡Áchunu carrúni jináata jiyámi Corazín! ¡Áachunu carrúni jináata jiyámi Betsaida! Jiníwata á'a Tiro néeni ya Sidón néeni Dios médactata liá'a jócai nacába cáji médanicta íibini, bái nacuminaata néejueda nayáwai Diosru, ya nasúwa náabalau jarrájarrai ya nawáacoo báali íibi quéewique'e náayada néejueda nayáu Diosru. ¹⁴ Ne éerri amáarrau'u cáinabi liá'a carrúnatabeeca mawí'inaa cachánina irrú, náucha náa'a chóniwenai yáainai Tiro rícu ya Sidón. ¹⁵ Ya jiyá, chacáalee Capernaúm, ¿jirruminaata jéenaa jinácudacoo áacairra? ¡Jiúrrucaminau mawí cáinacula wérri dujíwala jiúcacoo!

¹⁶ "Liá'a éemerri ichuáni, léemiminaa nulí, ne liá'a cháaneerri iyá, licháani nuyá; ne liá'a

cháaneerri nuyá, licháaniminaa liá'a bánuerri nuyá.”

Néjuactacoo náa'a setenta y dosca

¹⁷ Náa'a setenta y dosca néjua'inaamiu saícta wérri'e nawówa, namá'ee:

—¡Wawácali, áawita náa'a demonioca médenai wawánacaala najiácoo jijí'inaa nácu!

¹⁸ Jesús má'ee nalí:

—Jajá, yáawaiyi, ne nuyá cábeerri Wawásimi cácoo áaqueji léjta éenu ími únía shínaaca.

¹⁹ Nuyá yáirri irrú wíteeshi cadánani quéewique'e ijínanicoo áai íibi ya aquétu íibi, ya éenaque'e igáanaa quinínama danáanshi lishínaa liá'a wajínaica Wawásimica, jócubeecha liméda irrú máashii. ²⁰ Usáicta iwówa namédacala iwánacala irrú náa'a espírituca, saícta iméda iwówau mawí jáicala ijí'inaa tánau áacairrai.

Jesús saíctai wówa

(Mt 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ne liyáalimi éerri, Jesús saíctai wérri liwówa Espiritu Santoyu, limá'ee: “Nuá jirru saícai nusálijinaa, Wácalishi wánacaleerri áacai ya áani cáinabi íta'aa, jiyadacala nalí náa'a imíyanica liá'a báyeerrimicoo náucha náa'a yáine léenaa ya néemica. Jajá, Nusálijinaa, léewa jiwówau jáni.

²² “Nusálijinaa éejueda nulí quinínama. Jiní yáirri léenaa tánashia Licúulee nácu, Lisálijinaa rímii; jiní yáirri léenaa tánashia Lisálijinaa, bácai rími Licúulee yáa léenaa jáni,

ne tánashia Licúulee wówaini líyadarru jíni licúnusiaque'ini.”

²³ Lináawa'eewoo lishínaa éewidenaicoo náculau, limá'ee nalí báawachala: “Sáicta nawówa náa'a cábenai liá'a icábani iyáca; ²⁴ níwata núíwa irrú íchaba cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu ya náa'a reybinica wówenaimi nacába liáni icábani iyáca, ne jócu nacába jíni; nawówai néemi liá'a éemini iyáca, ne jócu néemi jíni.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a samaritano sáicaica

²⁵ Báqueerri quéewidacai ley nácu yáau litáania Jesús yáajcha, ya léenedaque'e licábau limá'ee:

—Quéewidacai, ¿tána nuéewa numédacai nuwáaliaque'e nucáwicau jócai amáarra?

²⁶ Jesús má'ee lirrú:

—¿Tána jiliá'a tánerricoo ley rícu? ¿Tána léji liá'a jiliénica?

²⁷ Liá'a quéewidacai ley nácu léeba'ee:

—Canínaaminaa jicába jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, quinínama jicáwica yáajchau, quinínama jidánani yáajchau ya quinínama jiwítee yáajchau; ya arrúnaa canínaa jicába jiyácachuni chóniwenai léjta canínau jicába jiyá jájju.

²⁸ Jesús ma lirrú:

—Jéebani sáica liáni. Jimédacta liáni, jiwáaliaminaa jicáwicau mamáarraca.

²⁹ Ne liá'a quéewidacai ley shínaaca, liwówai limáacacoo sáica, lisáta'ee léemiu Jesús limá'ee

—¿Ya tána arrúnaa nuyúdacai?

³⁰ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Báqueerri washiálicuerri yáairriu Jerusalén yáajba náalicu Jericó néerra'inaa, jáiwa áabi canédibini jiáu lirrú, jáiwa nanédu jini néedacta liá'a líibalaca; náiinueda jini, jáiwa náawai atéwai náinuaca. ³¹ Chítashiawa wánaca jini báqueerri sacerdote bésunau néenee jini lirrúcu liá'a iníjbaaca, jáiwa licába jini, jáiwa líshirriu liúcha liáawai. ³² Cha lécchoo báqueerri néenaa náa'a levítaca libésunau néeni, ne licába'inaamini líshirriu liúcha, jáiwa liáawai. ³³ Ne báqueerri washiálicuerri Samaria néenee sái yáairriu lirrúcu leja liá'a iníjbaaca, licába'inaamini, carrúni jináata licábaqui jini. ³⁴ Lirrúniu lirrú, jáiwa liméda lídabee acéiteyu ya vino, jáiwa lidájida litúcai. Jáiwa lírda jini lishínaa éema ítalau, litée jini áabai cuíta rícula litúya jini. ³⁵ Cajójchanaami, liá'a samarítanoca lijéda létta chámai éerrieta lishínaa tráawaju wéni, jáiwa liá lirrú jini liá'a cuíta wácalica ya limá'ee lirrú: 'Jitúya liáni washiálicuerrica, ne jigáastacta áabata mawí, nupáidaminaa jirrújoni jáicta nuéejoo.' ³⁶ Sáicai wérri, ¿tána néenaa náani matálitaica canínai cába liá'a washiálicuerri canédi ínuedanímica?

³⁷ Liá'a quéewidacai ley shínaaca léeba'ee:

—Liá'a carrúni jináatai cába liyá.

Jesús má'ee lirrú:

—Ya jiáu jiméda chacábacanaa.

Jesús yáairri rúbana néerra ruá'a Marta ya Maríaca

³⁸ Jesús síguia lishínaa iníjbau (náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo) jáiwa liwárroo

áabai chacáalee rími, báquetoo ínetoo yácta jí'ineechoo Marta rurríshibia liyá rúbana rícula. ³⁹ Marta wáalia báquetoo ruéenajetoo jí'ineechoo María, wáaichoo ruyáca Jesús íiba néeni ruéemique'e liá'a limáni liyáca. ⁴⁰ Ne Marta urrúniu wówa linácu liá'a íchaba arrúnai'inaa rumédaca, tándawa rurrúniu Jesúsru rumá'ee lirrú:

—Nuwácali, ¿jiní wéni jirrú nuéenajetooca rumáacau'u nuyá bácai quinínama liájcha liáni tráawajuca? Jíiwa rulíni, ruyúda'aa nuyá.

⁴¹ Ne Jesús éeba'ee rulí:

—Marta, Marta, urrúni jiwówa ya máashii jiwówa íchaba jishínaa nácueji. ⁴² Ne ái áabai mawíyii chúnsaica já'a. Maríaca ruwína mawíyii sáictaca, ya jiní'inaa éenaa léeda rúcha.

11

Jesús ya liá'a oraciónca (Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Báitate Jesús órau liyá áabai yáarruishimi, ne quéecha'inaami linísa li'óracuwai, báqueerri néeenaa ná'a lishínaa éewidenaicoo má'ee lirrú:

—Wawácali, jéewida wa'óracoo, léjta Juan éewidau'u lishínaa éewidenaicoo.

² Jesús má'ee nalí:

—Jáicta i'órawai imá chá'a:

‘Wasálijinaa yáairri áacairra, chóniwenai cáarru nacába jijí'inaa.

Jíinu chérrea liá'a jiwánacaalactaca.

³ Jiá walí íyacaishi warrúnaani éerri jútainchu.

4 Jimíya máecha wajíconaa níwata wayá lécchoo wamiya máecha najíconaa quinínama náa'a médenai walí máashii. Jáicta máashii ínu wáatalai ujínda wacácoo jíconaashi rícula.'

5 Jesús má'ee lécchoo nalí:

—Wamáacate báqueerri éenaa wáalierrri báqueerri lijúnicaíu, yá'ee béewami táayebee'inaa liá'eewoo jíibana néerra ya limá'ee jirru: 'Nujúnicaí, jiprésta nulí matálii páani, ⁶ níwata báqueerri nujúnicaí chóca rímii nisa línu déecucheji núbana néerra, ya jiní nuwáaliani nuáni'inaa lirrú.' ⁷ Ne yáawaiyi jócta léeba jichuáni cuíta lícucha limáminaa jirru: 'Ujijódia nuyá, cuíta núma báyeerriu, ya nuéenibi ya nuyájani rúwacuwai; jócu nuéewa nubárruacoo nuá jirru.''

⁸ Ne numá irrú áawita jócu libárroo liá irrúni liá'a jirruánaica áawita jijúnicaicani, liáminaani jimésudacta liwówa, ya liáminaa jirru quinínama liá'a jirruánaica. ⁹ Tándawa numá irrú: Isátau, ya Dios yáaminaa irrúni; imúrru, ya ínuminaa linácu; imáida cuíta náanibala, ya liméecuminau irrú. ¹⁰ Jiníwata liá'a sáterríca, lirríshibiaminaani; ya liá'a múrruerricani, línuminaa linácu; ya liá'a máiderri cuíta núma lícu, liméecuminau lirrú.

¹¹ “¿Áiminaa báqueerri éenaa já'a cacúulectani, ya licúulee sátaacta liúcha áabai cubái, léenaaminaa liá lirrú bácuá áai? ¹² ¿O lisátawee jíúcha bátui éewishi, éenaaminaa jíá lirrú áabai aquétu? ¹³ Ne

iyá máashiicani séewirri, yáaine léenaa yáa éenibirru saícabeeca, ¿chítashia ta mawí jini Isálijinaa yáairri áacai liáminaa irrú Espíritu Santo isátacta liúchani!”

*Náa Jesús jíconaa lirríshibia demonio wítee
(Mt 12:22-30; Mr 3:20-27)*

¹⁴ Jesús jéderrite liyáca áabai demonio báqueerri washiálicuerri wáneerrite limáacacoo manúma; ne quéecha'inaami lijiácoo liá'a demonioca, jáiwa léewa litáaniacai. Náa'a chóniwenai nacáarrudau nacábacani. ¹⁵ Ne áabi má'ee: “Beelzebú, demonio wácalica, léwa cha yáa lirrú liwíteu liáni washiálicuerrica léewaquee'e lijéda demonio.”

¹⁶ Ne áabibi, namédaquini'e lirrú áabai trampa, nasáta'ee liúcha áabai jócai nacába cáji áaqueji. ¹⁷ Ne Jesús, liáca'e léenaa liá'a nédacanicoo nayá nácu, limá'ee nalí:

“Quíninama país nashírrictau nayá wáacoo, ya máashii nacába yáacacoo, jócani éewa nayá jájiu, ya náa'a chóniwenai jócuminaa nayá saíca nayá wáacoo, cháiminaa cábacanaa nalí, léjta áabai néenajinai náiinua yáacaminau nayá wáacoo. ¹⁸ Cháminaa cábacanaa, Wawásimi máashiiquicta licába yáacacoo liyá jájiu, ¿chíta quéewau'u cadánani liwítee cábacoo jini? Numá irrú liáni, imácala jáica nujéda demonio Beelzebú wítee dánaniyu. ¹⁹ Ne cháctacalani, ¿tána yáa ishínaa chóniwenai irrúi wíteeshi danáanshi najédaquee'e demonio? Tándawa, nayá jájiu náayada liá'a yáawaiyica, ne iyácala yúquenaueu iyáca. ²⁰ Jiniwata nuyácta jéda

demonio numédani nuyáca Dios wíteeyu, liáni wówerri limáca Dios wánacaalactaca jái ínu irrúi.

²¹ “Áicta báqueerri washiálicuerri cadánani já'a ya liwáalia íchaba arma ya litúya líbanau, liá'a liwáaliani líbana lícuu jiní éenaa linédu liúcha. ²² Ne áicta báqueerri ínuerri liyáctalaca mawí cadánani liúcha ya ligáanani, léeda liúcha lishínaa ármami liwínani liwówau nácula, ya quinínama líná litée liá'a liwáalianimica limédaque'e léjta liwówau'u.

²³ “Liá'a yáa nuájcha áabenaa, léewa nujínai liérta, ne liá'a jócaicta yáawaqueda nuájcha, léewa cacáarraliacai liérta.

*Liá'a espíritu máashii éejuerricoo
(Mt 12:43-45)*

²⁴ “Jáicta áabai espíritu máashii jáu báqueerri washiálicuerri yúchai, jínaneerriu yáarruishi máacarractaca limúrru liwówa íyabacta'inaacoo; ne jinícta línuctani, lédacanictau lirrúwoo: ‘Nuéejoctawai núbana rículau nujiáctejimicoo.’ ²⁵ Jáicta léējuawai, línu linácu liá'a washiálicuerrica léjta áabai cuíta máisai jíchuderriu ya nachúndadanini sáica. ²⁶ Néenee liáu liáawaqueda siete espíritu lítalau mawíni máashiicaca liúcha, ya quinínama nawárruau nayá liwówa lícu liá'a washiálicuerrica, mawíque'e nawána máashii wérri liyá quéecha yúcha.”

Wówashí sáictai wérri yáawaiyíica

27 Nácula Jesús táania liyáca linácueji quinínama liáni, báquetoo ínetoo chóniwenai íibicha rumáidada'ee rumáca:

—¡Sáicta ruá'a ínetoooca cúlicuechoo jiyá ya rudáwinaa jiyá!

28 Jesús éeba'ee:

—¡Sáicta mawí tánashia liá'a éemerri Dios chuáni, ya liméda liwánacaala!

Náa'a chóniwenai máashiinica sátenai áabai señal jiní éena limédaca

(Mt 12:38-42; Mr 8:12)

29 Náa'a chóniwenai máanabacanaamica náawaca'eewoo Jesús téjei, jáiwa lichánau léewida nayái limá'ee: “Náani chóniwenai chóque'e sánaca bájialani máashiicaca; nasáta'ee ya nawówai nacába jócai nacába cáji, ne Dios jócai éejoo liméda nalí léjta limédau Jonás yáajcha. 30 Ne léjta Jonás liyá señal nalí náa'a chóniwenai yáainemi Nínive, chacábacanaa lécchoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, núyadaminaa nuyáu léjta áabai señal nalí sána'inaa náa'a chóniwenai chóque'e sánaca'a. 31 Jáicta amáarra cáinabijoo limáidacta'inaa quinínama náani chóniwenai chóque'e sánaca, rubárruaminau ruá'a reinaca íinuechoomi déecucheji rumáminaa jóca sáica nayáca; jiníwata ruyá íinuechoo déecucheji wérri bájirra cáinabi íteeji, quéewique'e ruéemi Salomón wíteeca, ne nuyá yáairri yáajcha chóca rími áani, mawíyii cawéni Salomón yúcha. 32 Chacábacanaa lécchoo jáicta amáarra cáinabijoo, nabárruaminaujoo náa'a Nínive sánaca quéewique'e namá náani

chóniwenai jócani saícayaca; níwata náa'a Nínive sánaca, néemi'inaami Jonás chuáni, jáiwa néejoo Diosrui, ne nuyá yáairri chóca rími áani, mawíyii cawéni Jonás yúcha.

Liá'a lámpara yáairri'inaa nanácu

(Mt 5:15; 6:22-23)

³³ “Jíní túculierri áabai lámpara ya ta libáyaqui jíní, jíní limáacalani áabai cajón yáajabani, limáacaminaani áacai, quéewique'e náa'a wárruenaicoo nawáalia jucámarrabee. ³⁴ Jituí cháí cábacanaa léjta áabai lámpara jináanairru; saícaquicta jítuí, quinínama jinánai liwáaliaminaa jucámarrabee; ne máashictani, quinínama jinánai yáairri catáwacacta. ³⁵ Jicáwaa jiúchaujoo quéewique'e liá'a jucámarrabee yáairri jinácu, jócu lináwau catáwacabeeyu, quéewique'e quinínama liá'a jimédanica lijiáque'iu jirru saíca. ³⁶ Ne quinínama jinánai liwáliacta jucámarrabee saícaica, jíní éewo'u jiyá catáwacacta, jicáaminaa quinínama jucámarranaa liá'a jimédanica, léjta áabai lámpara jáicta liquénai quinínama cábani cámarraa.”

Jesús má'ee nanácucha náa'a fariséobinica ya quéewidacaica ley shínaabinica jócala machácani nawítee

(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 20:45-47)

³⁷ Quéecha'inaami Jesús nisa litániacai, báqueerri fariseo cúmida líya líibana néerra, jáiwa Jesús wárruau liwáacoo mesa nácula.

³⁸ Liá'a fariséoca, licáarrudau licába jóca

liméda liwánacaala liá'a nawítee nabádeda nacáajiu jóctanaa náayaa. ³⁹ Ne Jesús má'ee lirrú:

—Iyá fariséobinica méetuedenai líteeji liá'a básoca ya mitájia, ne iwówa lícu cashiámui yáca liyú liá'a shínaashica inédunica ya liá'a iwítee máashiica. ⁴⁰ ¡Chóniwenai jócani éewa nédacanicoo sáica! ¿Jócu yáa léenaa liá'a méderri bináawe sái ya liméda liá'a yáairri lirrúcu lécchoo? ⁴¹ Yáa ishínau limósnau liá'a yáairri iwówa lícu, cháminaa limáacacoo masácula.

⁴² “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá fariséobinica! shírrenai Diosru diésnaa méenaami éenaa áabata méenaami éenaa liá'a ibánacalaca píituinamai jí'ineerri menta, ya ruda ya quinínama méenaami banácali júbinica, ne jócani méda machácanica ya caníinaabeeca Diosru. Léewa éewani iméda liárta, ya jócu imáaca iméda lécchu liá'a áabatata.

⁴³ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá, fariséobinica! wówenai iwáalia yáarrubaiu mawí cawéninamaica sinagoga rícu, ya iwówai chóniwenai natáa irrú sáicai wérri cáaye rícuba.

⁴⁴ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá cháni cábacanaa léjta útawi máanalini yáarrui, jócai iyadau chóniwenai tuírricu, náa'a chóniwenai báawedani jócta náa léenaa jini!

⁴⁵ Néenee báqueerri quéewidacai ley shínaa éeba'ee, limá'ee:

—Quéewidacai, liéni jimáni jiyá nalí náani, jócai sáica cáacoo walí lécchoo.

46 Ne Jesús má'ee:

—¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá lécchoo, quéewidacaica ley shínaaca!, yáainei áabirru cadúcunibee léjta náayu'u éemarru cadúcunibee, ne iyá jócai iwówechoo idúnu nácu icáajiyu.

47 “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá!, chúndenai iméda náutabee náa'a íiwadedeenaimi Dios chuáni báinacu, náa'a iwérrinaibimi ínuanimi báinacu. ⁴⁸ Liyú liárra iwówau'u imáca áabenaaca iwíteu náajcha iwérrinaibimi médani báinacu, ne nayá ínuenai yáawaa náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni, ya iyá médenai bárrueda náutabee.

49 “Tándawa, Dios liwítee rícuejiu limá'ee: ‘Nubánuaminaa irrú íiwadedeerri nuchuáni ya quéewidacani, ne ínuaminaa áabi néenaajoo, ya áabiminaa icánaquedanijoo.’ ⁵⁰ Ne náa'a chóniwenai chóque'e sánaca, Dios sátaminaa náucha nanácue sái liá'a náírranaami náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, rícuate cáinabi quénucuwai, ⁵¹ rícuate Abel írranaami néenee cáashia Zacarías írranaami néerra, liá'a náínuanimi béewami lirrú altarca ya templo. Tándawa Dios sátaminaa lijúniba sái liá'a limáanalicaca náucha náa'a chóniwenai chóque'e sánaca ya licástigaaminaa nayá.

52 “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá, éewidenai ley shínaa nácu!, iyá léjta náa'a túyenai cuíta núma Dios shínaa, jiní yácala léenaa linácu sáica, jiní ijínacalau Dios yáajabalicu, jiní índaca áabi jínacoo.

⁵³ Jesús nísá'inaami limá nalí léji liéni, náa'a quéewidacaica ley shínaaca ya fariséobinica, jáiwa íwirri wérri nawówai, ya ta nachánau najódia nasátada néemiu liyá íchaba chuánshiyu, ⁵⁴ naméda'ee lirrú trampa quéewiquinicta nachálujedaca liyá cháquinicta néewa náa lijíconaa liyú liá'a chuánshi limánicaja.

12

Jesús éewida'ee lijúnta sái liá'a chámainsi wítee

(Mt 10:26-27)

¹ Nácula íchaitaa náawacau miles ya miles chóniwenai, bájjialacalani nadánaida yáacau nayá wáacoo. Jáiwa Jesús chánau litáaniacai, limá'ee lishínaa éewidacoo quéechanacu: “Cáwi icába yúchau néewidacala náa'a fariséobinica, liwówau'u limáca, chámeica nawítee. ² Jiníwata liá'a báyeerrimicoo néenaani'inaa náa léenaa nácu, áawita liá'a báyeerrimicoo arrúnai'inaa jíacoo jucámarrái rícula náaque'e léenani. ³ Tándawa, quinínama liá'a itáanianica catáwacacta, jíeirri'inau jucámarrái jíirricula; ya liá'a imáni cabáyainta áawita ibáya íbana númau, arrúnai'inaa namáidada cuíta íteeji.

Tána arrúnaa cáarru wacábacai

(Mt 10:28-31)

⁴ “Iyá nujúninai, numá irrú: jócai éewa cáarru icába liá'a máanalíu wanáanai, ne jiní léewani liméda mawíá. ⁵ Nuíiwa irrú sáica liá'a tánashia éewani cáarru icába yáawaa: ‘Cáarru

icába liá'a wáalierrri wánacaalashi cáwicaishi nácu léewacala lédacani ya ta libánua infierno* rícula jíni. Léewa éewani cáarru icába liérra.'

⁶ “¿Jócai iwénda cinco míshiidu chámai mon-eda nácueji rími? Ne áawita chácani Dios jócai míya máecha áabai néenaa. ⁷ Ne áawita iyá jájiu, iwíta báinaa lijútadani máanabaca báajunaa. Tándawa jócu éewa cáarru iyá. Iyá cawénini mawí íchaba míshiidu yúcha.

Náa'a jócani báí Jesucristo nácueji chóniwenai náneewa
(Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Numá irrú áicta báqueerri chóniwerri jócai báí íiwa nunáawa chóniwenai náneewa, cháminaa cábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jócuminaa báí nuíiwa lináawa lécchoo nanáneewa náa'a ángelbini Dios shínaaca. ⁹ Ne liá'a báiyii íiwa nunáawa chóniwenai náneewa, báiminaa nuíiwa lináawa lécchoo nanáneewa náa'a ángelbini Dios shínaaca.

¹⁰ “Dios méetuaminaa lijíiconaa liá'a chóniwerri táanierri máashii nunácucha nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca; ne jócuminaa liméetua lijíiconaa liá'a táanierri máashii Espíritu Santo nácueji.

¹¹ “Jáicta natée iyái sinagoga rícula o lináneewa náa'a chóniwenai yáairri léenaa léemi sáicani o máashiibeecani o nanáneewa náa'a wánacaleenaica, o'icáarrudau chítashia éewo'inaa ijiácoo o imáqui jíni, ¹² jiníwata

* **12:5** infierno Yáarruishi náctalau náa'a máanalini nawówanaami jócani éejueda nayáu Diosru.

jáicta línu liá'a éerrica itáaniacta'inaaca, liá'a Espíritu Santoca léewidaminaa iyá, tánashia itáaniani'inaa."

Carrúnatai nawáaliacta narrícucäu

¹³ Báqueerri náibicha náa'a chóniwenaiica limá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, jimá lirrú liá'a nuéenajirrica, liá'que'e nushínaa léenaa liá'a shínaashi máaquerricoo walí.

¹⁴ Jáiwa'ee Jesús éeba lichuánii:

—Nujúnicaí, ¿tána máaca nuyái irrúí léjta liá'a yaárrí léenaa licába sáicani o máashictani o cashírruedacaica?

¹⁵ Limá'ee lécchoo: Itúyau iyá quinínama liúcha liá'a iwówau'u iwáalia méenaami quinínama; níwata liá'a cáwicaishica jócai ínu lirrícueji liá'a wawáaliacta méenaami.

¹⁶ Néenee líiwa nalí liéni áabai cha licábacanaa: “Báqueerri washiálicuerri rícuerrí, yáte lirrú lishínaa cáinabi banácali manuábai íta. ¹⁷ Liá'a rícuerrica lichánau lipénsaa lirrúwoo: ‘¿Tána'ee numédajoo? jócai nuwáalia liárru nuwáaliacta'inaa nushínaa shínaashi íta.’

¹⁸ Limá'ee lirrúwoo: ‘Ya ta nuá léenaa numédani'inaa. Nucáarraliaminaa nushínaa banácali yáarrui, ya ta numéda áabi mawí máanuica, quéewique'e nuwáliada néeni nushínaa banácali íta, ya quinínama liá'a nuwáalianica. ¹⁹ Ne ya ta numá nulíwoowai nuyá jájiu: Nujúnicaí, jiwáalia íchaba wérri shínaashi éeneerri'inaa jirrú íchaba wérri camuí; jiwówa íyabau, jíyau, jíirra, sáicta jiméda jiwówau.’

²⁰ Ne Dios má'ee lirrú: ‘Mawítee, wáalee táayee máanali jiyájoo, ya

liá'a jiwáaliadanica ḡtánarru sái'inaa jíni?'
 21 Cháwa cábacanaa libésunacoo liájcha liá'a
 washiálicuerri yáawaquederri lirrícucaw liyá
 jájiu ne carrúni jináatai Dios náneewa."

Dios túya léenibiu

(Mt 6:25-34)

22 Liáwinaami Jesús ma lishínaa
 éewidenaicoo: "Liáni numá irrú: O'urrúni
 iwówa linácueji liá'a iyacaishica éewau'inaa
 cáwi iyá, jini íbala nácuu isúwani'inaaca.
 23 Liá'a cáwicaishica mawí cawénica
 iyacaishi yúcha, ya liá'a náanaishica mawí
 cawénica íbalashi yúcha. 24 Éeda natuúnaa
 náa'a míshiiduca: Jócani yáabana, jini
 nawáaliacala nashínau, jócani wáalia nábanau
 nawáaliadacta'inaa náaya'inau; ne áawita
 chácani, Dios yáirri náaya'inaa. ¡Chíta mawí
 jini iyá cawénini míshiidu yúcha! 25 Ne áawita
 chácani, iméda urrúni iwówau, ḡtána éenaa
 idáwineda icáwicaw áabai hóraa mawí? 26 Ne
 jócta éenaa imédacani liá'a mawí pítuica,
 ḡtánda urrúni iwówa linácueji liá'a mawí
 méenaamica?

27 "Éeda natuúnaa náa'a íiwinaashica
 chítashia nadáwinau'u jini: jócani tráawajaa
 jini natíticala. Ne áawita chácani, numá
 irrú liá'a rey Salomónimica, áawita liwáalia
 quinínama lishínaa méenaami cawéninamaica,
 jócai súweda líbalau léjta íiwinaashi.
 28 Ne Dios yácta sáicta nacábacanaa náa'a
 íiwinaashica yáaine chóque'e bacháida lícu,
 ya cajójchanaami léemawai, ¡chíta mawí
 iyá jini liáminaa irrú íbala irrúnaanica, iyá

chóniwenai jócai éenaa éebidaca! ²⁹ Ne tándawa, umáashii iwówa máacoo, imúrru tánashia íinuni'inaa íyawai ya írra'inaa. ³⁰ Jiníwata quinínama liáni, léewa wáneerri urrúni chóniwenai wówa náa'a éerri rícu sánaca, ne iyá wáalianai báqueerri isálijinau áacai, yáirri léenaa tánashia irrúnaanica. ³¹ Iyá imáaca iwíteu linácula liá'a Dios wánacaalactalaca, ya táminaa irríshibia quinínama léji liéni.

Rícucaishi yáairri áacairra
(Mt 6:19-21)

³² “Ucáarru iyá nushínaa oveja jínanenai nuájcha, iyá áulabani rími, ne Nusálijinaa sáicalani liwówaiyu liá irrú lishínaa wánacaalashi. ³³ Iwénda liá'a iwáalianica, ya yáa nalini náa'a carrúni jináatanica; éeneda iwáalia chácala wáalii, jócai salírrani, cháminaa máanui wéerri rícucaishi áacairra jócai amáarra, jóctala canédi éewa liwárruacoo jiní camárra íyacala shínaashi néerra. ³⁴ Táshia nácucha iwáaliacta ishínaa cawéninamai, iwówa néeniya lécchoo.

Arrúnaa wachúnicoo

³⁵ “Léjta náa'a cashírruedacánica súwedenai nábalau sáica ya nashínaa lámpara túculerri, nanénda nawácali ínuca, chacábacanaa iyá chúni jáicta línu léji liá'a Wawácalica. ³⁶ Imédau léjta náa'a tráawajadorbinica néndenai nayáca nawácali éejoocoo áabai boda yúcha, jáicta línueda cuíta númai le naméecu lírrú jiliá'a. ³⁷ Sáicta náa'a cashírruedacánica jáicta línu léji liá'a nawácalica, ya línu nanácu

cáwi. Ne yáawaiyii numá irrú nawácalicaja liwána nawáacoo mesa nácula, ya táminaa lishírrueda náayai. ³⁸ Sáicta wérri nayá, línucta nanácu cáwi béewami táayebee o mésactala éerri. ³⁹ Yáa léenaa sáica linácu liéni: Liá'a cuíta wácalica liáctata léenaa táshia hóraa línu léji liá'a canédica, jócata línda naméecu líibanai nanéduque'e lishínaa. ⁴⁰ Iyá lécchoo ichúniu; jiníwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuínuminaa jócta nanénda nayá nuyá.”

Liá'a cashírruedacaica machácaniyaca ya liá'a cashírruedacai jócai machácaniyaca (Mt 24:45-51)

⁴¹ Pé'eru sáta'ee léemiu Jesús:

—Nuwácali, ¿jiiwadedá liáni licábacanaa walí sái'inaa já'a bácai o quinínamarru sái'inaa wéeca?

⁴² Limá'ee liá'a Wácalishica: “¿Tána léji liá'a chóniwerri liwácali máacánica machácani liyáca ya cáwi witeeyaca, liwácali máacani lirrú litúyaque'e líibana, quéewique'e liá íyacaishi éerdi náayaca? ⁴³ Sáicta liá'a cashírruedacaica, jáicta liwácali íinui méderrii liyá léjta limáyu'u lirrú. ⁴⁴ Ne yáawaiyi numá irrú, liwácali máacaminaa liwánacaala quinínama liá'a liwáalianica. ⁴⁵ Ne liá'a cashírruedacaica lipénsacta lirrúwoo liwácali déecudacalau, lichánau liméda máashii nanácula náa'a áabi cashírruedacani ya náa'a íinaca cashírruedacani, ya lichánau liyaca ya lírraca licámadectalaca, ⁴⁶ liá'a éerrica jócta linénda liyá liwácaliu, ya áabai hóraa jócai liá

léenaa nácu, liwácali ínuminaa ya ta licástigaa cáiwinaa jíni, liúcaminaa liyá chacábacanaa léjta náa'a jócani machácaniyaca.

⁴⁷ “Liá'a cashírruedacaica yáirri léenaa tánashia liwówai liwána liméda liá'a liwácalica, ne jócai chúni liyáca, jíní léewidacala, licástigaaminaani libásaidaminaa liyá íchabachu. ⁴⁸ Ne liá'a cashírruedacaica jócai yáa léenaa liméda liá'a máashiica, jócai'inaami náa bájjiala libásaca. Liá'a náani lirrú mawí íchaba, chacábacanaa lécchoo nasáta liúcha íchaba; ne liá'a namáacani lirrú nashínaa chawítemija'a, chacábacanaa nawána liméda mawí máanui lécchoo.

*Náa'a chóniwenai shírridenai Jesús nácueji
(Mt 10:34-36)*

⁴⁹ “Nuyá ínuerri éerri rícula nutúcula chichái; ya ¡chítata nuwówau'u nucába léemau'u jíni! ⁵⁰ Arrúnaa nusúfria bájjialanaa, ¡ne máashii wérri nuwówa nunénda libésunacoo quinínama lierra! ⁵¹ ¿Éebida nuínucala éerri rícula nuínda sáictaque'e iwówa iyáca? Numá irrú jócala, índeerri quéewique'e ishírrida yáacaque'iu. ⁵² Ne chóque'e wabéechalawoo, cinco néenajinai wáacoo áabai cuíta lícu máashiiminaa nacába yáacacoo, matálitai chámata júnata, chámata matálitai júnata. ⁵³ Liá'a lisálijinaaca máashiiminaa licába licúuleu, liá'a licúuleeca máashiiminaa licába lisálijinau; ruá'a natúwaca máashiiminaa rucába rumíyacalau ya rumíyacaula máashiiminaa rucába rutúwau;

ruá'a rúneerruca máashiiminaa rucába runírru ya runírru máashiiminaa rucába rúneerru.”

Chíta quéewau'u wáa léenaa linácu liá'a éerrica

(Mt 16:1-4; Mr 8:11-13)

⁵⁴ Jesús má'ee lécchoo chóniwenairru: “Jáicta icába sánai nácudacoo chéni éerri wárruactalacoo, imá'ee yúwerri'inau, ne yáawaiyi imácaa. ⁵⁵ Ne áicta cáuli cánacau bácheji imá amuábeecala'inaa chunídanaa, ne yáawaiyi imácaa. ⁵⁶ ¡Chámainsi wítee!, Ne yácta léenaa icába éerri cábacanaa bésuneerri'inaacoo cáinabi íta'aa, ¿chíta quéewau'u jócu yáa léenaa icába líeni éerri Dios iyadani liyá icába?

Arrúnaa jéeneda jiyá liájcha sáica liá'a jijiánaica

(Mt 5:25-26)

⁵⁷ “Jesús má'ee nalí: ‘¿Tánda jócu yáa léenaa icábacoo sáicacta o máashicta iyá jájiu imá tánashia sáicai? ⁵⁸ Báqueerri yácta jijiánaica, ya litée jiyá jiyadacoo nalí náa'a wánacaleenaica, arrúnaa jéeneda jichúnicoo jóctanaa natée jiyá ái éerri já'a jéewaque'e jichúnicani, quéewique'e jócu natée jiyá lináneewa liá'a yáirri léenaa licába sáicactani o máashictani; léejuedaminaa jiyá nalí náa'a soldado, ya táminaana nániqui jiyái cuíta manúmai rícula. ⁵⁹ Ne numá jirru jócuminaa jijiáu néenee, cáashia jipáida quinínama liá'a jimówinianica.’”

13

Liá'a mawí cawénica wéējuacoo Diosru wajíconaa yúchau

¹ Liyáalimi éerri áabi yáau nacába Jesús, náiiwadede'ee lirrú Pilato bánuaca náiinua áabii washiálicuenai Galilea néenee sánami, yá'ee léewida náirra náa'a cuéshinai írranaa íibi sacrificioyu. ² Jesús má'ee nali: “¿Imáuminau irrúwau libésunacalau liéni náajcha náa'a washiálicuenaimica yáainaimi Galilea rícu, níwata nali mawíni cajíconaaca náucha náa'a ishínaa cáinabi íta sánaca? ³ Numá irrú jócala; ne iyá jájiu jóctacala éejueda iyáu Diosru, cháí'inaa cábacanaa máanali iyá. ⁴ ¿O imáuminau irrúwau nanácu náa'a dieciocho máanalinimica licá'inaamiu nawítee liá'a cuíta áacai yáairrimi chacáalee Siloé rícu, nali mawíni cajíconaaca náucha náa'a yáaine Jerusalén rícu? ⁵ Numá irrú jócala; ne iyá jájiu jóctacala éejueda iyáu Diosru, cháí'inaa cábacanaa máanali iyá.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a higuera jiníyii íta

⁶ Jesús íiwa'ee nali liáni licábacanaaca: “Báqueerri washiálicuerri wáaliante áabai banácali jí'ineerri higuera lishínaa shínaashi íta'au, liá'inaamiu licába liácta higos, ne jiní líinucta líta. ⁷ Jáiwa'ee limá lirrú liá'a washiálicuerri túyerri lishínaa shínaashi: ‘Jicábateni, matáli camuí nuínuca numúrru líta liáni higuéraca, ne jiní wérri nuíinucta líta. Jiwíchuani, ¿tándashia ta liwína liyá néeni cáinabi újni?’ ⁸ Ne liá'a túyerri lirrú cáinabi

limá'ee léeba lichuáni: Nuwácali, jimáaca újnibini le camuícaja liáni; nuwáseda'a lirrú cáinabi nuáque'e lirrú abono. ⁹ Cháminaa cájbami liá lítau; ne jóctacala, ya ta jiwíchuacojoni.”

Jesús chúni báquetoo ínetoo mulídu wójunaa éerdi nawówa íyabactacoo

¹⁰ Áabai éerri, éerdi nawówa íyabactacoo, Jesús chánau léewidaca áabai sinagoga rícu; ¹¹ ya néeni báquetoo ínetoo bálínechoo báinacu wérri dieciocho camuí. Áabai espíritu máashii máacani mulídu ruwójuna, jócau éewa rumáchiquiniacoo sáica. ¹² Quéecha'inaami Jesús cába ruyái, limáida rulí limá'ee:

—Ínetoo, jiyá'au chúnicuwai jishínaa bálínacaalashi yúcha.

¹³ Néenee lichánaa licáajiu runácu, liyáalimi ruéewa rumáchiquiniacoo, jáiwa ruchánau ruá sáicai Diosrui. ¹⁴ Ne liá'a sinagoga wácalica íiwirri liwówa, níwata Jesús chúnica'ee ruyá éerdi nawówa íyabactacoo, limá'ee nalí náa'a chóniwenaica:

—Ái seis éerri já'a éerdi natráawajaaca; íinu liyáali éerri quéewique'e ichúnicoo ibálinacaala yúcha, ne jócai éerdictaca nawówa íyabactacoo.

¹⁵ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Chámai wítee, ¿jócu iwáseda ishínaa pacáa o burro léerdi nawówa íyabactacoo, quéewique'e itée líirra shiátai? ¹⁶ Ne ruáni ínetooca, Abrahám táquetoomica, Wawásimi ya rulí liéni bálínacaalashica dieciocho camuí,

¿ne jócuminaata nuéewa nuchúni nuwáseda rúcha léerdi nawówa íyabactacoo?

¹⁷ Quéecha'inaami Jesús ma léji liéni, lijínai máaqueneu báinata; ne quinínama náa'a chóniwenaica sáicta nawówa nacába liá'a máanui Jesús médanica.

Liá'a licábacanaa líimi nácucha liá'a banácali jí'ineerri mostaza

(Mt 13:31-32; Mr 4:30-32)

¹⁸ Jesús má'ee lécchoo: “¿Chíta licábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca ya tána cábacanaa nuíwa irrú jíni? ¹⁹ Chái léjta áabai mostaza íimi báqueerri washiálicuerri yáabanani lishínaa shínaashi ita'au, ya ta lidáwinacuwai máanui, cáashia limédacoo áicubayu máanui ya ta náiiinu náa'a míshiiduca naméda nábanau linácai nácu.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a wáneerri páani múrracacoo

(Mt 13:33)

²⁰ Jesús má'ee lécchoo: “¿Chíta nuéewa numéda licábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca? ²¹ Chái cábacanaa léjta liá'a wáneerri páani múrracacoo báquetoo íinetoo ruéewidani matálii íinabishi íibirra, quéewique'e liwána íinabishi múrracacoo quinínama.”

Áulabai cuíta núma

(Mt 7:13-14,21-23)

²² Jesús liá'a'inaamiu liácoo iníjbaa lícu Jerusalénra, Jesús éewida liácoo chacáalee

máanuini rícu ya júbini libésunactacoo liácoo.
²³ Báqueerri sáta'ee léemiwani:

—Nuwácali, ¿áulabani yáainecoo'inaa Dios néerra?

Jesús éeba'ee lichuáni:

²⁴ —Éeneda iméda idánaniu iwárruacoo lirrícu liá'a cuíta nánibala áulabaica; jiniwata numá irrú íchaba éenedaminaa nawárruacoo, ne jócuminaa nawárroojoo.
²⁵ Liáwinaami libárruacoo liá'a cuíta wácalica ya libáya cuíta núma, iyá yáaine bináawa imáidaminaa iyáca: 'Wawácali, jiméecu walí cuíta núma.' Ne léebaminaa ichuáni: 'jócu nuá léenaa chítashia sána iyái.' ²⁶ Néenee ichánaminau imáca: 'Wayáwa nárra íyenaimi ya wáirra jiájcha, ya jéewidate washínaa cáaye rícuba.' ²⁷ Ne léebaminaa ichuáni: 'Jái nunísa numá irrúi, jócu nuá léenaa chítashia sána iyái. ¡Ishírriu núcha iyá médenai máashii!' ²⁸ Néeniminaa ícha irrúwoo cáiwinaa yáamuedacta éeu chíchichinaa, icába nawáacoo Abrahám, Isaac, Jacob ya quinínama náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu yáainai Dios wánacaalactalaca, ne ya iyá najédani bináawala. ²⁹ Jiniwata náiiinuminaa chóniwenaica matuínaami íiba nácueji, ya báacheeji, ya cáirricueji ya áaqueji náawacaque'iu nawáacoo náayaca Dios wánacaalactalaca. ³⁰ Néenee áabiminaa chóque'e náa'a jócani cawéni cábacoo éenajta, náa'inaminaa cawénini'inaa, ya chóque'e náa'a cawénini cábacoo nayá'inaa mawénini'inaa.

*Jesús ícha Jerusalén nácu
(Mt 23:37-39)*

³¹ Néenee náinu lécchoo áabi fariséobini namá'ee Jesúsru:

—Jíáu mayéji áani níwata Herodes wówerri línuu jiyá.

³² Jesús éeba'ee nachuáni:

—Yáa namówai imá lirrú lierra újni iyáliduca: 'Jicábateni, wáalee ya cajójcha nujéda demonio ya nuchúni náa'a bálinaicoo ya batáijinaami nunísajoo.' ³³ Ne arrúnaa nusíguia nushínaa iníjbau wáalee, cajójcha ya batáijinaami, jiníwata jócai éewau máanali báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni Jerusalén yúcha báawachala.

³⁴ ¡Chóniwenai Jerusalén rícu sána, chóniwenai Jerusalén rícu sána, ínuenai náa'a íiwadedeenai Dios chuáni ya ínueda íibayuni náa'a índenai irrú ínuenai náiiwa irrú Dios chuáni libánuacala nayá! ¡Chíta máanabachu nuwówai nuáawaqueda iyá nuéenibiyu, léjta ruá'a cawáamai yáawaquedau ruéenibiu rubáinaa yáajbau, ne iyá jócani wówai!

³⁵ Ne icábate, liá'a iyáctaca máaquerri'inau jinícta'inaa yáairri; ne numá irrú jócuminaa éejoo icába nuyá, cáashia línu liá'a éerrica imácta'inaaca: '¡Sáictai wérrí liá'a ínuerrica lijí'inaa liá'a wácalishica!'

14

Jesús chúni báqueerri bálinneriu iméemai náanai

¹ Libésunateu áabai éerri léerdi nawówa iyabactacoo, Jesús yáau líiyaca líibana néerra liá'a fariséobini wácalica, ne áabi fariséobini néeda'ee nayá natuínaa. ² Néeni lécchoo báqueerri washiálicuerri yáa Jesús náneewa, bálínerriu liyú liá'a iméemai wána lináanai. ³ Jesús sáta'ee léemiu náa'a éewidenai ley nácu ya náa'a fariséobinica:

—¿Tána imá iyái? ¿Dios índaminaa wachúni bálínerriu léerdi nawówa iyabactacoo, jajá o jócuweeca?

⁴ Ne nayá namáaca'eewoo manúma. Néenee liwína liá'a bálínerrico, lichúni'e jíni ya ta limá lirrúí léewaque'e liácuwai. ⁵ Ya fariséobinirru limá'ee:

—¿Tána éenaa iyái, jicúulee o jishínaa pacáa cáctau útawi rícula, jócu ijéda liyáalimijani, áawita léerdi nawówa iyabactacoo?

⁶ Ne jócu néewa néeba lichuánii.

Náa'a nacúmidani áabai fiestarru boda shínanaaca

⁷ Jesús cába'inaami'e náa'a nacúmidanica namúrru yáarrubaishi mawíyii cawéni namáaca nawáaque'iu líta'aa mesa nácula, liá'ee nawítee limá'ee nalí:

⁸ —Jáicta báqueerri cúmida iyái áabai fiestarrui licásaque'iniu, u'iwáau náarrubai íta'aa náa'a cawénini yúcha mawí, éewerri báqueerri ínu mawí cawéni yúcha; ⁹ ne liá'a cúmideerri iyá chámataanaa éewerri línu limá jirru: 'Jimáaca liáarrubai líani báqueerrica'. Ne ya táminaa báinata jibárruacoo jiácoo jiwáacoo

último yáarrubaishi íta'aa. ¹⁰ Báawacha wáuicha, nuyá ma jirru:

Jáicta nacúmida jiyái, jiwáayu quéecha nácu sái yáarrubaishi íta'aa, quéewique'e áicta línu léji liá'a cúmideerri jiyá, limá jirru:

—'Nujúnicai, jibésunau jiwáacoo áabai yáarrubaishi cawéni mawí ítala.' Cháminaa liwána cawéni jiyá nanáneewa náa'a wáainecoo nayá jiájcha mesa nácula. ¹¹ Jiníwata liá'a máanui jicábacoo, carrúni jináatai'inaa médacoo; ne liá'a carrúni jináatai médacoo, máanui'inaaminaa médacoo.

¹² Jesús má'ee lirrú lécchoo liá'a cúmideerri liyá:

—Jáicta jiwáalia áabai fiesta o léerdi jiyaca, ujicúmida náa'a jijúninaica, ya jéenajinai, o wéenaa, jiní náa'a rícubini yáainai jirru urrúni; níwata nayá lécchoo nacúmidaminaa jiyá chacábacanaa, cháminaa jinísa jimáacacoo cawéni.

¹³ Ne uliámaca, numá irrú:

—Jáicta jiméda áabai fiestai, jicúmida náa'a carrúni jináatanica, náa'a jócani éewa najínacoo, náa'a tucútucuni jínacoo, ya náa'a matuínica. ¹⁴ Cháminaa sáicta jiwówa. Nayácala jócani éewa napáida jiyá lijúniba, ne jiyáminaa wáaleerri'inaa jiwéniu, éerri nacáwio náa'a chóniwenai sáicanimica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máanui'inaa íyacaishica

(Mt 22:1-10)

¹⁵ Néemi'inaami liéni báqueerri wáairricoo liyá mesa nácula, limá'ee Jesúsru:

—¡Sáicta wérri liá'a íyeerri'inaa íyacaishi máanui wérri Dios wánacaalactalaca!

¹⁶ Jesús má'ee lirrú:

—Báqueerri washiálicuerri méda áabai íyacaishi wérri, ya ta libánua nacúmida íchaba wérri chóniwenai. ¹⁷ Quéecha'inaami léerdicai liá'a íyacaishica, libánua lishínaa cashírruedacai lirrú líiwa nalíni náa'a nacúmidanica: 'Déjcaa jái ya sáicai quinínamai.' ¹⁸ Ne quinínama nachána'eewoo namáaca. Limá'ee liá'a báqueerri quéechanacu: 'Chóca rími nunísa nuwéni áabai cáinabi, arrúnaa nuáacoo nucábacani. Ne nusáta jiúcha jócubeecha máashii liyá jirrú.' ¹⁹ Báqueerri má'ee: 'Nunísa nuwéni diez pacáa, píquedenai'inaa cáinabi, arrúnaa nuáacoo nuéneda nucába wáni. Ne nusáta jiúcha jócubeecha máashii liyá jirrú.' ²⁰ Ya báqueerri má'ee: 'Nunísa nucásacoo chóca rími já'a, jócu nuéewa nuáacoo.' ²¹ Liá'a cashírruedacaica léejo'eewoo liwácali néerrau, líiwa'ee liwácalirru quinínama, jócau'u nawówai náiiinuca. Néenee íiwirri wérri liwówa liá'a liwácalica, ya tá'ee limá lirrú liá'a cashírruedacai lirrú: 'Jiá namówai madéjcanaa cáaye rícula ya plaza rícula chacáalee shínaaca, ya jínda áani náa'a carrúni jináatanica, náa'a macáwanica ya náa'a matuínica ya náa'a tucútucunica.' ²² Déecu'inaami'e mawí cashírruedacai má'ee: 'Nuwácali, nunísa numéda jirrú jiwánani numédaca, ái újnibi já'a yáarruishi.' ²³ Néenee liwácali má'ee lirrú liá'a cashírruedacaica: 'Jiáu iníjbaa lícu ya náa'a yáainai carretera émanacu, ya

jimésuda nawówa náinuque'e nawáarruacoo, quéewique'e cashiámu núbana. ²⁴ Jiníwata numá irrú, jiní'inaa néenaa náa'a nacúmida quéechanacu jócani'inaa éenaa náaya núya nuíibi.'

*Chíta quéewau wáacoo Cristo íshirricu jíni
(Mt 10:37-38)*

²⁵ Íchaba chóniwenai yáau Jesús íshirricu; jáiwa léejoo limá'ee nalí: ²⁶ “Ne báqueerricta ínu nulí, ya jócu caníinaa licába nuyá mawí lisálijinaa yúchau, ya litúwa, ya línu, ya léenibi, ya léenajinai, ya léenajetoo, ya liyá jájiu mawí, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo. ²⁷ Ne liá'a jócai wówai carrúni jináata limédacoo nunácueji, ya jócu línu nuíshirricu, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo nuájcha. ²⁸ Ne báqueerricta éenaa wówai liméda áabai cuíta wérri, ¿jócuminaa quéechanacu liwáau lijútada léenacta linísacani? ²⁹ Ne áabatayu, liúcacta lidáni ya liáwinaami jócu léenaa linísacani, quinínama náa'a cábenaicani, nachána'inaa nacáidaminaa líiwanaa, ³⁰ namá'ee: ‘Liéni washiálicuerrica lichánau liméda cuíta, ne jócai léenaa linísaca.’ ³¹ O báqueerri rey yáctau jináwiurru báqueerri rey júnta, ¿jócuminaa liwáau quéechanacu lijútada, léenacta diez mil soldado yáajcha léewa limédacoo lijúnta liá'a ínuerri lijúnta veinte mil soldado yáajcha? ³² Ne jócta léenaa línuua yáacacoo lijúnta, áicta újnibi déecucheji liyá báqueerri reycá, libánuaminaa catécai chuánshi yáajcha lijúnta jócubeecha

naméda jináwiu. ³³ Cháwa licábacanaa, matuínaami éenaa jócai wówai limáaca quinínama liwáalianica, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo nuájcha.

Jáicta iwíduma jócu liá'a lijúwacawai
(Mt 5:13; Mr 9:50)

³⁴ “Liá'a iwídumaca sáicai; ne jócta liá'a lijúwacau, ¿chítaminaa léejoo limédacoo sáicai jíní? ³⁵ jócai éewau áawita cáinabirru, jiní léewacalau namédaque'e liyú abono. Jiní wéni náucaca. Nawáalianai nawíbau éemiu.”

15

Jesús méderrí áabai licábacanaa linácu liá'a oveja yúquerricoo
(Mt 18:10-14)

¹ Narrúni'eewoo Jesúsru íchaba néenaa náa'a jédenai warrúwa chóniwenai yúcha gobiernorru, ya náa'a áabi chóniwenai máashiini íiwanaa cajícanaanica, lécchoo néemi'e lirrú. ² Néenee náa'a fariséobinica ya náa'a éewidenai ley Moisés shínaa natáania máashii linácu liá'a Jesúsca namá'ee:

—Liáni chóniwerrica lirríshibia náa'a cajícanaanica ya líiya náajcha.

³ Néenee Jesús íiwa nalí áabai licábacanaa, limá'ee: ⁴ “¿Áicta báqueerri íibi já'a wálierri cien oveja ne liúca áabai, jócuminaata limáaca náa'a noventa y nuevechaléeni bacháidala, ya ta limúrru liácoo liá'a áabai oveja yúcairrimicoo cáashiaque'e líinu linácu? ⁵ Jáicta líinu linácu, sáicta liwówa liúca liséjcu

íta'auni, ⁶ jáicta línu líbana néerrawai, líáawaqueda lijúninai ya náa'a yáainai lirrú urrúni, limá'ee nali: 'Sáicta iméda iwówau nuájcha, jáicala nuínu linácu líá'a oveja yúquerrimicoo núcha.' ⁷ Numá irrú cháí cábacanaa sáicta wérri wówashi áacairra báqueerri cajíconai nácueji éejuederrieta liwíteu Diosru, náucha náa'a noventa y nueve chóniwenai sáicanica jócani arrúnaa éejueda nayáu Diosru.

Liá'a licábacanaa linácu líá'a báquetoo ínetoo ínuechoo rushínaa moneda nácuu

⁸ "O lécchoo, ¿chíta báquetoo ínetoo wáaliechocta diez monedani ya bátui yúcau rúcha, jócuminaa rutúculia áabai lámpara ya ta rujíchuda cuíta lícui, rumúrru arrájuata cáashia ruínu linácu? ⁹ Ne jáicta ruínu linácu, ruáawaqueda rujúninaiu ya náa'a yáainai rulí urrúni, rumá nali: 'Sáicta iméda iwówau nuájcha, jáicala nuínu linácu líá'a moneda yúquerrimicoo núcha.' ¹⁰ Numá irrú chacábacanaa lécchoo ái sáictani wówa náa'a ángelbini Dios shínaaca báqueerri cajíconaica éejueda liwíteu Diosru."

Liá'a licábacanaa linácu líá'a lisálijinaa míya máecha licúulee jíconau

¹¹ Jesús íiwadeda'ee lécchoo: "Báqueerri washíalicuerri wáalieta chámata léenibiu. ¹² Liá'a, mawí icúlirrijuica, limá'ee lisálijinaarru: 'Nusálijinaa, jiá nulí léenaa líá'a nushínaa jiwáaliani nulí sái'inaaca.' Néenee nasálijinaa shírriada nali quinínama

liá'a liwáalianica nanácu. ¹³ Jócai íchaba éerri néenee liáwinaami, liá'a licúulee náishiimica liwénda lishínaa quinínama éenaa, ya liyú liá'a warrúwaca liáu déecuchala áabai cáinabi ítala, ligástactala máashii quinínama liá'a liwáalianica, liyácta cáwicaishi cacháninai rícu. ¹⁴ Ne linísa'inaami ligásta quinínama liwárruanu, jáiwa áabai ínaashi wérri ínu lítala liá'a cáinabi liyáctalaca, néenee liwántedani lináiwai. ¹⁵ Jáiwa liáu lisáta lirrúwoo tráawaju báqueerri washiálicuerri yúcha, lítala liá'a cáinabi yáctalaca, jáiwa libánua lishínaa finca néerrau jíni litúya puíti. ¹⁶ Liá'a icúlirrijuica wówerriicta'ee líiya cáawaina liá'a puíti íyanibica, ne jíní yáirri líiyani. ¹⁷ Néenee'e lipénsaa lirrúwoo limá'ee: 'Íchaba tráawajadorbini ya nusálijinaa íbana néeni wáalianai íyacaishi yúctacoo, nácula nuyá áani máanali nuyá nunáiu! ¹⁸ Nuéejocatawai nusálijinaa íbana néerrawai, ya numáminaa lirrújoo: Nusálijinaa, numéda nujíconau Diosru ya jirru lécchoo; ¹⁹ nuyá jócai sáicanata jimáida jicúuleeyu mawiá; jicába nuyá léjta báqueerri jishínaa tráawajadorbiniu.' ²⁰ Néenee liwína'ee iníjbaa ya tá'ee léejocoo lisálijinaa íbana néerrawai.

“Línu'inaa déecucheji újni'ii, lisálijinaa cába'ee jíni carrúni jináata'ee licábaqui jíni. Licánaca'eewoo licúulee júntau lishíquia'ee ya lishíshi liwídani. ²¹ Néenee licúulee má'ee lirrú: 'Nusálijinaa, nuyá méderri nujíconau Diosru ya jirru lécchoo. Nuyá jócai sáicanata jimáida

cúuleeyu mawiá.’ ²² Ne lisálijinaa má'ee nali náa'a lishínaa chóniwenai tráawajainai lirrú: ‘Íjéda liá'a íbalashi mawí saíctaca isúwa lináconi. Ya isúwa áabai aníyu licáaji nácu ya áabai zapato líiba nácu. ²³ Índa liá'a becerro mawí quéenaaca ya ínuani, wáya áani waméda'aa fiesta saícta'a wawówa. ²⁴ Léca liáni nucúuleeca nédacanimicoo nácu máanalica, ne éejuerri licáwíacoo, nédacanimicoo nácu yúcacoo, ne wáinu linácuí.’ Jáiwa nachánau naméda fiesta saícta nawówai.

²⁵ “Ne nácula liá'a licúulee nabéecanaataca chal'é yáa bacháidala. Línu'inaa urrúni cuítarru, léemi'e shímashi wítama yá'ee nawáilaaca. ²⁶ Néenee'e limáida báqueerri icúlirrijui, ya lisáta'ee léemiu liyá tánashia léji líerra. ²⁷ Icúlirrijui má'ee lirrú: ‘Jéenajirri jái éejuacuwai, tánda jisálijinaa wána wáinua liá'a becerro mawí quéenaaca, licúulee éejuacalau lirrú saíca cáwicalani.’ ²⁸ Ne jáiwa'ee bájiala íwirri liwówai, jóca'ee liwówai liwáruacoo. Néenee tada'ee lisálijinaa jáu litáania liájcha liwówa yáajchau liwáruaque'iu. ²⁹ Ne limá'ee lisálijinaarru: ‘Jicábateni íchaba camuí nutráawajaa jirrú, séewirri numéda jiwánacaala, ne jiyá jócai yáacaji nulí áabai cabra rími nuínuaque'ini saíctaque'e nuwówa nujúnicaibini yáajchau. ³⁰ Ne línu'inaa liéni jicúuleeca, gástairri máashii jishínaa warrúwa rumbabini nácula, aí jái jiyá wáneerri náinua lirrú becerro mawí quéenaaca.’

31 “Ne lisálijinaa éeba'ee lichuáni: ‘Nucúulee, jiyá séewirrinaa yáa nuájcha, quinínama liáni nuwáalianica jishínawa lierra. 32 Tánda arrúnaa waméda fiesta, saítaque'e wawówa lécchoo, léca liáni jéenajirrica nuédacanimicoo nácu máanalica, ne éejuerriu licáwiacoo, nuédacanimicoo yúcacoo, ne wáiiinu linácu.’ ”

16

Liá'a licábacanaa linácu liá'a catúyacaica jócai machácani

1 Jesús íiwa'ee lishínaa éewidenaicoo liáni: “Báqueerri washiálicuerri rícuerri liwáaliante báqueerri túyerri lishínaa; jáiwa'ee áabi yáau náiiwa lirrú liá'a rícuerrica léca'ee liá'a limáacani túya lishínaa, gásteerri'e liyá máashii lishínaa. 2 Liwácali máida'ee lirrú ya tá'ee limá lirrúi: ‘¿Tána léji liéni namáni nulí jinácucha? Jíiwadeda nulí chítashia liá'a quinínama jishínaa tráawajuca, jiyá jócai éewa jítúya nushínaa mawiá.’ 3 Lédacani'eewoo lirrúwoo liá'a catúyacaimi rícuerri shínaa: ‘¿Tána'ee numéda chóquejoo nuwácali jócai yáa nulí mawiá tráawaju? Jiní nudánani nutráawajau'inaa nulíwoo cáinabi, ya báibee nujínanicoo nusáta áabi yúcha. 4 Ya ta nuá léenaa tánashia numédani'inaa, quéewique'e ái rishibierri nuyá já'a návana licúlau, jáicta numáacau jiní nulí tráawajujoo.’ 5 Néenee limáida'ee bácaínaa náa'a mówinianai liwácalirru. Lisáta'ee léemiu báqueerri quéechanacu: ‘¿Chíta máanaba jimówinia nuwácalirru jíni?’ 6 Léeba'ee lichuáni:

'Numówinia lirrú cien tímbu aceite.' Limá'ee liá'a catúyacai rícuerra shínaa: 'Jishínaa recibo liáni yáa áani; jiwáayu madéjcanaa ya jitána áabata cincuenta, béewamicta bácaijani.'
 7 Néenee liáwinaami lisáta léemiú báqueerri: '¿ya jiyá, chíta máanaba jimówinia lirrú jini?' Léeba'ee lichuáni: 'Cien máanabaca trigo inaabishi.' Limá'ee lirrú: 'Jishínaa recibo liéni; jiméda áabata ochenta, béewamicta máayabacajani.'
 8 Liá'a liwácali yáa léenaa licába liá'a limáacani wánacaala, yáairri léenaa liyá liméda léjta liwówau'u. Ne jáicta chúnsai nashínaa negocioca, náa'a máinecoo éerri rícu, mawíni cáwi tuí naméda nashíнау, náucha náa'a éewidenai Dios chuáni.

9 "Ne nuá iwítee iyá wáalianai irrícucau éerri rícu cajíconaica, igánaaque'e ijúninaiu, quéewique'e jáicta amáarra rícucaishi áani, narríshibia iyá nábana licúlau jócai amáarra.

10 "Liá'a saícai médacoo áulabai yáajcha, cháminaa cábacanaa lécchoo saíca limédacoo íchaba yáajcha; ne liá'a jócai saíca áulaba yáajcha, cháí cábacanaa lécchoo jócai éewa saíca limédacoo íchaba yáajcha.
 11 Ne cháwa cábacanaa, liyú liáni rícucai éerri rícu saí cajíconaica, iyá jócani saíca médacoo, ¿tánaminaa éewida'inaacu yáawaa, nácta irrú liá'a rícucai jócai amáarra?
 12 Ne jóctaca imédau saíca liájcha liá'a jócai ishínaa, ¿tánaminaa yáa irrú ishínaa'inaa yáawaa?

13 "Jini cashírruedacai éewacala lishírrueda chámata liwácanairru; jiniwata máashiiminaa licába báqueerri ya caníinaa licába báqueerri,

o machácaniwee báqueerrirruni o lichániwee báqueerri. Jócai éewa washírrueda Diosru ya rícuairru.” ¹⁴ Naa'a fariséobinica máanalini warrúwa nácu, néemi'inaa quinínama liáni nacáida'ee Jesús náawa. ¹⁵ Jesús má'ee nalí: “Iyá wanárra bésunenaicoo sáicaniyu chóniwenai náneewa, ne Dios yáirri léenaa iwówa; ne liá'a washiálicuerri wáaliani áacai mawí, Dios cháanini.

Liá'a ley ya Dios wánacaalactalaca

¹⁶ “Jócu'inaami Juan Bautista ínu újnibi, Dios wówerrieta nayá náa'a chóniwenai áabenaawawówa liájcha liá'a leyca ya liá'a natánanimica náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni. Néeneete nuiwadedá sáicai chuánshica Dios wánacaalactalaca nácu, ya quinínama naméda nadánaniu quéewiquinicta nawárruacoo.

¹⁷ “Mawí jócu tráawaju amáarra liá'a éerrica ya cáinabi liúcha liá'a licúmpliacoo quinínama tánerricoo ley rícu.

*Jesús éewida linácu liá'a namáaca yáacactau
(Mt 19:1-12; Mr 10:1-12)*

¹⁸ “Báqueerri washiálicuerri máacacta línuu ya léeda línuu báquetoo, liméda máashii línayu; ya liá'a éederri línu ruá'a máaquechoo rúnirriu, cháí lécchoo méda máashii línayu.

*Liá'a rícuerrica ya liá'a Lázaro carrúni
jináataica*

¹⁹ “Báqueerri washiálicuerri rícuerri yáate, séewirrinaa lisúweda líbala cawéninamai ya sáicabeetai, ya éerri jútainchu liméda fiesta

máanui wérri. ²⁰ Báqueerri lécchoo carrúni jináatai jí'ineerri Lázaro, yáairri cacháunai wérri liwá'eewoo cáinabi rícu líbana núma lícu liá'a rícuerrica. ²¹ Liéni washiálicuerri carrúni jináataica wówerri'e cáawaica liyú liá'a íyacaishi tábi cáirricoo rícuerri shínaa mesa itacha; yá'ee áuli narrúni'eewoo nabérruda lichúrruani. ²² Áabai éerri'e máanali léji liá'a carrúni jináataimica, yá'ee náa'a ángelbinica natée'e liyá Abrahám néerra paraíso rícula. Liá'a rícuerrimi máanali lécchoo jíni, jáiwa'ee nabáya jíni.

²³ “Nácula carrúni jináata rícuerri yáca náarrui rícula náa'a máanalínica, linácuda'ee linániu licába'ee déecucheji Abrahám, ya Lázaro liájcha. ²⁴ Néenee'e limáidada liá'a rícuerrica limá'ee: ‘¡Nuwérri Abrahám, carrúni jináata jicába nuyá! Jibánua Lázaro jisábida licáaji juátau shiátai yáacula, ya línuque'e lidúji nuínanee náculani, níwata carrúni jináata nuyá bájjialanaa lirrícu liáni chicháica.’ ²⁵ Ne Abrahám éeba'ee lichuáni: ‘Nutáqueerri, jédacaniu linácu liá'a sáica'umi jiyá cáinabi ita'aa, yá'ee Lázaro máashiimiyaca. Chóque'e sáicta lirríshibia liméda liwówau áani, ya nácula jiyá carrúni jináata. ²⁶ Nácula liúcha liáni, ái áabai carrátalia wérri wáuca wáacoo já'a ya jiájcha; tándawa náa'a wówerri nabésunacoo mayéji áani jiyáctalaca, jócani éewa nabésunacoo, áawita náa'a yáaine chérra wówai nabésunacoo máyala áani, jócani éewa lécchoo nabésunacoo máyala áani.

²⁷ “Limá'ee liá'a rícuerrica: ‘Nusátani wérri

jiúcha, nuwérri Abrahám, jibánuaque'e Lázaro nusálijinaa íbana néerra, ²⁸ nuwáliacta cinco nuéenajinaiu, quéewique'e litáania líiwa nalí, jócubeecha náiiinu máyala áani carrúni jináata nuyá.' ²⁹ Abrahám éeba'ee lichuáni: 'Nayá jái wáalia liá'a Moisés tánanimica ya nachuánimi náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu; ¡namédaque'e nawánacaala!' ³⁰ Léeba'ee liá'a rícuerrimica: 'Jajá, nuwérri Abrahám, ne báqueerri máanalimicta éejoo licáwiacoo, ya líiyadau nalí, ya táminaa néējueta nawíteu.' ³¹ Ne Abrahám má'ee lirrú: 'Ne jócta nawówai néemi Moisés chuánimi tánerricoo, ya nachuáni náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, jócuminaa néebida lécchoo áawitata báqueerri máanali cáwiacoo nalí.' "

17

Liá'a carrúnatai cáacoo jíconaashi rícula (Mt 18:6-7,21-22; Mr 9:42)

¹ Jesús ma nalí náa'a éewidenaicoo: "Ái séewirrinaa cúmid eerri naméda jíconaashi; ne ¡carrúni jináatai liá'a washiálicuerri wáneerri naméda najíconau! ² Sáicaita lierra chóniwerri náuca manuí yáaculani nabáji liwáa nácu bátui íiba máanui wérri, liwánaca naméda najíconau náani júbini rímica. ³ ¡Cáwiwa yúchajoo!

"Jéenajirri médacta máashii jirrú, jíarra liyá; ne licámbiacta liwíteu, jimíya máecha lijíconaa limédani jirrú. ⁴ Éewita liméda jirrú máashii sietechu áabai éerri, ya sietechu líinu limá jirrú:

'jóca nuéejoo numéda jirrú máashii', sietechu arrúnaa jimíya máecha lijíconaa."

Éebida Dios nácu léewa liméda íchaba

⁵ Naa'a apóstolu nasáta Jesús yúcha: —Jiá walí wéebidaque'e mawí. ⁶ Jesús éeba'ee: — Iwáaliactata éebidau, éewita píitui rími, léjta bátui líta ími liá'a mostaza, éewa imá lirrú liáni banácali jí'ineerri sicómoro: 'Jéerruau wayéji áani, ya jiáabanau manuá yáacula', ya banácali liméda liwánacaala.

Tána arrúnaa liméda liá'a cashíruedacaica

⁷ "Báqueerri éena liwáaliacta báqueerri cashíruedacai éejuerriu bacháideji liáwinaami liyá lipúrreda cáinabi o litúya pacáa, ¿Limáminaa, jiwáaroo jiwácoo jíyaca? ⁸ jócai, újni limá lirrú: 'jiwáaroo jichúni núyanibi, ya lístau quéewique'e jiméda nuwánacaala, nácula núya ya nuírra. Liáwinaami jéewa jíya ya jíirrai.' ⁹ Ya lécchoo jócani liá saícai cashíruedacairru, tánashia liá'a liwána limédaca. ¹⁰ Cha lécchoo iyá, jáicta inísa iméda quinínama liá'a Dios wánani limédaca, ya ta éewa imáca: 'Wayá cashíruedacani jócani cawéni, níwata waméda bácai liá'a arrúnai wamédaca.'

Jesús chúni náa'a diez washíalicuenai bálíneueu chorrówayu

¹¹ Quéecha'inaa'ee Jesús yáacoo Jerusalén néerra, libésunau béewami náa'a cáinabica jí'ineenai Samaria ya Galilea. ¹² Liwárrua'inaa'eewoo áabai chacáalee rími rícu, najiáu lijúnta náa'a diez washíalicuenai

bálineneu chorrówa nácu, nabárrua'eewoo déecucheji, ¹³ namáidada'ee cadánani namá'ee: ¡Jesús, quéewidacai, carrúni jináata jicába wayá! ¹⁴ Licába'inaa'ee nayá liá'a Jesúsca, limá'ee nalí: —Yáau iyadacoo sacerdótebinirru. Nácula'ee náawai, saíca jíni náa'a bálíneemicoo. ¹⁵ Néenee'e báqueerri néenaa licába'inaa saíca liyái, léejua'eewowai liá'ee Diosru saícai cadánani, ¹⁶ litúyau linánimiyu cáinabi nácula Jesús náneewa, liá lirrú saícai. Liáni washiálicuerrica, licáinaberra jí'ineerri Samaria. ¹⁷ Néenee'e Jesús má'ee: —¿Ya jócai diez namáanabaca náa'a chúneneecoo? ¿Ya náa'a nueve, tanácucha nayá jíni? ¹⁸ ¿Jiní éejueneu náa Diosru saícai mawí bácai rími liáni déecucha saíca? ¹⁹ Néenee'e Jesús ma lirrú, —Jibárroo, jiá namówai, jéebidacala saíca jiyá.

Chíta línu'inaa jíni liá'a Dios wánacaalactaca

(Mt 24:23-28,36-41)

²⁰ Náa'a fariséobini nasáta néemiu Jesús, chacálita'inaa línu liá'a Dios wánacaalactaca, ya liyá léeba náuchani:

—Jáicta línu Dios wánacaalactaca iyá jócainaa jéewa icábaca. ²¹ Jiní namá irrú: 'Liáni yáa áani', 'jócta liá'a yáa á'a'; níwata Dios wánacaalactaca jái yáa íbii.

²² Ya Jesús ma lishínaa éewidenaicoo: — Línuminaa éerri iwówaiminaa icábacani nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ne jócaiminaa icába. ²³ Áabi máminaa: 'Liáni yáa áani', jócta 'Liá'a yáa á'a'; ne oyáau

néerra, jiní isíguiacalani. ²⁴ Cháminaajoni icába éenu berrudeerrica jáicta liquénai quinínama éerri rícu, cháminaa nuínucujoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ²⁵ Ne quéechanacu rúnaa nusúfria bájjalanaa, ya nacháani nuyá náa'a chóniwenai liyáali éerri. ²⁶ Cháminaa libésunacoo léjta Noé yá'inaami, cháminaa libésunacoo lécchoojoo liáni éerrica rícu léejocta'inaacoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ²⁷ Chóniwenai liyáali éerrimi íyenai ya írrenai ya lécchoo cáseneu, cáashia línu liá'a éerrica Noé wárrua'inau barco rículai, línu'inaa liá'a únésacaca, ya quinínama máanali nayá. ²⁸ Chacábacanaa libésunacoo léjta Lot yá'inaami: Yáanimi rícu, chóniwenai cha nawíteemija náaya ya náirra, nawéni ya nawénda, ya náabana ya naméda nábanau; ²⁹ Ne Lot jiá'inaawai liúcha liá'a chacáalee Sodomaca, liúwa'eewau éerri rícué chichái, ya azufre amuáiyii lécchoo ya quinínama máanali nayái. ³⁰ Cháminaa liéni éerri rícu liyadaminaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.

³¹ “Liyáali éerrijoo, línuni nácujuo cuíta ita'aa, liúrrucoo liáque'iu machácani, jócubeecha liwárroo cuíta rícula léeda lishínaa liá'a yéerri lirrícu; liá'a yéerri bacháida rícu, jócubeecha léejoo cuíta néerra. ³² Édacaniteu runácu ruá'a Lot ínumica. ³³ Liá'a cáarrui máanali Dios jí'inaa nácu, liúcaminau; ne liá'a jócai cáarru máanalica Dios jí'inaa nácu, léeminaa wárruau Dios yáctalaca.

³⁴ “Numá irrú liyáali táayee nayáminajoo chámata máaminaa nayá áabai yáarrubaijaa

íta'aa: Báqueerriminaa yáujoo, ya báqueerriminaa máacaujoo. ³⁵ Chámata ína júlenai nayáca molinoyu, báquetoo yáaicho'inau, báquetoo máaquecho'inau. [³⁶ Chámata washiálicuenai yéenai bacháida rícu: báqueerri yáairri'inau, báqueerri máaqueerri'inau.]

³⁷ Néenee nasáta néemiu Jesús: —¿Nuwácali, tanácucha'inaa libésunau léju lierra? Néenee'e limá nalí: —Táshia liyácta liá'a máanalimi, náinuminaa náa'a wáchulica néerra.

18

Liá'a licábacanaa linácu ruá'a máanirriuca ya liá'a wánacaleerrica

¹ Jesús íiwa'ee nalíni áabai licábacanaa léewidaque'e na'óraca jócubeecha sámuyá. ² Limá nalí: “Ái báqueerri washiálicuerri já'a áabai chacáalee rícu, báqueerri wánacaleerri, jócai cáarru cába Dios, jócai cawáunta chóniwenai. ³ Liyá chacáaleeca ái báquetoo máanirriu, ruá'eewau liyáctala liá'a wánacaleerrica liyúdaque'e ruyá licástigaaque'e liá'a washiálicuerrica méderri rulí máashii. ⁴ Íchaba éerri liá'a wánacaleerrica jócai liwówai liyúda ruyá, ne liáwinaami lipénsaa: ‘Áawita jócu cáarru nucába Dios, jóca cawáunta washiálicuenai lécchoo’, ⁵ ne néenee léjta ruáni máanirriuca éerrii jútainchu ruínu rutáania nuájcha nuyúdaque'e ruyá rushínaa pleito nácu, ya

tácoojoo nuyúda ruyájoo, jócubeecha ruínu usébica nuwówa mawiá.”

⁶ Jesús má'ee nali mawí: “Léewa limáni liáni washíalicuerri wánacaleerrica máashiica.

⁷ Wée, sáica cajáni, ¿ya jócuminaa Dios túya lécchoo náa'a ébidenai linácu sátenaicoo liúcha éerri jútainchu ya táayee? ¿Liwánaminaa nanéndaca? ⁸ Numáminajoo léemiminaa ya liyúda nayá madéjcalicunaa. Ne jáicta nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca nuínu, nuínuminaa náa'a chóniwenai yéenai cáinabi ita'aa, ¿áani újni ébida nunácu já'a?”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a fariséoca ya liá'a cacóbracai impuesto

⁹ Jesús íiwa'ee nali liéni áabai licábacanaa áabibirru máine'e nalíwoo nayá sáicani wítee náucha náa'a áabica: ¹⁰ “Chámata washíalicuenai yáaineu templo néerra na'óraca: báqueerri fariseo ya báqueerri lierra cacóbracai impuesto Romarru. ¹¹ Liá'a fariséoca, libárruau li'óracoo chá'a: ‘Oh

Dios, nuyá nuá jirru sáicai jiníwata nuyá jócai cha léjta náa'a áabica, canédini, máashiica, méderri línayu máashii línu yúchau, ya jiníwata jócala cha nuyá léjta lierra cáwaquedacai warrúwa chóniwenai yúcha.

¹² Nuyá nuyúnaa chámai éerri semana nácu, ya nuá diezmo liá'a quinínama nugáananica.’

¹³ Ne liá'a cáwaquedacai warrúwa chóniwenai yúcha, limáaca'eewau déecuchata, jócai wíta'ee nácuda linániu áacairra, ta jáírriu cáinabi nácula cáiwii ya liwówa lícu limá'ee: ‘¡Oh Dios, carrúni jináata jicába nuyá, nuyá

cajiconai!' ¹⁴ Numá jirru liá'a cacóbracai impuesto, léejo'eewoo líbana néerrau jái Dios pérdonaa jíconaa, ne liá'a fariseo jócai Dios pérdonaa jíconaa. Ne liá'a máanui wérri cábacoo, jócainaa cawéni; liá'a carrúni jináatai cábacoo jiníca, léewani máanui'inaa Dios yáa wítee."

Jesús dúnu sáamanai nácu quéewique'e Dios yúda nayá

(Mt 19:13-15; Mr 10:13-16)

¹⁵ Náinda'ee Jesúsru sáamanai júbini lécchoo lidúnuque'e nanácu, quéewique'e Dios yúda nayá. Nacába'inaa'ee jini náa'a éewidenaícoo, nárra'ee nayá náa'a índenai sáamanai.

¹⁶ Néenee'e Jesús máida sáamanairru limá'ee:

—Imáaca náarra sáamanaica náinuque'e nuyáctala, o'iyabaida nayá, nayácala jicá'a sáamanai nawárruaminau á'a Dios wánacaalactalaca. ¹⁷ Yáawaiyii numá irru, táanashia jócai wówai Dios wánacaalactalala liyá léjta báqueerri samálita, jócainaa'ee liwárruau lirrícula liá'a Dios wánacaalactalaca.

Báqueerri washílicuerri rícuerrri ínuerrri litáania Jesús yáajcha

(Mt 19:16-30; Mr 10:17-31)

¹⁸ Báqueerri washílicuerri wánacaleerri lisáta'ee léemiú Jesús:

—Quéewidacai saícai, ¿tána'inaa numédai nuéewaqué'e nuéena liá'a cáwicashi jócai amáarra?

¹⁹ Jesús éeba'ee lirrú:

—¿Tánda jimá nulí saícaca nuyá? Sáicai ái já'a bácai rímii: Dios. ²⁰ Jái jiá léenaa linácu liá'a Dios bánuanica: 'Ujiméda jíinayu máashii báquetoo ínetoo yáajcha, ujínua, ujinédu, ujiméda jinúma yúwicau báqueerrirru, ya cawáunta ya jitúya jisálijinaarru ya jitúwa lécchoo.'

²¹ Liá'a washiálicuerrica limá'ee Jesúsru:

—Quíninama nucúmplianicai quéecha'inaa icúlirrijui nuyá. ²² Quéecha'inaa Jesús léemiqui jíni, Jesús má'ee lirrú: cháucta jibéecha áabata mawí: jiwénda quinínama liárra jiwáalianica jiáque'e nalíni náarra carrúni jináatanica. Ya táminaacoo jiwáalia mawíjoo áacairra. Néenee jíinu chérra jisíguia nuyá.

²³ Né'e léemi'inaa liá'a washiálicuerrica liáni, jáiwa'ee máashii liwówai, níwata liyá rícuerrri wérri. ²⁴ Jesús cába'inaa máashii liwówa liá'a washiálicuerrica, Jesús má'ee:

—¡Tráawajui wérri nalíwoo náa'a rí cubinica nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca! ²⁵ jócaiminaa tráawaju lirrú liá'a caméeyuca liwárruaque'iu lituí rícu liá'a ishídui yájuca, tráawajui wérri nalíwoo náa'a rí cubinica nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca.

²⁶ Náa'a éemenaicani nasáta'ee néemiu:

—¿Tána éenaa liácoo Dios néerrai?

²⁷ Jesús éeba'ee nalí: Liá'a jócai washiálicuenai éenaa namédaca, Dios éenaani limédaca.

²⁸ Pé'eru má'ee lirrú:

—Nuwácali, wayá máaquenai quinínama washínau wasíguiaque'e jiyá.

²⁹ Jesús éeba'ee lirrú:

—Yáawaiyi numá irrú tánashia máaquerri nunácueji, líbanau, ya línu, ya léenajinai, ya lisálijinaa, ya léenibi léecchoo, ³⁰ lirrishibiaminaa máanui wérrí áani líta'aa líéni cáinabica, ne liáwinaami liá'a cáwicashi áani, lirrishibia licáwica jócai amáarra áacairra.

Jesús íwerrí matálichu arrúnaaca máanali liyá

(Mt 20:17-19; Mr 10:32-34)

³¹ Jesús máida'ee báawachala náa'a lishínaa doce éewidenaicoo, limá'ee nalí: “Chóquejoo wáaminajoo chaléeni chacáalee Jerusalén néerra, licúmpliactala'inaacoo quinínama namánimi náa'a íwadedeene Dios chuáni báinacu natánanimica urrúnicala jini nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.

³² Néejuedaminaajoni nuyá nalí náa'a chóniwenai báawache sánaca, nacáidaminaa nuyájoo, máashiiminaa nanúma nulíjoo, nawísadaminaa nuyájoo. ³³ Nabásedaminaa nuyájoo ya náinuaminaa nuyájoo; ne matálii éerri rícula nuéejoo nucáwiacoo báaniu.”

³⁴ Nayá jócai yáa léenaa néemi quinínama Jesús mánica, jini náacala léenaa liá'a litáaniani nácu, ne áabi jócai néenaa náa léenaa nácu.

Jesús chúni'e báqueerri matuíyii chacáalee Jericó rícu

(Mt 20:29-34; Mr 10:46-52)

³⁵ Urrúni'inaa Jesús ínu lirrú liá'a chacáalee Jericóca, báqueerri matuíyii wáairriu liyá iníjbaa éemanacu, sáteerri liyá tánashia náani lirrúí. ³⁶ Léemi'inaa'ee nawítama bésunacoo

náa'a chóniwenaica, lisáta'ee léemiu tána jinárra. ³⁷ Namá'ee lirrú Jesús Nazaret néenee sái lierra bésunau árra, ³⁸ liá'a matuíyiica limáida'ee:

—¡Jesús, David cúulee, carrúni jináata jicába nuyá!

³⁹ Náa'a yáainecoo libéecha jáiwa'ee nacáita jíni, manúmata jíyabau, ne liyá liá'a matuíyiica limáidada mawí cadánani:

—¡David cúulee, carrúni jináata jicába nuyá!

⁴⁰ Néenee'e Jesús libárroowai liwána naíndacani. Urrúni'inaa'ee liyá línu Jesús néerra lisáta'ee léemiu liyá:

⁴¹ ¿Tána jiwówai numéda jirrúí?

Liá'a matuíyiica má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai jíá nulí nutuí nuéewaque'e nucába báaniu.

⁴² Jesús má'ee lirrú:

—¡Jiwáalia jituí báaniu! Jiwáliaca jéebidaca nunácu sáica jíyái.

⁴³ Liyáalimi'eewai licábai, jáiwa'ee liáwai Jesús íshiirricu liá'ee lirrú sáicai Diosru. Quíninama náa'a chóniwenaica nacábani, má'ee sáicai Diosru lécchoo.

19

Jesús táanierri Zaqueo yáajcha

¹ Néenee Jesús wárruawai á'a Jericó rícula libésunacta'eewoo liácoo néerra. ² Ái báqueerri washíalicuerri néerra jí'ineerri Zaqueo, nawácali náa'a jédenai impuesto Romarru. ³ Liwówa'ee licábacani tánashia jíni liá'a Jesúsca, ne jócai léewa licábacani jócta'ee

íchaba chóniwenai yá'ee bájjiala píituicani liá'a Zaqueoca. ⁴ Jáiwa licánacawai Jesús béecha néenee líirrawai áabai áicuba nácu jí'ineerri sicómoro queewique'e licábacani á'a libésunacta'inaacoo liá'a Jesúsca. ⁵ Quéechanacu Jesús ínuca chalé'e liyáctala liá'a Zaqueoca, licába'ee áacairra, néenee'e licába jíni. Licába'inaa jíni, néenee'e limá lirrúi, “Zaqueo, jíúrrucoo cálicu chérra, arrúnaaca numáacacoo wáalee jíibana néerra.” ⁶ Néenee'e liúrrucua'eewoowai madéjcalicu sáicta wérri liwówa licúmida Jesúsca líibana néerrau. ⁷ Nacába'inaa quinínama léji liáni, natáania'ee máashii linácu liá'a Jesúsca, namá'ee liácala'eewoo limáacacoo chaléeni liájcha liá'a cajíconaica. ⁸ Náiiinu'inaa líibana néerra liá'a Zaqueoca, néenee liáwinaami Zaqueo bárruawai limá'ee liwácalirru:

—Jicábateni, Nuwácali, nuáni'inaa nalí náa'a carrúni jináata béewami liá'a nushínaaca. Tánashia nunéduni náucha náa'a áabica, nuéejueda nalí cuatro mawí.

⁹ Néenee Jesús má'ee lirrú:

—Wáalee línu liwáseda iyá quinínama náani yáainai lirrúcu liáni cuítaca, liyácala liáni washiálicuerrica cháí lécchoo litáqueerrimica liá'a Abrahámca. ¹⁰ Táda'ee nuyá, liá'a Washiálicuerrica Dios Cúuleeca, nuyá ínuerri numúrruca ya nuwásedaca cajíconaani náa'a chóniwenai yúquenaimicoo nayáca.

Liá'a licábacanaa warrúwa nácueji

¹¹ Naa'a chóniwenaica éemenai nayáca Jesús máni liyáca quinínama liáni, jáiwa líiwa nali áabai licábacanaa, jiníwata urrúncala náiiinu náacoo Jerusalénra, yá'ee napénsaa náacoo linácu liá'a Dios wánacaalactaca jáicala'ee líinu liyáalimi.

¹² Limá'ee nali:

—Báqueerri washiálicuerri cawénii yáte, jáiwa'ee liáu déecuchala áabai cáinabi ítala, quéewiquini'e namáaca reyni ya ta léejocoo néenee. ¹³ Jóctana'e liájau limáida'ee lishínaa diez tráawajadorbiniu, liá'ee nali bácaínaa manuába warrúwa, ya tá'ee limá nali: 'Itráawajaa liyú liáni warrúwaca cáashia nuéejocoo.' ¹⁴ Ne chóniwenai lishínaa cáinabi lítala sánaca jócai nawówai liyá, nabánua lishiirricu áabi téenee lirrú áabai chuánshi máirri'e: 'Jócu wawówai liéni washiálicuerri washínaa reyyu.'

¹⁵ "Ne máayabaca limáacacoo reyyui ya tá'ee léējuacuwai lishínaa cáinabi ítala. Quéecha'inaami línuca libánua namáida lishínaa tráawajadorbiniu, náa'a léējuedaminaa nali warrúwa, quéewique'e liá léenaa chítashia máanaba nagána jini bácaínaa. ¹⁶ Quéechanacu saíca líinu'e líyadacoo limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani dáwinerriu mawí diez máanabachu lítala mawí.' ¹⁷ Rey éeba'ee lichuáni: 'Saícai wérri, jiyá tráawajador saícai wérri; machácanicala jimédacoo áulaba yáajcha, numáacaminaa jiwánacaalaca diez chacáalee.' ¹⁸ Líinu'e líyadacoo báqueerrica lishínaa tráawajador,

limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani dáwinerriu cinco máanabachu mawí.' ¹⁹ Rey éeba'ee lichuáni liéni lécchoo: 'Jiyáminaa numáaca jiwánacaala cinco chacáalee.'

²⁰ "Ne báqueerri línu'e líyadacoo limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani liáni ya áani. Nuwáliawa nudájidaqui jíni wárrumashidami íibi; ²¹ cáarruwa nucába jiyái, níwata jiyá washíalicuerri camáashiicaica, yáawaquederri jócta jimáacani ya jiáawaqueda banácali jócta cáji jiábana.' ²² Néenee limá'ee lirrú liá'a reycá: 'Tráawajador máashii, jichuániyuja nuá jijíconaa. Ne jiácta lénaa washíalicuerri camáashiicai nuyá, nuáawaqueda jócta numáacani ya nuáawaqueda banácali jócta nuábana, ²³ ¿tánda jócu jitée nuwárruani lirrícula liá'a cuíta nawáliadacta warrúwa, quéewiquinicta jéejueda nulí ligáananica jáictata nuéejoo cuíta néerrai?' ²⁴ Rey má'ee nalí náa'a yáaine néeni: 'Éeda liúcha warrúwa liárra, ya yáa lirrúni liá'a gáneerri diez máanabachu mawí.' ²⁵ Namá'ee reyrru: 'Wawácali, ¡ne liyá ái wáalia diez máanabachu mawí!' ²⁶ Léeba'ee liá'a reycá: 'Ne numá irrú, liá'a wálierri, náaminaa lirrú mawí; ne liá'a jíní wáliani, áawita áulabai liwáliánica nédaminaa liúchani. ²⁷ Ya náa'a nujínai jócanimi wówai rey nuyá, índá áani áani ya ta íinua nunáneewa jíní.' "

*Jesús wárroo Jerusalénra
(Mt 21:1-11; Mr 11:1-11)*

28 Liáwinaami limá quinínama liáni, Jesús síguia lishínaa iníjbau Jerusalénra.

29 Quéécha'inaami urrúni línu nalíi náa'a chacáalee júbini jí'ineenai Betfagé ya Betania, urrúni lirrú liá'a dúuli jí'ineerri Olivos, libánua'ee chámata lishínaa éewidenaicoo, 30 limá'ee nalí:

—Yáau narrícula náa'a chacáalee júbinica yáainai ijúntami, jáicta ínu néerrajoo ínuminaa áabai burro bájerriu, jiní írraniu íta'aa újnibi. Iwásedani ya índa nulíni.

31 Ne áicta sáteerri léemiu iyá já'a tádashia iwásedani, imá lirrú wawácali rúnaani.

32 Náa'a éewidenaicoo ná'inaami'eewoo náiiu linácu quinínama léjta Jesús máyu'u nalí. 33 Nácula nawáseda nayáca liá'a búrroca, nawácali sáta'ee léemiu nayá:

—¿Tánda iwásedani?

34 Nayá néeba'ee lichuáni:

—Jiníwata Wawácali rúnaani.

35 Ne nadáquinia'ee náabalau burro íta'aa, natée'e jini Jesúsru nawá'ee lírracoo líta'aa.

36 Léjta Jesús jínau'u liácoo, náa'a chóniwenai nadáquinia'ee náabalau iníjbaa lícu. 37 Ya urrúni'inaami liúrrucocoo liácoo dúuli ítacha jí'ineerri Olivos, quinínama náa'a yáainecoo liájcha nachánau namáidadaca nawówa chúnicau náa sáicai Diosru quinínama linácueji liá'a jócai nacába cáji. 38 Namá'ee:

—¡Sáicta wérri liá'a rey ínuerri Wawácali jí'inaa nácu! ¡Sáictacta nawówa áacairra ya licámarra áacairra wérri!

³⁹ Néenee áabi fariséobini yáainai chóniwenai íibi namá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, jiárra náarra jínanenaicoo jiájcha.

⁴⁰ Ne Jesús éeba'ee nachuáni:

—Ne numá irrú náctaca manúmata náani, íiba máidadaminaa.

⁴¹ Quéecha'inaami urrúni líinu Jerusalénra, licába'inaami liá'a chacáaleeca Jesús íicha'ee linácueji, ⁴² limá'ee: “¡Jiáctata léenaa, linácueji liéni éerrica liá'a éewerri liá jirru sáitaque'e liwówa! Ne chóque'e liá'a báyeerricoo jiúcha jócainaa jéewa jicábaca níwata jicháanica nuyá. ⁴³ Ne líinuminaa ítala liá'a éerri máashiica, jijínai naméda pared máanui jitéeji ayáacai áani, narríjcuedaminaa jiyá ya natáca iyá matuínaami, ⁴⁴ ya táminaa namárda iyái quinínama. Náiinuuminaa quinínama chóniwenai yáainai jirricu, jiníminaa namáacani jirru áawita bátui íiba lítaba wáacoo, jiníwata jócala jiá léenaa jéemica éerdi Dios bánua nuwáseda iyá.”

Jesús jéda náa'a wéndenai Templo rícu

(Mt 21:12-17; Mr 11:15-19)

⁴⁵ Liáwinaami liéni, Jesús wárroo templo rícu ya jáiwa lijéda néenee náa'a wéndenai nayá lirrícu, ⁴⁶ ya limá'ee nalí:

—Á'a cáashta íta'aa Dios chuánica limá: ‘Núbanaminaa, cuíta nasáctata'inaacoo’, ne iyá imédani áabai cuíta chaléjta canédibini íibana.

⁴⁷ Éerri jútainchu Jesús éewida templo rícu, ya náa'a sacerdotébini wácanaica ya

quéewidacánica ley shínaa, ya náa'a lécchoo chacáalee wácanaica, namúrru namáacoo chítashia náiinua'inaa Jesús. ⁴⁸ Ne jócu náiiinu chítashia namédau'inaa jíni, jiníwata quinínama chóniwenai éemenai nayá nawówa yáajchau liá'a limánica.

20

Liá'a Jesús wánacaalacta liwítee dánani yáajchau

(Mt 21:23-27; Mr 11:27-33)

¹ Áabai éerri, nácula Jesús yáa liyá templo rícu, léewida liyá náa'a chóniwenáica ya líiwa nalí Dios chuáni, náiiinu náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica, ya náa'a éewidenai ley shínaaca, náajcha náa'a salínaica. ² Ya namá'ee lirrú Jesúsca:

—¿Tánayu jéewa jiméda léji liáni? ¿Tána yáa jirrú jíni lierra jidánanica?

³ Jesús éeba'ee nalí:

—Nuyá nusáta nuéemiu iyá lécchoo. Éeba nulí: ⁴ ¿Tána bánua Juan báutisacai, Dios o washiálicuenai?

⁵ Jáiwa'ee natáania nalí wáacuwai: “Wamá lirrú Dios bánuani, limá walí: ¿Táda jóca éebida lirrú jíni? ⁶ Quiní wéewa wamá lirrú jáica washiálicuenai jíni, táda chóniwenai wówai náiinua wayá íibayu, quinínama néebidaca Dios bánuaca Juan báutisaca.” ⁷ Jáiwa éeba'ee lichuáni jócala náa léenaa tánashia bánua Juan báutisacai. ⁸ Néenee Jesús éeba'ee nachuáni:

—Ne nuyá lécchoo jócai nuiiwa irrú tánashia dánaniyu jíni numéda léji liáni.

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a tráawajadorbini máashiinica

(Mt 21:33-44; Mr 12:1-11)

⁹ Jáiwa lichána litáania nalí chóniwenai ya líiwaque'e liáni licábacanaaca:

—Báqueerri washiálicuerri yáabaneerri áabai shínaashi uva, jáiwa limáaca nalí liá'a cáinabi shínaashi yáctaca nalí náa'a áabi tráawajadorbinica quéewique'e natráawajaacani ya nashírri lishínaa éena lirrú, jáiwa liáwai déecuchala wérri.

¹⁰ Liáwinaami linísa liá'a banácalica, libánua báqueerri tráawajadorbini lisáta náucha liá'a banácali ita éena náabananica, ne nayá jáiwa nabása jíni liáu cháji'i. ¹¹ Néenee liwácali bánua báqueerri, ne lécchoo jáiwa nacáita jíni, nabásani ya nabánua cha jiní. ¹² Léejoo libánua báqueerri, ne náa'a tráawajadorbini nawínani catúcaca lécchoo, jáiwa nabánua jiní.

¹³ “Néenee limá jiliá'a cáinabi wácalica: ‘¿Tána numédai? Nubánua nucúuleu caníinai nucábaca; cájbami cawáunta liyá.’ ¹⁴ Ne nacába'inaa jíni náa'a tráawajadorbinica namá'ee, léewata'ee máaquerri'inau liájcha liéni shínaashica, wáinuani, limáaque'iu walí liá'a cáinabica. ¹⁵ Cháwa'ee najéda jíni liúcha liá'a shínaashica, jáiwa náinuua jíni.

“¿Tána imácai, tánashia liméda náajcha liá'a shínaashi wácalica? ¹⁶ Ne liyá yáairriu líinuaminaa náa'a tráawajadorbinica ya ta liáminaa shínaashi áabirru”.

Néemi'inaa jíni léji liérria, namá'ee:

—¡Jóctata'inaa libésunau wáajcha!

¹⁷ Ne Jesús cába nayá limá cháa:

—Néenee ¿tána liwówai limácai Dios chuáni tánerrimicoo?:

'Liá'a íiba nacháaninica náa'a médenai cuíta, wáalee limáaca liérria íibaca mawíyi rúnaacoo'.

¹⁸ Tánashia cáirriu líta'aa liá'a íibaca lisúbirriaminau, ya íiba cáctau matuínaami ita'aa, limédani'inaa pucúpucubeeyu.

¹⁹ Náa'a wánacaleenai sacerdotébini ya náa'a quéewidacai ley shínaaca, nawówai nawína Jesús preso liyáalimi, níwata náaca léenaa litáania nanácu. Ne cáarru nacába chóniwenai.

Linácu liá'a napáidau impuesto

(Mt 22:15-22; Mr 12:13-17)

²⁰ Liáwinaami nabánua áabi éeda lituínaa, namédacoo washíalicuenai sáicanica, namédaque'e Jesúsru liáni chuánshica quéewiquinicta nawínacani natéequinictani lirrú liá'a chúnsai wánacaalaca. ²¹ Néenee nasáta néemiu Jesús:

—Quéewidacai, wáa léenaa jéewida machácani, jiyá jinírru liwéni liérria mawí rúnaacau. Jiyá éewiderri wayáca léjta Dios bánuau. ²² ¿Sáicaminaa wapáida impuesto lirrú liá'a wánacaleerrica Roma sáica, o jócuweeca?

²³ Jesús yáa léenaa nanácu nawítee máashii natéenica náacoo, limá nalí:

²⁴ —Jíyadani nulí áabai moneda. Nabésuneda'inaa lirrú liá'a moneda licábaque'e, lisáta'ee léemi nayá: ¿tánashia náani jíni, tána jí'inaa jíni liérria yéerri moneda nácu?

Néeba'ee lichuáni:

—Wánacaleerrica.

²⁵ Jesús ma nalí:

—Yáa lirrúni liá'a wánacaleerrica lishínaawa jáni, yáa Diosru lishínaaca.

²⁶ Quiní limá nalí chóniwenai náneewa, quiní náiinuni lijíconaaca natéequ'e preso; nacáarrudawai limá nalí manúma nayái.

Nasáta néemiu liá'a Jesúsca linácu liá'a máanalí éejoctau nacáwiaco

(Mt 22:23-33; Mr 12:18-27)

²⁷ Liáwinaami áabi saduceos yáau nacába Jesús. Saduceos namá'ee máanalini jócani cáwui; táda náiiwa lirrú jini liáni bésuneerricoo, ne jócai yáawaiyi.

²⁸ Quéewidacai, Moisés limáacani walí tánerriu, báqueerri washiálicuerri cáserriu máanalicta jini, jiníca léenibi ruájcha ruá'a línuca, liá'a léenajirrica licásau ruájcha ruá'a máanaliu íinirri, limáacaque'e léenibiu lirrú liá'a léenajirri liá'a máanalimica. ²⁹ Ne sáicai, báitate nácu nayá siete léenajinai, quéechanacu sái néenajirrica, nabéecanaataca léeda línuwai, ne máanalí jini, jiní limáacacta cúuleu. ³⁰⁻³¹ Liá'a léenajirri líshiirricu sáica ya liá'a matálitaictacani, léeda línu lécchuni ya quinínama náa'a léenajinai, ne náa'a sieteca jáiwa máanalí jini, jiní namáacala nacúuleu ruájcha. ³² Néenee liáwinaami máanalí ruyá lécchoo. ³³ Ne sáicai, ne nacáwiacta'inau ¿tánashia náiiibicha, náa'a éedenai náiiinu ruyá, tána'inaa chúnsai rúnirricai?

³⁴ Jesús éeba'ee nachuáni:

—Líta'aa liáni cáinabica, washiálicuenai cásenenaiu ína yáajcha; ³⁵ náa'a éewenai náiiuua lítala liá'a áabai cáinabica néejoo nacáwiacoo, nayá washiálicuenai jócta ína, jócuminaa néejoo nacásacoo mawiá, ³⁶ jócani éewa máanali mawí. Cháminaa nayá jicá'a ángelbini, Dios éenibiminaa nayá nacáwiacalau liúcha liá'a máanalicaica, tánda jócu néewa nacásacoo mawiá. ³⁷ Moisés liyája limáaca wáa léenaa litániactaca linácu liá'a banácali éemerrimicoo, náa'a máanalini nacáwiacalau báaniu. Á'a limá Wácalishi liá'a Dios shínaa Abrahám, Isaac ya Jacob. ³⁸ ¡Dios jócai máanalini shínaa, nashínanaa cáwinica, quinínama lirrú cáwini!

³⁹ Néenee áabi quéewidacani ley shínaa namá lirrú:

—Sáicai wérri jimáca, quéewidacai.

⁴⁰ Jócuwa'ee náa'a nawówau nasáta néemiu mawiá jíni, carrúnata namáacacoo báí nayá.

¿Tána táqueerri léji liáni Cristoca?

(Mt 22:41-46; Mr 12:35-37)

⁴¹ Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Táda imá iyá Cristoca David táqueerrimi?

⁴² Ne David liyája, liá'a cáashta lijí'inaa salmos, limá'ee:

‘Dios limá'ee nuwácali:
Jiwáau sáicaquictejica,

⁴³ cáashia nuyá méderri jishínaa jijínai
máaqueneu jíiba yáajba.’

⁴⁴ ¿Chíta quéewau'u Cristo David táqueenaimi,
David liyája lijí'inaa nuwácalica?

Jesús liá najíconaa náa'a éewidenai ley shinanaaca

(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 11:37-54)

⁴⁵ Quinínama chóniwenai éemenai nayáca, Jesús ma lishínaa éewidenaicoo liájcha: ⁴⁶ “Itúyau náucha náa'a éewidenai ley nácu, ya saícta nawówa jínanicoo náabala machéni rícu, náyadaque'e nacábacanau jicá'a náa'a chóniwenai saícanica. Nawówai itáa nalí cawáuntaiyu plaza rícu. Namúrru yáarrubaishi mawí saícaca sinagoga rícu, ya mawí saíctacta yáarruishi náayadaquictaca; ⁴⁷ néeda náabana náa'a máanirrinica, ya náyadaque'e nacábacanau jicá'a náa'a chóniwenai saícanica; nasátacoo déecu; nayá narríshibiaminaa mawíyii máashiica”.

21

Liá'a warrúwa ruáni ruá'a máanirriu carrúni jináatauca

(Mr 12:41-44)

¹ Jesús cába náa'a rícubinica náuca warrúwaca liárrui rículau warrúwa yáarruica. ² Jesús cába léchho baquetoo ínetoo máanirriu, carrúni jináataurruca chámai moneda rími cóbreyu sána. ³ Néenee Jesús ma: Yáawai numá irrú, ruáni ínetoo carrúni jináatauca yáichho náucha mawí; ⁴ ne quinínama yáine warrúwa lénabimica nalí, ne ruyá, carrúni jináataca ruyá, ruá quinínama ruwáalanimica ruyáu'inaami.

Jesús má'ee templo cáarralerrí'inau
(Mt 24:1-2; Mr 13:1-3)

⁵ Áabi táanianai nayáca templo nácu, náa'a íiba sáicabeetánica, ya náa'a cachílinaica chóniwenai téenica. Jesús ma nalí:

⁶ Líinumináa éerrica, quinímináa icábani jiní máaquerrí'inau, áawita bátui íibana máaquerrí'inaa wítáu. Quinínama'inaa cáarraliacoo.

Báawataminaa licábacanaa liá'a éerrica
jóctanaa amáarra liá'a cáinabica
(Mt 24:3-28; Mr 13:3-23)

⁷ Néenee nasáta néemiu Jesús:

—Quéewidacai, ¿chacálita libésunau léji liéni? ¿Tána léji liéni wacábani wayáca jái atéwa bésunacoo liyácai?

⁸ Jesús éeba'ee nachuáni: “Icábawa yúchajoo nachálujueda'eecha iyájoo. Íchabaca náiinucojoo máine'inaa nuyáwa Cristo. Máine'inaa, ‘nuyáwa jáni’ ya ‘wáalee éerrija.’ Ne iyá uwáyau náishiirricujoo. ⁹ Jáicta éemi jináwi íiwanaajoo ya íinua yáaquenaiu, ówa icáarrudaujoo, léca liéni rúnainaa bésunacoo quéecha, újnibii jócai íinu néerra amáarractalacani.”

¹⁰ Jesús má'ee nalí mawí:

—Áabai cáinabi líinua yáacaminau áabai cáinabi júnta, áabai país limédaminaa jináwiu áabai país júnta. ¹¹ Líinumináajoo liá'a cáinabi cúsuerrí'inaacoo máanui ya ínaaishi ya bálínacaalashi yáirri'inau matuínaami cáinabi íta'aa; éerri náani nácu wacábaminaa íchaba

cacháninai wérri ya máanui wérri jócai wacába cáji.

¹² Ne quéechanacu mináajoo nawína iyájoo nawánaminaa carrúni jináata iyá, ya nacánaquedaminaa iyájoo. Natéemi'inaa iyájoo sinagogala nacástigaaque'e iyá. Nawárruedaminaa cuíta manúmai rícula. Natéeminaa iyájoo nanáneewa náa'a reyesca ya wánacaleerri náneewa nunácueji. ¹³ Cháminaa éewa itáania nalí liá'a yáaini léenaa nunácueji. ¹⁴ O'ipénsaa libéecha liá'a imáni'inaaca chítashia itúya'inau jíni. ¹⁵ Jiníwata nuyá nuá irrú chuánshi wawítee quiníminaa, ijínai jiní éewa'inaa naméda iyá. ¹⁶ Ne iyá néejuedaminaa iyájoo cáashia isálijinaaja, jéenajinai ya ijúnicaí. Éenaaminaa iyájoo náinuaminaa iyájoo. ¹⁷ Ya quinínama chóniwenai íiwirri nawówa cába iyá nunácueji. ¹⁸ Ne jiníminaa yúquerriu bácuá iwíta báinaa. ¹⁹ ¡Jiyá machácani Dios chuáni nácu, éewaque'e Dios iwáseda iyájoo!

²⁰ “Jáicta icába chacáalee jí'ineerri Jerusalén narríjcuedacani náa'a soldado máanabanaami yáa léenaa cawíquinta'inaa namárdacani. ²¹ Néenee náa'a yáaineca liá'a cáinabi jí'ineerri Judea, cánaquenai'inau awáca íibirra; náa'a yáaine chacáalee rícu jí'ineerri Jerusalén, najiáque'iu chacáalee rícuha. Náa'a yáaine bacháida rícu, jócubecha néejoo chacáalee rícula. ²² Liyáali éerriminaajoo líinuminaajoo liá'a carrúnataica, jáicta licúmpliaujoo quinínama liá'a Dios chuánica tánerricoo.

²³ ¡Carrúni jináatani náa'a finaca liyáali éerri quéenibinica, o nawáalia néenibiu írrene náini! Liyáalimi'inaajoo íchaba carrúni jináata cáinabi ita'aa, líinuminaa carrúnatai máanuj wérri linácula liáni chacáaleeca. ²⁴ Áabiminaa máanalini'inaa espadayu, ya áabiminaa natéeminaa nayá preso áabata cáinabi itala, náa'a jócani judíobini nabáwedaminaa quinínama macárruninaa ya náiinuedaminaa chóniwenai Jerusalén rícu sána, táshia linúmami Dios wówaiqui jíni.

Jáicta nuéejojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca

(Mt 24:29-35,42-44; Mr 13:24-37)

²⁵ “Liyáaminaa jócai wacába cáji linácu liá'a cáiwíaca, walícuí nácu ya sáalii nácu; ya liá'a cáinabica náa'a nasiónica jiníminaa nawíteejoo, nacáarrudaminau bájjiala, cáiwinaa wérri liwítamayu ya manuáca ya marrádaca shínaa. ²⁶ Náa'a chóniwenai mawíteeminaa nayájoo nacáarruniu libésunau'inau liáni cáinabica; ne náa'a espíritu yéenai áacai lítacha liéni cáinabica wáalenai nadánaniu cháminaa cábacanaa licúsuda nayá. ²⁷ Néenee icábaminaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca nuínuminaa sánai íibeji nudánaniyu nuchúnicayu. ²⁸ Jáicta léju liáni nachána médanicoo, cadánani méda iwíteu ya ibárrueda iwítai, jiníwata cawíquintaminaa nawáseda iyájoo.”

²⁹ Chacábacanaa liméda nalí liá'a licábacanaa: “Icábate áicuba jí'ineerri higuera jócta áabata áicuba mawiá. ³⁰ Jáicta

icába libáinaa cárracuwai, jái urrúni liá'a camuíca*. ³¹ Chacábacanaa, jáicta icába jiliéni libésunacoo liéni, yáa léenaa Dios wánacaleerrica jái urrúnicai. ³² Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liáni bésuneerri'inau, jóctanaa máanali náani chóniwenaica liyáli éerri sánaca. ³³ Liá'a éerrica ya liá'a cáinabica amáarrai'inaa, ne nuchuáni jócainaa éenaa amáarraca.

³⁴ “Cábawa yúchajoo u'índa cabálini iwówa linácu liá'a éerri rícu sáica liá'a iwítee, icámadedauca ya urrúni iwówa linácu liáni icáwica rícu sáica, quéewique'e liyáli éerri jócu licáu cawíquinta ita'aa léjta áabai trampaca. ³⁵ Níwata ínuerri'inaa nanácula quinínama náa'a yéenai líta'aa liéni cáinabica. ³⁶ Iyá ichúni iwówau sáica, isátau éerri jútainchu Dios yúcha, quéewique'e éenaa imánicoo quinínama liúcha liáni bésuneerri'inajoo, ya quéewique'e éewa iyadacoo sáicai nunáneewa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.”

³⁷ Liyáli éerri Jesús éewiderri éerrinacu templo rícu, ne táayee liáu limáaca líibi liá'a awáca jí'ineerri Olivos. ³⁸ Ya quinínama náa'a chóniwenaica yáaineu manúlacaiba templo rícula néemique'e lirrú.

22

* **21:30** Cháwa Israel néerra jini, ne Colombia ita'aa jócai cha, libáinaa jíerriu jáicta liwárrua liá'a uniábica.

Judas wówairri léējueta Jesús cabáyainta
(Mt 26:1-5,14-16; Mr 14:1-2,10-11)

¹ Jáí'e urrúnicaí liá'a fiestaca jí'ineerri'e Pascua náayacta'inaa'ee liá'a páanica jiní'e éewisaa léewaqué'e limúrracacoo. ² Náa'a nawácanaica náa'a sacerdotébinica yá'ee náa'a éewidenai Moisés chuáni, namúrruni chítashia'ee néewau'inaa náiiuauqui jiníni liá'a Jesúsca, né'e cáarru nacába chóniwenai. ³ Néenee Wawásimi wárruau Judas wówa lícu, lé'e liá'a jí'ineerrica Iscariote, namáanabacami náa'a doce apóstolubinica. ⁴ Quéechanacu'e liáu litáania náajcha náa'a sacerdotébini wácanaica, náa'a nawácanai túyenaica templo máanui lécchoo, chítashia'ee léewau'u léējueta nali jiníni liá'a Jesúsca. ⁵ Nayá'ee saícta'ee nawówa nabáuli'e náa lirrú warrúwa liá'a Judasca. ⁶ Liyá'ee wée limá'ee nali, ya múrruerri'e chítashia léējuedayu'u'inaa'ee nalíni cabáyainta chóniwenai yúcha.

Jesús íya náajcha náa'a lishínaa
éewidenaicoo liájcha pascua léerdi rícu
(Mt 26:17-29; Mr 14:12-25)

⁷ Quéecha'inaa línu liá'a éerrica náayacta liá'a páanica méewisaica, náiiuacta liá'a cuésherri jí'ineerri cordero líyani'inaa liá'a fiesta pascuaca. ⁸ Jesús máida liá'a Pé'eruca ya Juan, limá nali:

—Yáau ichúni liá'a íyacaishi pascua shínanaaca.

⁹ Nayá nasáta néemiu Jesús:

—¿Tanácucha jiwówai wamédaqui jiníni?

¹⁰ Jesús má'ee nali:

—Yáayu chacáalee néerra, á'a linúma lícu liá'a chacáalee Jerusalénca icába báqueerri washíalicuerri téerri shiátai urrúwa rícu. Yáau líshirricu táshia liwárruaquictalau jíni lirrícula liá'a cuítaca. ¹¹ Imá lirrú liá'a cuíta wácalica: “Liá'a quéewidacai liwówai liá léenaa táshia liyá jiliá'a sala líyacta'inaa lishínaa éewidenaicoo yáajchau táayee pascua éerdi rícu”. ¹² Liyá líyadaminaa irrú cuíta rícu áacairra áabai sala máanui ya lichúnini. Iméda iyau néenii, quinínama tánashia irrúnaani.

¹³ Pé'eru ya Juan náa'eewoo nacábaca náiiinu'e quinínama léjta Jesús máyu, liyáalimi nachána liá'a íyacashica pascua íyaninaaca.

¹⁴ Líinu'inaa léji liá'a hóraaca, Jesús ya lishínaa éewidenaicoo nawáau náayaca. ¹⁵ Néenee Jesús ma nalí: “Nuyá wówerri wérri núya yáajcha le pascua liáni, jóctanaa carrúni jináata nuyá numáanalica béechau. ¹⁶ Ne yáawaa numá irrú, jócuminaa nuéejoo núya yáajcha liáni íyacashica mawiá cáashia linísa limédacoo liáni Dios wánacaalactalaca.”

¹⁷ Néenee liwína áabai copa vino, jáiwa liá sáicai Diosru, limá'ee:

—Áajee liáni ichújidau inácu wáacuwani; ¹⁸ ne yáawaiyi numá irrú, jócuminaa nuírira vino mawiá, cáashia línu liá'a Dios wánacaalactalaca.

¹⁹ Liáwinaami liwína páani liá sáicai linácu Diosru; néenee litúcuedani jíni, liá jíni lishínaa éewidenaicoorru ya limá nalí: — Liyáwa nuínaa liárta, wáni irrú ínuaque'ini numédaque'e irrú sáicai. Chóque'e

wabéechalawoo iméda liáni édacanique'iu nunácu jáicta isúbirreda liá'a páanica.

²⁰ Chacábacanaa liméda liájcha liá'a cópaca, liáwinaami líiyaca, Jesús má'ee:

—Liéni vinoca léewa nuírranaa lierra nuádedeerricoo inácueji. Linácueji lierra Dios méda áabai iwítee wáalii. ²¹ Liá'a éejuederri'inaa nuyá yéerri áani, wáairriu liyáca wájcha mesa nácula. ²² Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, máanaliminaa nuyájoo léjta Dios máyu. Ne liá'a éejuederri nuyá máashii wérriminaajoo libésunacoo.

²³ Jáiwa náa'a éewidenaicoo nasáta néemiu nayá wáacoo tánashia éenaa liméda liarra léejuedaminaa Jesúsjo.

Liá'a mawí cawítee quinínama yúcha

²⁴ Néenee náa'a éewidenaicoo naméda yáaca'eewau tánashia'ee mawí cawéni náiiibicha. ²⁵ Néenee Jesús má'ee nalí:

—Líta'aa liéni cáinabica, náa'a reybinica nawánacaala máashii, léjta nawówau'u nachóniwenai. Mawí náa'a nawácanaica wánacaleenai namá'ee náa'a washiálicuenai médenai saícai. ²⁶ Ne iyá jócani éewa médacoo léjta nayá. Iméda báawachala, liá'a mawí cawéni yúcha, éewerriicta mawítee yúcha mawí; liá'a nawácalica quinínama arrúnaa liyúda náa'a áabica lécchoo.

²⁷ “Ipénsate liéni: ¿Tána mawí cawénicai, liá'a shírruederri iyacaishi? ¿O léewee jiliá'a wáairricoo líiyaca mesa nácula? ¿Ya jócu liéni liá'a wáairricoo líiya mésa nácula? Ne nuyá yáairri íibi nushírruedaque'e irrú

íya quinínama. ²⁸ Iyá tálidedeenai nuyá liyáali éerri máashiiquictaca. ²⁹ Tádawa nuá irrú áabai wánacaleerri, léjta nusálijinaa yáu nulí nuwánacaalectaca. ³⁰ Chaléeni nuwánacaalectala'inaaca néerra, iwáaminau íyaminaa ya írra nushínaa mesa íta'aa, iwáaminau nuárrubai íta'aa nuéma nácu íiwaque'e saícacta jócta máashii nayá náa'a doce tribu israelítabinica”.

*Jesús úiwa Pé'erurru libáya'inaacala lináwa
(Mt 26:31-35; Mr 14:27-31)*

³¹ Néenee Jesús má'ee Pé'erurru:

—Simón Pé'eru, jéemi saícani. Liá'a Wawásimica sáteerri Dios yúcha, lénedaque'e licábau iyá, ya Dios wánaca. ³² Ne nuyá sáteerri Dios jócubeecha cháucta jirru liá'a éebidauca, ya jiyá jéejoo'ínaa nulí báaniu, jiyúdaque'e jéenajinau, nayáque'e cabálininaa nuchuáni nácu.

³³ Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, rúnacta nuáacoo jiájcha cuíta manúmai rícula, nuájoo; ne arrúnacta máanali nuyá jiájcha, máanali nuyájoo.

³⁴ Ya Jesús éeba'ee Pé'erurru:

—Pé'eru, numá jirru wáaleejaa, jóctanaa gáayu máida, matálichuminaa jibáya nunáawa jócala jiá léenaa nunácu.

*Lúnu urrúni liá'a léerdi liá'a
léenedacta'inaa.*

³⁵ Néenee Jesús sáta léemiu lishínaa éewidenaicoo:

—¿Quéecha'inaa nubánua iyá mashínaa machácalee, jiní shínaa moneda yáarui,

jini zapato, cháucta irrú áabata mawí? Jini, namá'ee lirrú.

³⁶ Néenee Jesús má'ee nalí:

—Wée, ya báaniu ái áabatacai, liá'a wáaleerri chácala, litéeni, ya wáaleerri lichácaleu warrúwa yáarru'inaa lécchoo; liá'a jiníctarru espadani jiwénda jisácutiu jiwéni'a liyú áabai espada. ³⁷ Ne numá irrú, arrúnaaca libésunacoo nunácu liáni limáni jiliéni Dios chuánica tánerricoo: 'Ne najútadani náibi náa'a camédacani máashii'. Ne liá'a tánerricoo quinínama nunácueji arrúnai'inaa médacoo.

³⁸ Náa'a éewidenaicoo namá'ee:

—Wawácali, áani ái chámai espada já'a.

Jesús éeba'ee:

—Ája árra.

Jesús óreerri lirrícula liá'a lijí'inactala Getsemani

(Mt 26:36-46; Mr 14:32-42)

³⁹ Jesús nisa'inaa litáania náajchai, lijiáwai cuíta rícuha. Léjta liwítee séewirrínaja, liáwai áabai dúuli ítala jí'ineerri Olivos, náa'a lishínaa éewidenaicoo náau líshiirricui.

⁴⁰ Líinu'inaa néerrai, limá nalí:

—I'óra, jócubecha máashii wíteeshi wárruau irrú, icá'eechau.

⁴¹ Néenee lidáanau náucha pítuita liá'a Jesúsca, lidécucha lidáanacoo náucha léjta báqueerri éenactala liúca bátui íiba, litúyawai li'óraca. ⁴² Néenee limái: "Nusálijinaa, jijéda nuyá liúcha liá'a cáiwí'inaaca jócubecha nusúfria bájjala, jiwówaicta, ne jócaita

bésunau nuwánacaala nácu nuyá, ne jiwánacaala nácu jiyá.”

[⁴³ Néenee líyadau lirrú báqueerri ángel áacai sái quéewique'e liá lidánani liá'a Jesúsca.

⁴⁴ Carrúni jináatai licáwica nácuu órerri danáanshiyu mawí ne lirruéca jicá'a írrai dújuerriu máanui cáirriu cáinabi rícula.]

⁴⁵ Libárrua'inau liúcha liá'a oraciónca, liáu lishínaa éewidenaicoo néerrau, líinu nanácu máainai nayáca máashii wérricala nawówa.

⁴⁶ Limá'ee nalí:

—¿Tánda imá iyáca? Ibarroo ya i'óra jócubecha icáu máashii rícula.

Nawína preso Jesús

(Mt 26:47-56; Mr 14:43-50)

⁴⁷ Nácula litáania Jesúsca újnibi, náiiu lirrú íchaba chóniwenai. Liá'a yáairricoo nabéecha, jí'ineerri Judas, néenaa náa'a lishínaa doce éewidenaicoo. Lierra rúneerriu lishíshique'e Jesús wídani. ⁴⁸ Néenee Jesús ma lirrú:

—Judas, ¿áabai ishíshicala nuwídani jimáaca nuyá nacáaji rícu náa'a nujínaica, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca?

⁴⁹ Quéecha'inaa éewidenaicoo cába liá'a namédani'inaaca, nasáta néemiu liyá liá'a Jesúsca:

—Wawácali, ¿jiwówai wáiinua nayá espadayu?

⁵⁰ Néenaa náa'a éewidenaicoo, liwána catúca liá'a méderri liwánacaala liá'a sacerdote wácalica, liwánani catúcaca, liwíchuani wíiba saícaquictejica. ⁵¹ Néenee Jesús ma nalí:

—Imáacani, ája árra.

Néenee lidúnu liwíba liá'a lishínaa camé'ecai liwánacaala, jáiwa lichúni jíni. ⁵² Néenee Jesús sáta léemiu náa'a sacerdótebini wácanaica, náa'a liwácali náa'a nawácanai túyenai templo, ya náa'a salínaica, ínuenai natéeque'inini:

—¿Tánda índa áicubayu ya espadayu újni icábacuchu canédi nuyá? ⁵³ Éerri jútainchu nuyá yáajcha templo rícu, ne jócai néenaa natée cuíta manúmai rícula. Ne wée, léewa éerdi ishínaa liéni, éerdi liwánacaala liá'a wíteeshi máashiica.

Pé'eru máirri jócala licúnusia Jesús

(Mt 26:57-58,69-75; Mr 14:53-54,66-72)

⁵⁴ Náa'a wínenai Jesús preso natéeni chaléeni náabana néerra náa'a sacerdótebini wácanaica. Pé'eru yáairriu déecuchecta lisíguia liácoo nayá. ⁵⁵ Á'a, béewami patio, natúculia chichái, nawáaniu nanábaca litéeji; ya Pé'eru wáairriu náajcha léchchoo. ⁵⁶ Nácula Pé'eru wáau liyá néeni, báquetoo ínetoo camé'ecau nawánacaala, rucába'inaa Pé'eru wáairriu liyáca chichái dáni, rucába jíni, rumá'ee:

—Cháiwatee yáa Jesús yáajcha liárria.

⁵⁷ Pé'eru má'ee jócala licúnusiani, limá'ee:

—Ínetoo, jócu nucúnusia Jesús.

⁵⁸ Néenee íchaitaa rími, báqueerri cába jíni, limá'ee:

—Jiyá néenaa náa'a Jesúsca.

Pé'eru má'ee léebacani:

—Jócu, washiálicuerri, jócu nuyáni.

⁵⁹ Néenee áabai hóraa liáwinaami, báqueerri éejoo limáca:

—Liyáwa yéerrimi Jesús yáajcha liárta. Chái Galilea néenee síi.

⁶⁰ Pé'eru má'ee:

—Washiálicuerri, jócu nuá léenaa tánashia nácu jitáania.

Liyáalimi, litáaniacta liyáca, jáiwa áabai gáayu máida. ⁶¹ Néenee liá'a Jesúsca lináawau licába Pé'erurru, jáiwa Pé'eru lédacaniu liá'a Jesús mánimi lirrú: “Wáaleeminaa, jóctanaa gáayu máida, matálichujoo jimáminaajoo jócala jiá léenaa nunácu.” ⁶² Pé'eru jiáu néeni, lícha lirrúwoo cáiwinaa wérri.

Náasacala Jesús

(Mt 26:67-68; Mr 14:65)

⁶³ Náa'a washiálicuenaica túyenai nayá Jesús, náasacala ya nabásaida liyá. ⁶⁴ Nabáya lituí, nabásaida liyá, néenee nasáta néemiu liyá:

—¡Jiácta léenaa jíiwa walíni tánashia báseda jiyái!

⁶⁵ Ya máashii nanúma lirrú, namá lirrú íchaba chuánshi mawí máashii.

Jesús nanáneewa náa'a judíobini wácanaica

(Mt 26:59-66; Mr 14:55-64)

⁶⁶ Jái'inai jucámarrai, náawacau náa'a salínai judíobini, náa'a nawácanai náa'a sacerdotebínica, ya náa'a éewidenai ley nácu, ya natée Jesús nalí néenaa náa'a cawénini mawí jí'ineerri Junta Suprema Wácanai.

⁶⁷ Néerra nasátani néemiu liá'a Jesúsca:

—Jíiwa walí: ¿Jiyá liá'a Dios Cúuleeca, liá'a Mesíasca?

Jesús má'ee nalí:

—Numácta irrú jajá, jócai'inaa éebida nulí. ⁶⁸ Nusátracta nuéemiu iyá, jócai'inaa éena éeba núcha. ⁶⁹ Ne chóque'e, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáau saícaquictejica lidáni liá'a Dios cadánani wérri wítee.

⁷⁰ Néenee quinínama nasáta néemiu liyá:

—¿Yáawaiyi jiyá Licúulee liá'a Diosca?

Jesús má'ee nalí:

—Iyá jájiu májani.

⁷¹ Nayá namá'ee:

—Jócu mawiá warrúnaa náa'a íiwenai walíni. Wayá jájiu wéemi liérta jinúma licuéji.

23

Jesús Pilato náneewa

(Mt 27:1-2,11-14; Mr 15:1-5)

¹ Quinínama nabárrroo natée Jesús Pilato náneewa. ² Lináneewa nachánau náa lijíconaa, namá'ee:

—Wáiiinu linácu liáni washiálicuerrica cáarrulederri limáacoo washínaa chóniwenai ásana áani cáinabi íta'aa. Limá'ee jócala wéewa wapáida impuesto lirrú liá'a chúnsai wánacaala, ya cadájcueta limá liyácala'ee Dios níwani, reya liyá.

³ Pilato sáta'ee léemiu wáni:

—¿Yáawaa jiyá rey judíobini shínaaca?

—Jesús éeba'ee: —Jiyái mácaja.

⁴ Néenee Pilato ma nalí náa'a sacerdotébini wácanaica ya chóniwenairru:

—Jiní nuínueta áabai lijíconaa liéni washiálicuerrica.

⁵ Ne nayá namá mamáarraca danánshiyu:

—Liyú liá'a léewidauca wáneerri matuínaami chóniwenai wítee. Lichánau quéechanacu Galilea shínaa cáinabi íteeji, ya chóque'e lichánau liméda áani áani Judea.

Jesús Herodes náneewa

⁶ Quéecha'inaami Pilato éemi liéni, lisáta'ee léemiu Jesúscta Galilea sái. ⁷ Namá'inaamite lirrú néenee saícalani, libánua'ee Heródesruni, wánacaleerri Galilea shínaa cáinabi ita'aa, ne liyáalimi éerri chalée yáacani Jerusalénra. ⁸ Herodes cába'inaami Jesús, sáita wérri liwówa, jiniwata íchaba wérri éerri liwówa licába Jesús, léemica'ee natáania linácu ya linénda liméda lináneewa áabai jócai licába cáji. ⁹ Ne íchabachu lisáta léemiu Jesús, ne Jesús jócai éeba lichuáni. ¹⁰ Ya néeni nayá léccchu náa'a sacerdotébini wácanaica, ya náa'a éewidenai ley shínaaca, ná'ee lijiconaa mamáarraca. ¹¹ Néenee Herodes ya lishínaa soldado náasacala nacáida nacábacani, ya nacáidaque'e nacábacani nasúwa líibala léjta reybini íibala. Néenee Herodes bánua Pilatorru báaniu jini. ¹² Liyáli éerrimi saícta nawówa médacoo Pilato ya Herodes, máashiinimi cába yáacacoo quéecha.

Jesús nawánani náinuaca

(Mt 27:15-26; Mr 15:6-15)

¹³ Pilato yáawaqueda náa'a sacerdotébini wácanaica, ya náa'a wáalianai wánacaleenaica ya quinínama chóniwenai, ¹⁴ limá'ee nalí:

—Iyá índa nulí liáni washiálicuerrica, liwánaca matuínaami chóniwenai wítee; ne

nuyá sátaderri nuéemiu wáni jiní nuínucta áabai lijíconaa liá'a imáni linácucha. ¹⁵ Jiní Herodes ínuca lijíconaa lécchoo, tándawa jicá'a léejueda walí jini. Jái inísa icábacai jiní lijíconaa, jócai saícanata máanalica. ¹⁶ Nuwána'a nabásedacani ya liáwinaami nuwásedajoni. [¹⁷ Fiesta éerdi rícu Pilato wánaque'e saícta chóniwenai wówa liájcha liwáseda nalí báqueerri preso tánashia nawówaini.]

¹⁸ Ne quinínama nayá nachánau namáidaca:
—¡Jiwána náinua Jesús! ya ¡Jiwáseda Barrabás!

¹⁹ Liéni Barrabásca, naníquini cuíta manúmai rícula, liwánaca quinínama chóniwenai ínuca yáacacoo lijúnta liá'a wánacaleerri chacáalee rícu, ya línuacala lirrúwoo, báqueerri chóniwerri. ²⁰ Pilato, wówerri liwáseda Jesús, léejoo litáania nalí báaniu; ²¹ ne néejoo namáidada mawí cadánani:

—¡Itáata cruz náculani! ¡Itáata cruz náculani!

²² Matálichu Pilato éejoo limá nalí báaniu:

—Ne ¿tána máashii lijíconaa limédai? Nuyá jiní nuínucta lijíconaa quéewique'e máanalicani. Nuwána'a nabásedacani, néenee ta numáaca machúnucajoni.

²³ Ne nayá namáidada mamáarraca, nawánaque'e natáata cruz náculani; ne namáidadacala mamáarraca nawána náinua Jesúsmi. ²⁴ Pilato máaca liyáu liá nalí liá'a nasátanica; ²⁵ jáiwa liwáseda nalí liá'a Barrabás nawówaini jíacoo, liá'a yáairrimi cuíta manúmai rícula, línuacala lirrúwoo ya

léewidacala chóniwenai wítee máashii, ya ta liá nalí Jesús quéewique'e naméda liájcha léjta nawówau'u.

Jesús nataatani cruz nácula

(Mt 27:32-44; Mr 15:21-32)

²⁶ Quéecha'inaami soldado téee Jesús nataataque'inini cruz nácula, injbaa lícu náiiinu báqueerri washiálicuerri Cirene néenee saí, jí'ineerri Simón, jáiwa'ee nawána litée cruzca Jesús íshiirricu. Liyáli éjuerriu liácoo bacháide, yáairriu chacáalee jí'ineerri Jerusalén.

²⁷ Íchaba chóniwenai ya íchaba íina yáainaiu Jesús, yáainai íchenai ya máidadenai máashiicala nawówa linácu. ²⁸ Néenee Jesús cába nayái náa'a ínaca limá'ee nalí:

—Íina Jerusalén néenee sana, u'ícha nunácu, ícha inácu ya éenibi nácu. ²⁹ Jiníwata línuminaajoo liá'a éerrica namáctaca: 'Sáictaminaa nawówa náa'a jócani éewa nawáalia néenibiu, sáictaminaa nawówa náa'a jócani yáawi rícucaji, jiníni éenibi náani'inaa írra'. ³⁰ Néenee nachánaminau namáca náa'a chóniwenaica awácarru: '¡Icáu wáata'aa!' ya náa'a dúulirru: '¡Ibáya wayá!' ³¹ Ne nuyá jiní médani máashiica, náiinua nuyá cháa, ¿chítaminaa náji náa'a médenai máashii?

³² Lécchoo natée chámata washiálicuenai máashiini nataataque'e cruz náconi Jesús yáajcha. ³³ Náiiinu'inaa liyácta liá'a yáarrushi jí'ineerri iyájimi, jáiwa nataata Jesús ya náa'a chámata máashiinica, báqueerri saícaquicteji ya báqueerri máashiquiteji. [³⁴ Jesús má'ee:

—Nusálijinaa, jimíya máecha najíconaa, jiníwata jócai náa léenaa liá'a namédanica.]

Náa'a soldádoca nachújjida liá'a íibalashica, tánashia sáicai yáajba máaquerri'inau Jesús íibala yáajcha. ³⁵ Náa'a chóniwenai yéenai néeni nacábani nayáca; báawita náa'a wánacaleenaica nacáida liyá namá'ee:

—Liwáseda áabi, chacábacanaa liwásedau liyá jájiu, liyácta yáawaa liá'a Cristo, Dios wínanica.

³⁶ Náa'a soldádoca yáasacalenai Jesús lécchu. Narrúniu náa líirra liá'a vinoca ijíshiica, ³⁷ namá'ee lirrú:

—¡Jiyácta liá'a nashínaa rey náa'a judíoca, jiwásedau jiyá jájiu! ³⁸ Ya ái áabai já'a tánerriu liwícau, máirri'e: *“Léwata nashínaa rey náa'a judíoca.”*

³⁹ Báqueerri léenaa, liá'a máashiicaica cuérricoo cruz nácu, licáita'ee limá'ee:

—¡Jiyácta liá'a Cristoca, jiwásedau jiyá jájiu ya wayá lécchu!

⁴⁰ Ne liá'a báqueerrica liárri'ee liá'a lijúnicaicoo limá'ee lirrú:

—¿Jócu cáarru jicá'a Dios, jiyá yáairri jiyá liáajba léja liáni cacháninaica? ⁴¹ Wayája carrúni jináatanica, yáawaa níwata wapáida wajíconau liá'a wamédanica; ne liéni washiálicuerrica, jiní médani máashiica.

⁴² Néenee limá mawí:

—Jesús, jédacaniu nunácu jáicta jichánau jiwánacaalacojoo.

⁴³ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Numá jirru yáawaa wáaleeminaa jiyá nuájcha saíctactala wérrica rícula.

Jesús máanalica

(Mt 27:45-56; Mr 15:33-41)

⁴⁴ Wíyaicumi yáwinaami ya léjta las tres táicala'inaami, quinínama cáinabi catáwacai máacacoo. ⁴⁵ Liá'a cáiwíaca jócai quéena, ya liá'a cortinaca lishínaa liá'a temploca shírricuerríu béewami áaqueji cáinaculanaa.

⁴⁶ Jesús máidada cadánani limá'ee:

—¡Nusálijinaa, jicáaji rícu numáaca nushínaa nucáwicau!

Limá'inaa liáni, máanali jíni.

⁴⁷ Quéecha'inaa liá'a nawácali romanoca licába'inaa liarra bésuneerrícoo, jáiwa liá saícai Diosru limá'ee:

—Yáawaiyi liéni washiálicuerrí jiní jíconaa.

⁴⁸ Quinínama náa'a chóniwenai máanabanaamica yéenai néeni, nacába liá'a bésuneerrícoo, yéenai máashiini wówa nábana néerrau náinueda nacútau, náaca léenaa cajíconaa nayá. ⁴⁹ Ne quinínama náa'a Jesús júnicaica, ya náa'a íina yáainai liájcha Galilea néenee namáacau néeni, nacába'ee déecuche liá'a bésuneerrícoo.

Jesús naquénini

(Mt 27:57-61; Mr 15:42-47)

⁵⁰⁻⁵¹ Liyáte báqueerrí washiálicuerrí saícai ya liá'a yáawaiyica, jí'ineerrí José che saími chacáalee jí'ineerrí Arimatea, yéerrí Judea shínaa cáinabi íta'aa. Néenaa náa'a nawácanai náa'a judíobinica. Liyája liarra

José, nénderri Dios wánacaalacai líta'aa liáni cáinabi. Liyá jócai áabena wówa náajcha náa'a limáanabaca wánacaleenaica namá'inaa náa'a áabi wánacaleenaica máanalicaala'inaa Jesús. ⁵² Liá'a Joséca yáairriu Pilato néerra, lisáta liúcha Jesús máshicaimi. ⁵³ Néenee liúrrucueda'inaa Jesús máshicaimii liwówanaa jini áabai wáarruma cabálai íibi, limáacani áabai útawi rícu áabai dúuli wáaleerri útawi jócta náucacaji chóniwenai. ⁵⁴ Liyáli éerri biéernimi, náa'a judíoca chúndadeneu nawówa iyabaque'iu lirrícu liá'a sábadoca, níwata ái atéwa íinu néerra liá'a éerrica.

⁵⁵ Náa'a íinaca tálidedeena Jesús chéni Galilea néenee, náau nacába liá'a útawa, ya nacába'ee chítashia namáacau Jesús máshicaimi. ⁵⁶ Néenee néejuawia cuíta néerra, nachúndada juménibee najúsuedaque'e Jesús máshicaimi nácuni. Néenee nawówa iyabau sábadó rícu léjta liwánacaalau liá'a Moisés shínaa leyca.

24

Liá'a Jesús cáwiactacoo (Mt 28:1-10; Mr 16:1-8)

¹ Náa'a íinaca nawówa iyabau sábadó rícu, léjta cábacanaa nawítee yáayu'u, ne domingomi manúlacaiba wérrí néejoo Jesús shínaa útawi néerra, natée liá'a juménibeeca nachúnini. ² Néenee náiiinu'inaa néerrai nacába liá'a íiba nabáyau linúma útawi yáairri báawachala. ³ Néenee nawárruawai útawi rícula, ne jini náiiinu Jesús máshicaimi

lirrícu. ⁴ Nayá cáarrudenaiu, jiní náa léenaa naméda árra, ne cawíquinta nacába chámata washiálicuenai bárruenaiu urrúni nalí, nábala cabálai ya balíbalí wérri. ⁵ Náa'a ínaca cáarru wérri nayá natájeda nanániu cáinabi nácula, ne namá nalí náa'a washiálicuenaica:

—¿Tánda imúrru máanalini íibi liá'a cáwica?

⁶ Jiní áani, cáwerriwai. Édacaniu linácu liá'a limánimica liyá'inaa újnibi Galilea: ⁷ Liyácala, licúulee liá'a Washiálicuerrica arrúnaacala'inaa néejueda nacáaji rícu náa'a cajíconaanaica, natáataque'inini cruz nácu, ne matáli éerriminaajoo licáwiaminaujoo.

⁸ Néenee nédacaniwai linácu liá'a Jesús mánimi nalí náa'a ínaca. ⁹ Néenee néejoo'inaawai chéni útawi néenee, náiiwa nalíni náa'a once apóstolucua ya nalí náa'a quinínama chóniwenaica. ¹⁰ Náa'a téenai liá'a chuánshica nalí náa'a apóstolucua ruá'a María Magdalenaca, Juana, María Santiago túwaca ya áabibi íina mawí. ¹¹ Ne náa'a apóstolucua namá'ee nalíwoo mawítee yúquenaicoo nárra, ya jócai nawówai néebida nalí.

¹² Ne máayabaca, Pé'eru cánacau liácoo útawi néerra; ne licába'inaa lirrícui licába léeyeimica jiní néeni. Néenee léējuawai cuíta néerrai, cáarruderriu liácoo licába liá'a bésuneerricoo.

*Iníjbaa yáairricoo chacáalee Emaúsra
(Mr 16:12-13)*

¹³ Liyáalimi éerri, chámata éewidenaicoo ná'eewoo áabai chacáalee rícula jí'ineerri Emaús, máaquerricoo once quilómetros

Jerusalén yúcha. ¹⁴ Natáania náacoo quinínama linácu liá'a bésuneerricoo. ¹⁵ Nácula natáania náacoo, ya náiiwadede, Jesúsja lirrúni'eewoo nalí, lichána'eewoo lijínacoo náajcha. ¹⁶ Ne áawita nacábacani nayá, jócai'e nacúnusia nacába Jesús shía jíni. ¹⁷ Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Tána itáania yáacoo nácuí iníjbaa lícu?

Jáiwa nabárruawai máashicta nawówa, ¹⁸ báqueerri néenaa jí'ineerri Cleofás léeba'ee:

—¿Jiyá bácai rímii yáairri Jerusalén, jócai yáa léenaa liá'a bésuneerricoo lirrícu éerri jiliéni?

¹⁹ Jesús sáta'ee léemi wáni:

—¿Tána bésunawai?

Namá'ee lirrú:

—Linácue sái Jesús Nazaret néenee sáica, báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni wíteeshi dánaniyu liá'a limédanica, ya lichuáni Dios náneewa ya quinínama chóniwenai náneewa; ²⁰ ne náa'a sacerdotébini wácanaica ya náa'a wáalianai wánacaalashi wéenaaca, jáiwa néejueda nalíni náa'a romanobinica quéewique'e náiiuacani natáata cruz náculani. ²¹ Wayá ébidenaimi liyácala liá'a íinuerrri liwáseda Israel quinínama máashii yúcha. Ne jái matálii éerri máanaliqui jíni.

²² Áajuani manúlacaiba áabi íina wéenaaca, nacáarruda wayá, náa'eewoo manúlacaiba wéerri namáacactami Jesús, ²³ ne jócala náiiu limáshicaimi néejoo nábana néerrau. Ya náiiwadede áabi ángel íyadau nalí, namá'ee nalí cáwica'ee Jesús. ²⁴ Ne áabi wajúnicaí wéenaa náau liáwinaami nabáyactalami Jesús,

chái yáca léjta namáyu'u náa'a ínaca. Ne Jesús jócai nacába.

²⁵ Néenee Jesús má'ee nalí:

—¡Chábala iwítee báyacoo jírra, ne jócani éenaa éebidaca léjta namáyuni náa'a éewidenai Dios chuáni rícueji! ²⁶ ¿Ya jócu arrúnaa carrúni jináata limédacoo liá'a Cristoca quinínama liáni bésuneerricoo, quéecha'inaa jóctanaa Dios yáa lirrú wíteeshi cawénica?

²⁷ Néenee lichánau líiwa nalí saíca liá'a Dios chuánica táanierrí linácu, lichána léewidaca Moisés cáashtami rícueji, ya quinínama lichánau nacáashtami rícueji náa'a íiwadedenaimi Dios chuánshi rícueji báinacu.

²⁸ Náiiinu'inaami lirrícula liá'a chacáaleeca, Jesús méda'eewoo jicá'a liá'a bésuneerri'inaacoo machácani. ²⁹ Ne jáiwa'ee namáisia jíni namá'ee lirrú:

—Jimáacau wáajcha, jái táicala cái. Wówerri samáacai.

Jesús wárrua'eewoowai limáacaque'iu náajcha. ³⁰ Ne quéecha'inaami nawáacoo nayá mesa nácula náayaque'e, Jesús wína licáaji rícu liá'a páani, liá'e saícai Diosru, litúcueda'ee liá nalí jíni. ³¹ Ne liyáalimi natuí méecu nacúnusia Jesús; jáiwa lichálinawai, náau natuí rícuha.

³² Namá'ee nalí wáacoo:

—¡Jócai újni yáawaa litáania'inaami liácoo walí iníjbaa lícu lichánau líiwa walí saíca liá'a Dios chuánica, wasíntia wawówa lícuu jicá'a áabai chichái éemerricoo liyáca?

³³ Jócu nanénda mawiá, jáiwa néejoo Jerusalén néerrai, náiiinu nanácu náa'a

once apóstolu yáawaquenaiu ya quinínama najúnicaí. ³⁴ Náa'a apóstolucá namá'ee nalí:

—Yáawaiyi cáwíacoo liá'a wawácalica, líyadau Simónru.

³⁵ Néenee náa'a chámataca náiiwa nalí liá'a bésuneerricoo náajcha iníjbaa lícu, ya néewau'u nacúnusia Jesús quéecha'inaami litúcueda nalí páani.

Jesús iyadau nalí náa'a lishínaa éewidenaicoo liájcha

(Mt 28:16-20; Mr 16:14-18)

³⁶ Natáaniacta nayá újnibi quinínama liá'a bésuneerricoo, jáiwa Jesús iyadau nalí béewami litá'ee limá'ee nalí:

—Sáictacta iyáca.

³⁷ Jáiwa'ee nacáarrudau bájialai nacábacani nalí tá'ee liwówanaami. ³⁸ Ne Jesús má'ee nalí:

—¿Tánda icáarrudau? ¿Tánda jócai éewa éebida iwówa licuéjiu? ³⁹ Icába nucáaji ya nuíiba. Nuyáwajani. Idúnu nunácu ya icába nuyá. Áabai wówanaashimi jócai wáalia líinau ya liyájide, léjta icábau'u nuwáaliacani.

⁴⁰ Limá'inaami liéni, líyada licáajiu nalí ya líiba. ⁴¹ Ne jócala néenaa néebida újnibi sáictaca nawówa ya nacáarrudau, Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Iwáalia iyacaishi wáya'inaa?

⁴² Jáiwa natúcua lirrúi bácia cubái mídiquinaa. ⁴³ Jáiwa liwína náucha jini líya nanáneewa jini. ⁴⁴ Néenee limá'ee nalí:

—Liá'a bésuneerricoo nunácula léewa nuíiwanimite irrú quéecha nuyá'inaami

yáajcha: arrúnai cúmpliacoo nunácue sáica Moisés shínaa ley rícue sáica, ya nacáashta rícuesaimi náa'a tánenaimi Dios chuáni rícueji, ya cáashta salmos shínaaca.

⁴⁵ Néenee liwána náa léenaa sáica liá'a Dios chuáni tánerricoo báinacu. ⁴⁶ Ya limá'ee nalí:

—Jái tánacuwai, arrúnaaca'ee máanali liá'a Cristoca, ya licáwiacoo matáli éerri rícúla.

⁴⁷ Nují'inaa nácu, ya Jerusalén néenee, arrúnaa íiwa quinínama cáinabi néejuedaque'e nawíteu Diosru, quéewique'e liméetua najíconaa.

⁴⁸ Iyá'inaawa nárra arrúnaani'inaa íiwa quinínama liáni. ⁴⁹ Nubánuaminaa irrú liá'a nusálijinaa báulini liá irrú. Ne iyá imáacau áani, chacáalee Jerusalénca, cáashia irríshibia liá'a wíteeshi dánanica ínuerri áaqueji.

Jesús yáairriu áacairra

(Mr 16:19-20)

⁵⁰ Néenee Jesús téé nayá bináawala chacáalee, urrúni Betániarru, linácuda licáajiu liáque'e nalí sáicai. ⁵¹ Nácula liá nalí sáicai, lishírriu náucha, jáiwa liáu áacairrai. ⁵² Nayá nácula, caníinaa nacába liyá náa lirrú sáicai, néejoo Jerusalénra sáictani wérri wówa.

⁵³ Éerri jútainchu nayá templo rícu, náa sáicai Diosru.

Liá'a Chuánshi Dios Shínaa
Achagua Partial NT [aca] -Colombia 2013

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Achagua

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

89800e26-7a01-5d4e-9138-09f536d25dde